

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KUR'AN-I KERİM'DE İSTİKBALE DAİR
GAYB HABERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ali Sait ÇALIŞKAN

Enstitü Anabilim Dalı : TEMEL İSLAM BİLİMLERİ
Enstitü Bilim Dalı : TEFSİR

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Veli ULUTÜRK

OCAK 2001

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KUR'AN-I KERİM'DE İSTİKBALE DAİR
GAYB HABERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ali Sait ÇALIŞKAN

Enstitü Anabilim Dalı : TEMEL İSLAM BİLİMLERİ
Enstitü Bilim Dalı : TEFSİR

Bu tez 14/ 02 / 2001 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Jüri Üyesi	Jüri Üyesi
Prof. Dr. Veli ULUTÜRK AYDÜZ	Doç. Dr. Ali ERBAŞ	Doç. Dr. Davut

ÖNSÖZ

Dünyada yaşamının en büyük amacı Allah'ın rızasını elde etmektir. Bu rızayı kazanmada en önemli vasıta da Kur'an-ı Kerim'dir. Hem Allah'ın bizden istediğini O'nun kitabından çıkarmak hem de tefsir sahasında bir çalışma yapmak için Kur'an'dan bir konuyu ele alarak incelemeyi düşündük. "Kur'an'da İstikbale Dair Gayb Haberleri" konusu üzerinde çalışmanın faydalı olacağı kanaatine vardık. Konuyu işlerken temel tefsir kaynaklarından istifade ettik. Bunun yanı sıra konuyu kavramada bizim için önemli olan bilim kitaplarından yeterince faydalanmaya özen gösterdik. Konunun çok geniş olması bizi biraz sıkıntıya soktu. Fakat bundan sonra bu konularda yapılacak araştırmalara ışık tutması ve yön göstermesi bizim bu çalışmamıza önemli katkı sağlayacağı inancındayız.

Çalışmamızda, engin bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim tez yöneticim SAÜ İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, muhterem hocam Prof. Dr. Veli Ulutürk'e her türlü maddi ve manevi yardımlarla bize yol gösteren değerli arkadaşım Rüstem Can'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Ali Sait ÇALIŞKAN
Eskişehir 2001

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	v
ÖZET.....	vii
SUMMARY.....	viii
GİRİŞ	1
I. Kavram Olarak Gayb.....	1
i. Kelime Anlamı.....	1
ii. Islahi Anlamı.....	2
II. Gizli Blimler.....	3
i. Ruhçuluk.....	3
ii. Sihir.....	5
iii. Astroloji.....	6
III. Gayb Bilgisi.....	11
i. Vahiy.....	12
ii. İlham.....	15
iii. Rüya.....	20
iv. Firaset.....	24

1. BÖLÜM

GAYB VE FENNİ KEŞİFLER.....	28
1.1. Kur'an-ı Kerim'in İstikbale Dair Bildirdiği Fenni Keşifler.....	33
1.1.1. Kur'an-ı Kerim'in İstikbale Dair Bildirdiği Fenni Keşiflere İşareti.....	35
1.1.1.1. Herşeyin Çift Yaratılması.....	36
1.1.1.2. İnsanın Üremesi.....	40
1.1.1.3. Evrenin Yaratılışı ve Genişlemesi.....	44
1.1.1.4. Dünyanın Yuvarlaklığı.....	46
1.1.1.5. İki Denizin Birleşmemesi.....	49
1.1.1.6. Firavun'un Cesedinin Muhafaza Edilmesi.....	52
1.1.1.7. Düşmanlara Karşı Kuvvet Hazırlığı.....	57
1.1.1.8. Nakil Vasıtaları.....	58
1.1.1.9. Hava Basıncı.....	60

1.1.1.10. Parmak Uçları.....	61
1.1.1.11. Rüzgarın Hareketliliği.....	63
1.1.1.12. Dağların Sırrı.....	65
1.1.1.13. Çevre Kirliliği.....	67
1.1.2. Peygamber Mucizelerinin İşaret Ettiği Fenni Keşifler.....	68
1.1.2.1. Hz.İbrahim’i Ateş’in Yakmaması.....	69
1.1.2.2. Hz.Musa’nın Taşa vurup Su Çıkarması.....	70
1.1.2.3. Hz.Davud’un Demiri Eritmesi.....	71
1.1.2.4. Hz.Süleyman’ın Mucizeleri.....	73
1.1.2.5. Hz.İsa’nın Hastaları İyileştirmesi.....	75

2. BÖLÜM

KUR’AN-I KERİM’DE İSTİKBALE DAİR GERÇEKLEŞMİŞ VE

GERÇEKLEŞECEK GAYB HABERLERİ.....	77
2.1. Geçmişte Bir Gelecek Olarak Gerçekleşmiş Gayb Haberleri.....	78
2.1.1. Hz. İbrahim’e , Hz.İshak ve Hz.Yakub’un Haber Verilmesi.....	79
2.1.2. Hz. Yusuf’a, Kardeşlerinin Yaptıklarını Yüzlerine Söyleyeceği Bir Günün İhbar Edilmesi.....	82
2.1.3. Hz.Zekeriya’ya, Hz.Yahya’nın Haber Verilmesi.....	86
2.2. Yakın Gelecekte Gerçekleşen Gayb Haberleri.....	90
2.2.1. Hz. Peygamber’in Korunması.....	91
2.2.2.Kur’an’ın Korunması.....	94
2.2.3.Bedir Zaferi.....	97
2.2.4. Doğu Roma İmparatorluğunun Galip Gelmesi.....	101
2.2.5. Mekke’nin Fethi.....	106
2.2.6. Müslümanların Hakimiyeti.....	111
2.2.7. Yahudilerle İlgili Gaybi Haberler.....	115
2.3. Uzak Gelecekte Gerçekleşek Gayb Haberleri.....	119
2.3.1. Yeni Bir Millet.....	119
2.3.2. Ye’cuc-Me’cuc Meselesi.....	122
2.3.3. Dabbetü’l-Arz Meselesi.....	125
2.3.4. Kıyamet ve Ahiret.....	130

SONUÇ.....	134
KAYNAKLAR.....	135
ÖZGEÇMİŞ.....	139
KISALTMALAR	

A. : Ansiklopedi

a.g.e. : Adı Geçen Eser

Ank. : Ankara

a.s. : Aleyhisselam

b. : bin, ibn

Bkz. : Bakınız

c. : Cilt

Çev. : Çeviren

D.İ.A. : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

D.İ.B. : Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı

Dr. : Doktor

fs. : Fasikül

H. : Hicri.

Hz. : Hazreti

md.	: Maddesi
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
Neş.	: Neşreden
Prof.	: Profesör
s.	: Sayfa
sad.	: Sadeleştiren
SAÜ.	: Sakarya Üniversitesi
Ter.	: Tercüme
ts.	: Tarihsiz
Ü.	: Üniversitesi
v.d.	: Ve diğerleri.
Yay.	: Yayınları
Y.İ.E.	: Yüksek İslam Enstitüsü

ÖZET

Bu çalışma, Kur'an'ın istikbale dair vermiş olduğu gayb haberlerini ortaya koyar. Ayetleri anlam bütünlüğü içinde değerlendirerek, müfessirlerin konuya yaklaşma şeklini tespit etmeye çalışır. Kur'an'da anlatılan geçmiş ümmetlerle ilgili kıssalardan, istikbal için bir ders çıkarmaya çalışır. Kur'an'da işaret edilen fenni keşiflere bu noktadan yaklaşır. Zamanımızda gerçekleşen ve bundan sonra da gerçekleşecek olan ilmi buluşların ve fenni keşiflerin Kur'an'da bulunduğu, ancak bunların bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle açığa çıktığını vurgular. Özetle, bu çalışma; istikbale dair verilen gayb haberlerini ve bunların zamanı gelince ortaya çıkmasını Kuran'ın icaz vecihlerinden biri olduğu sonucuna varır.

SUMMARY

This study is on the KORAN of Miraculous Exposition. Which is its giving news of the Unseen about the Future. It tries to determine the KORAN commentators style of approach to this subject by appraising the verses in the semantic en tireness. It tries to draw a lesson about the future from the tales about the previous muslim community mentioned in the KORAN. It approaches to scientific inventions through this point. It emphasises that the scientific innovations. Which are invented at present and will be invented in tehe future are held KORAN and these ones will be observed only after happened. It comes to the condusion that dhe news given about the future and appearance of them at its exact time is one of the aspects of KORAN's miraculousness.

GİRİŞ

I. Kavram Olarak Gayb

İslami literatürde “gayb” kelimesi Kur’ani bir kavram olarak zihinlerde sürekli bir yer işgal etmiştir. Gayb; kendisi ortada olmadığı halde, keyfiyetine delalet eden kati emarelerin de bulunmadığı, görülemeyen unsurunun ön plana çıktığı hususlar için kullanılan bir kavramdır. Diğer bir anlatımla; varlığı bilinip, keyfiyeti bilinmeyen ya da keyfiyetine dolaylı yoldan ulaşılan bilgidir. Kuran’da “şehadet”in (görülen, bilinen alan) zıddı olarak kullanılan “gayb” kelimesi için diğer bütün kültürlerde de birbirine yakın ve benzer ifadeler kullanılmıştır¹.

i. Kelime Anlamı

“Gayb ” “الْغَيْب ” kelimesi; görülememe, katılmama; gizli, saklı fizikötesi; ilahi, kutsi sır, bir şeyin gözden uzak olması manalarında kullanılmıştır. Aynı kökten türeyen kelimelerde de bu “gözden uzak oluş, gizlilik” kendini hissettirmektedir.

Taberi (v.310/923) herhangi bir şeyden sana “gizli olanların” hepsidir diye gaybı tarif etmektedir². İbn Faris de (v.390/1000) gayb kelimesine aynı manayı yüklemektedir³. Rağıb el-İsfehani’nin (v.502/1109) Mu’cemu’l-Mufredat’ında⁴ ve İbn Manzur’un (v.711/1312) Lisanu’l-Arab’ında⁵ hep bu mana karşımıza çıkmaktadır.

رَيْب

¹ Albayrak, Halis, Kuran’da İnsan-Gayb ilişkisi, s.15, Şule Yayınları, İstanbul, 1993

² Taberi, Muhammed b. Cerir, Camiu’l-Beyan fi Te’vili’l-Kuran, I, 134, Dar’u’l-Kütübü’l-İmiyye, Beyrut, h.1412.

³ İbn Faris, Ebu Huseyn Ahmed b. Faris Zekeriya el-Luğavi, Mücmelü’l-Lugati, III, 688-689, Beyrut, Daru’l-Fikr, 1984

⁴ İsfehani, Rağıb Ebu’l Kasım el-Huseyn, el-Mufredat fi Ğaribi’l Kuran, s. 366, Daru’l Ma’rife, Beyrut.

⁵ İbn Manzur, Cemalüddin Muhammed, Lisanu’l-Arab, md., X, 151, Daru’l Hadaratu’l-Arabiyye, Beyrut, h.1416.

Gayb; şekk, şüphe ve tereddüt demektir. veznından sekk ve güman manasına isimdir ki, bir hususta iki tarafın eşit olmasından ibarettir. **غَيْبٌ** ve **غَيْبٌ** dur⁶.

Gayb, insanın bilemediği ve duyu organları ile algılayamadığı herşeydir⁷.

Gayb; Asım Efendi'nin (v.1317-1899) Kamus Tercümesi'nde belirsiz ve bulunmayan şeye denir, diye tarif edilir. Diğer bir ifade ile, kalplerde bilgisi hasıl olsa bile gözlerden kayıp olan, gözlerde algılanamayandır⁸.

غَيْبٌ

İçinde ne bulunduğu ya da ötesinde ne olduğu bilinmeyen her yer ve her konum gaybdır.

Dikkatli bir şekilde incelediğimizde gayb ve gayb kökenli bütün kelimelerde; bu kelimelerle kendilerine isim verilen varlıkların, bu kökenle isimlendirilme hikmetlerinde hep bir gizlilik, kapalılık, görünmezlik, duyu organlarıyla ihata edememek gibi manaları öz olarak görmekteyiz.

ii. İstilahi Anlamı

Gayb, kelimesini istilahi yönden ele aldığımızda da “göze görünmeyen manevi alem” olarak karşımıza çıkar⁹.

Bu ifadeler doğrultusunda konuya bakacak olursak gayb kelimesinin, lugat manasıyla istilahi anlamının birbirleriyle uyuştuğunu görmemiz mümkün olacaktır.

⁶ Asım Efendi, Kamus Tercümesi, III, 64-64, İstanbul, h.1305.

⁷ İbn Manzur, md., X, 151.

⁸ Asım Efendi, III,65.

⁹ Zebidi, Muhibbuddin Ebu'l-Feyz Seyyid Muhammed Murteza, Tacu'l-Arus, I, 416, Matbaatu'l-Hayriye, Mısır, H. 1306.

Eğer bunu biraz açmamız gerekirse, Kuran'da 59 kez geçen gayb kelimesi, siyak ve sibatına uygun olarak bazı özel manaları çağrıştırır gibi görünse de; lügat ve ıstılahi anlam açısından birbirini geldiğini görmemiz bu konuda bizi rahatlatacaktır.

عيب

İçinde yaşadığımız alem sadece fiziki görünümünden ibaret değildir. Aynı zamanda insanın da, sadece bir bedenden ibaret olduğunu da söyleyemeyiz. Her şeyin bir madde olduğu gibi, bir de gayb-mana boyutu vardır. Mesela, insanda bulunan şefkat, nefret, sevinç gibi hisleri, bir mıknaatısın veya dünyanın çekimini, röntgen ışınlarını görmemiz mümkün değildir. Maddi gözümüzle görmemiz mümkün olmayan ve müşahede edemediğimiz madde dışı bu manaları da inkar etmemiz kabil değildir. Her madde ve eşyanın iki yönü olması, insanın içinde saklanmış, keşfedilmeyi bekleyen his ve kuvvetleri, maddenin ancak bir kılıf ya da daha ileri bir ifadeyle gölge olduğu yönündeki düşünceler, bize geniş bir bakış açısı sunmaktadır.

II. Gizli Bilimler

Bilinmezlik ve görünmezlik insanlığı sürekli meşgul etmiş kavram bütünlüğü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram bütünlüğünün geçmişi insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar görünmez ve bilinmez sırrına erebilmek için çalışmışlar, bu gizi çözmeyi amaçlamışlardır. Fakat mananın ilahi boyutunu gözardı edenler emellerine ulaşamamış, kısır bir döngünün esiri olmuşlardır.

i. Ruhçuluk

Böyle bir kısır döngünün esiri olan bu sınıf ruhçuluk, kahinlik, büyü ve astroloji konularına dalmış, ilimlerini vahiy kaynaklarına dayandırmadıkları için belirli noktalarda tıkanmışlardır. Ruhçuluk, ölümlerin ruhlarının maddi, fakat gayet ince bir cismi muhafaza ederek, baki bir hayat sürdüklerine; bu ruhlarla medyumlar vasıtasıyla münasebette bulunulacağına inanılan bir düşünce tarzıdır. Bu inanışa göre ölümlerin ruhları, adeta latif bir elbise ile örtülmüş oldukları halde dünya hayatında kazanmış

oldukları tekamül ve üstünlük derecelerine göre ya dünya etrafında ya diğer alemlerde ya da alemler arasında yaşarlar. Eğer bir konuşmacı-aracı sağlanabilirse bizimle de münasebete geçebilirler. Asıl olan ruhlar alemidir, madde ise ruhun yanında ikincil ve ondan katılmış bir olgudur¹⁰. Bu inanışa göre, ruhlar bir bedenden diğer bedene geçmektedir. Dünya ebedidir. Böyle olunca, bizim inanç esaslarımızdan olan haşir bu düşüncede söz konusu olmamaktadır¹¹. Kuran'ı Kerim bu inanışı şiddetle reddeder. Dünyanın geçici olduğu, asıl olanın ahiret olduğu (Nisa 4/77; Fatır 35/5; Nahl 16/96), her nefsin ölümü tadacağı (Bakara 2/28; Al-i İmran 3/27; İnam 6/2; v.d.), ölüm geldiğinde bu işle vazifeli meleğin ruhu kabzedeceği (Enam 6/61) ayetlerde ifade edilmektedir. Tenasüh, yani ölen insandan ayrılan ruhun bir daha yaşamak üzere dünyaya gelmesi akidesini şu ayet-i kerime kesin bir şekilde reddeder:

“Nihayet onlardan her birine ölüm geldiği vakit şöyle diyecekler:”Rabbim, beni dünyaya geri gönder. Ta ki, ben terkettiğim imanı yerine getirip salih bir amelde bulunacağım.” Hayır, onların söylediği bu söz boş laftan ibarettir. Önlerinde bir berzah vardır, tekrar dirilme gününe kadar oradadırlar” (Müminun/99-100).

Kuran, hadis ve ulemanın bu konudaki icmaıyla falcılık, ruh çağırma, kehanet gibi gaybdan haber vermeye yönelik her çeşit meşguliyet temelden reddedilmiştir.

Bu açıdan bakıldığında ruhçuluk ile şimdi ele alacağımız kahinlik arasında pek bir fark yoktur. Kahinlerin de gelecekle ilgili ya da gizli şeylerle alakalı söylediklerinin içinde doğru olanlar olsa da, çoğu beyanlarında isabet kaydedememiştir. Luzy'nin ifadesine göre kahinlik, zaman ve mekanda gizli şeyleri sözde keşfetme sanatıdır¹². İbn Haldun'a göre kahinler diğer insanlardan farklı yeteneklere sahip insanlardır. Onların muhayyileleri güçlüdür ve kendileri için ayna görevi görürler¹³.

¹⁰ Usta, Mehmet Ali, Ruhçuluk Nedir, s.10, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1986.

¹¹ Ersöz, Ahmed, Ruh Dosyası, s.152, Nil Yayınları, İzmir, 1993.

¹² Albayrak, s.88.

¹³ İbn Haldun, Mukaddime, Terc:Zeki Kadiri Ugan, s.244-247, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1989.

Hz. Adem'den son insana kadar herkesin hayat maceraları, Cenab-ı Hak tarafından "levh-i mahfuz"a kaydedilmiştir. Biz bu yazılmanın mahiyetini tam olarak bilememekteyiz. Hikmetin gereği olarak melekler, kainattaki olacak olaylar ile ilgili bilgileri oradan alıp yeryüzüne gelir, vakti gelince o olaylara nezaret ederler. Meleklerin haberdar olmasıyla o bilgiler gayb olmaktan çıkar. Cinler önceleri, sema ehli meleklerden istikbale ait bazı bilgileri elde edebilirlerdi. Çünkü o bilgiler gayb olmaktan çıkmış, şehadet alemine girmiştir (Bulutların görünüp, yağmur yağacağına hüküm verilmesi gibi). Semaya yükselen, meleklerden kulak hırsızlığı yapan cinler, Hz. Peygamber devrinde şihap denilen ateş topları ile taşlanmış, feza alemi onlara yasaklanmıştır¹⁴. Kahinlerin, gelecekle ilgili bilgileri şeytanlarla, genel manada da cinlerle temas kurarak aldıklarını bize Kuran haber vermektedir. Şeytan hükmündeki bu cinnilerin, semada kulak hırsızlığı yaptıkları ve bunların parlak bir yıldız atılarak kovulduğunu Kuran bize şu ayetlerle işaret etmektedir:

"Onların, taşlanmış (kovulmuş) her şeytandan koruduk. Ancak kulak hırsızlığı eden müstesna. Onun da peşine açık bir ateş alevi düşmüştür" (Hicr 51/17-18).

"Ancak (meleklerin konuşmalarından) bir söz kapan olursa, onu da delen ve yakan bir alev takip eder" (Saffat 37/10).

ii. Sihir

Kuran'da bu şekilde geçen "تَعَرَّفَ" kelimesi, Muhammed Suresi 6. ayette tanıtmak anlamında kullanılır. Sihirbazlık manasında geçen arraflık ise, Tahrim Suresi'nin 3. ayetinde gizlice söylenmiş söz manasında yakın bir anlam olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan ruhu, çok değişik şekilde açığa çıksa da dış etkilerle tesir altında kalabilmektedir.

Sihir ve kehanet insanlığın en eski meşguliyetlerinden sayılırlar. Kuran'da Hz. Nuh'un kavmi tarafından sihirbazlıkla ithamı bize o zaman da sihrin bilindiğini ve onunla meşgul olduğunu göstermektedir. Firavun kavminin sihirle uğraşması çok daha yaygın ve bilinen bir gerçektir. Dilimizde büyü kelimesiyle de karşılanan sihir, herhangi bir vasıtanın yardımı ile veya vasıtasız olarak, tabiatüstü güçlerin yardımıyla tabiatı ve

¹⁴ Mirzaoğlu, Doğan, Metafizik Alem, s.131, Zafer Yayınları, 1998.

insanları etkilemek amacıyla yapılan gizli işlem ve davranıştır¹⁵ diye açıklanmaktadır. Sihir, asıl itibariyle bir şeyi hakikatından başka bir şeye çevirmektir. Sihirbaz da batılı hak suretinde gösteren, bir şeyi hakikatından başka şekilde hayalde canlandıran kimsedir. Lisanu'l-Arab'ın kaydetmiş olduğu açıklamaya göre, Arab'ın "sihir" e sihir demesinin sebebi; onun, sıhhati hastalığa çevirmesidir¹⁶. Çoğu zaman örfte sihir deyince başkası üzerinde oluşturulan bir tesir, bir yönlendirme, bir aldatma, hayal ettirme ve zanna düşürme anlaşılır. Şeri örfte ise, gizli bir sebeple gerçeğin aksini düşündürüp aldatan şarlatanlık, yıldızcılık, göz boyamacılığı, aldatmacılık gibi menfi yolda cereyan eden herhangi bir şey demektir. Mutlak şekilde ele alındığında dinen yasaklanmış olan sihir anlaşılır. Zira bunda, esrarengiz bir surette hakkı batıl, batılı hak, hakikatı hayal, hayali hakikat göstermek vardır¹⁷.

Sihir de, insan ruhunu tesir altına alabilen etmenlerdendir. Ve varlığı Kuran'la sabittir (Araf, 7/109-120; Yunus, 10/81; Şuara 26/49; Kamer, 54/2). Yukarıda kısaca tarif etmeye çalıştığımız sihiri iki madde de toplayabiliriz:

1. Şeytanların uydurdukları eracif¹⁸ denen gerçek dışı aldatmacadır.
2. Harut ve Marut'un Babil'deki olayı (Bakara, 2/102) gibi, özü ve aslı meleki olan bazı hakiki ilimlere ve garip sanatlara dayanan harikalardır¹⁹. Hz. Peygamber'e yapılan da bu nevidendir.

iii. Astroloji

Gayb ile ilgili bir diğer kısımda "ilm-i nücum" olarak bizlere aktarılan astrolojidir. Astroloji güneşin, ayın ve yıldızların insan üzerindeki tesirlerini inceleyip araştıran bir bilim dalı olarak karşımıza çıkmaktadır²⁰. Astroloji, yeryüzünde vukubulan bütün değişikliklerin insanların ve milletlerin kaderlerinin gök irtibatlı olduğu prensibi üzerine

¹⁵ Albayrak, s.83.

¹⁶ İbn Manzur, XI, 154.

¹⁷ Canan İbrahim, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, IV, 58, Akçağ Yayıncılık, Ankara, 1988.

¹⁸ Eracif, Urcufe'nin cemidir. Urcufe, uydurma söz, yalan haber demektir.

¹⁹ Aydemir, Abdullah, Tefsirde İsrailiyyat, s.181, Beyan Yayınları, İstanbul, 1974.

²⁰ Mirzaoğlu, s.122.

oturmuştur²¹. Eski milletlerden Aztek, İnka, Maya, Mısır, Akad, Elam, Yunan, Roma, Hind, Çin, Türk, Arap, Pers²² medeniyetleri başta olmak üzere bir çok toplum astroloji ile meşgul olmuştur. Müneccimler ya da şu anda kamuoyunda daha geçerli bir kullanım olan astrologlar, cinlerin yardımıyla yıldızlara bakarlar ve gelecek ile ilgili bilgiler verir, kehanette bulunmak isterler. Yıldızlara göre geleceğin hayır ve şer olacağı hakkında yorum yapma çabasındadırlar. Astrolojinin konumuzu ilgilendiren yönü onun gelecekte haber vermek istemesidir. Burada karıştırılmaması gereken durum astrolojinin bir takvim yada yıldızlara bakarak gelecekte “sözde” haber vermesi ile yıldızlara tapınma (sâbie) meselesidir. Felek ve yıldızların ebedi olduğuna ve bunların uluhiyetine inananların islam alimleri kafir olduklarında ittifak etmişlerdir²³.

Beşeriyet tarihinin gaybla alakalı en temel ilgi alanlarından biri, belki de en birincisi din olgusu olmuştur. Dinsiz bir millet olamayacağı veya yaşayamayacağı bilinen bir gerçektir. İnsanın içine yerleştirilen, aklını daima meşgul eden, bulunmadığı ortamda sürekli aranan ve yokluğu hissedilen gerçek inanma duygusudur.

Tevhide dayalı ilahi dinlerdeki Allah inancı, araştırıldığında bozulmadan önce özde bir olduğu görülmektedir. Bu inanç esasları çerçevesinde baktığımızda, hemen bütün dinlerde gaybi varlıklara ve oluşlara inanma göze çarpmaktadır. “Gayb” denince günümüz İslam kültüründe yetişmiş bir insanın zihninde beliren düşünce, bu görünen alemin ötesinde olanlardır²⁴. Gayb; bu anlam çerçevesinde ele alındığında, dinlerdeki inanç esaslarının görünenin ötesindeki alanla ilgili olduğu anlaşılır. Tarih boyunca ve günümüzde insanoğlunun büyük bir ekseriyetini ilgilendiren “din” olgusu “gayb”a büyük bir önem vermektedir. İnsanlık tarihi boyunca farklı din, medeniyet ve felsefi kanaatlere sahip bulunan milletlerin büyük çoğunluğunun gayb anlayışları birbirinden farklı olmakla birlikte, gayba iman konusunda genellikle olumlu bir tavır ortaya konmuştur²⁵. “Gayb”

²¹ Albayrak, s.86.

²² Mirzaoğlu, s.122.

²³ Albayrak, s.87.

²⁴ A.g.e, s.27.

²⁵ İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, XIII, s.405, Güzel Sanatlar Matbaası, 1996.

inananın nezdinde “şehadet”in yegane ve en güçlü belirleyicisidir. Allah; yaratır, besler, korur, her şeyi bilir her şeye gücü yeter, olmasını istediği bir şeye “ol” der, olur, Allah gaybı yegane bilendir. Gayb ilmi mutlak olarak Allah’a aittir.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ

Allah; ilmimi kuşattığı gayb aleminin kayıtsız-şartsız sahibidir.

وَالْأَرْضِ²⁶ ayetini “Göklerin ve yerin gaybı Allah’a aittir.” diye tercüme ederken, hem bu gayb aleminin bilgisini hem de mülkiyetini anlamaktayız. Yani gayb aleminin maliki Allah’tır. Sahibi O olduğu için, o alemin bilgisi de mutlak olarak O’na aittir.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ²⁶“Göklerin ve yerin gaybı Allah’a aittir.” (Nahl, 16/77; Hud, 11/123). قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ²⁶”De ki: Göklerde ve yerde Allah’dan başkası gaybı bilmez.”(Neml, 27/65).

Neml suresinin 65. ayetinde geçen “ مَنْ ” lafzının içerisine melekler, peygamberler, insanlar, cinler girmektedir. Buna göre ayet “ kayıtsız, bağlantısız, müstakil olarak, daha açık bir anlatımla Allah’ın ona öğretmesi olmadan kendiliğinden bilemez” manasında kullanılmalıdır.

Allah’ın kainatta ne kadar mahlukat yarattığı, onlara ne gibi kuvvetler verildiği gayb bilgilerindedir ve Allah’dan başka kimse bilemez.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

“Gaybın anahtarı Allah’ın yanındadır. Onun için gaybı ancak O bilir. O, karada ve denizde ne varsa hepsini bilir. O’nun ilmi dışında bir yaprak dahidüşmez. Yerin karanlıkları içindeki tek bir tane yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır.” (Enam, 6/59)²⁶.

²⁶ Bkz.Kehf, 18/26; Yunus, 10/20; Fatır, 35/38; Hucurat, 49/18; Bakara, 2/33.

Rabbimizi ve nesnelere bize tanıtan üç büyük tanıtıcı vardır. Bunlardan birincisi kainat kitabıdır ki, alemin gayb boyutu bu mananın gerçekliğidir. Bir diğeri, Kuran-ı Kerim'dir. Kuran, mutlak gayb aleminden, şehadet alemine gelmiş bir mektuptur. Bir üçüncü tanıtıcı da, Hz. Peygamber'dir. Hz. Peygamber'de konuşan bir delil olarak karşımıza çıkar²⁷. Bu üç tanıtıcı birbirlerini tamamlayan ve tanımlayan faktörlerdir.

“Kün” emri gereğince yaratılan her şey kainatı meydana getirir. Bu noktadan bakınca kainatın Allah'ın bir sanat eseri olduğu ve bu gözle bakılması gerektiği kabul edilir. Kainatta vücuda gelen her şey, gayb aleminin şehadet alemine açılımından ibarettir. Bu açılımı da şuur sahiplerine Kuran bildirmektedir²⁸.

Kuran; alemi, insanı ve kalbi içine almış bunların içindeki sırları bizlere sunmuştur. Kuran-ı Kerim, alemde gördüğümüz varlıklardan ve alemde meydana gelen olaylardan “ayet” olarak bahseder. Ayet, “alamet, emare, ibret, mucize” gibi manalara gelmektedir²⁹. Bu kelime, hem Kuran ayetleri içinde hem de kainat kitabını meydana getiren varlıklar için kullanılmıştır. Mesela, bayrak, devletin bir alamet ve ayetidir³⁰. Bu bayrak salt bir bez parçası olmanın ötesinde, devletin bir sembolü olduğu gibi, her bir varlık ta Allah'ın varlık ve birliğinin, kemal sıfatlarının tanıtıcı bir sembolüdür.

Dikkatli ve mütefekkir bir göz, her şeyden bir ibret dersi çıkarır, iman merdivenlerinde birkaç basamak yükselir. Mesela insan, bir meyve ağacını seyretmekte hayvanla müşterektir. Yanında gezdirdiği köpeği de o vazifeyi yerine getirebilmektedir. O ağacın içinde harika bir fabrikanın çalıştığını, yapraklarında fotosentez olayının cereyan ettiğini, o meyvelerin bütün bir ağaçtan, hatta topyekün kainattan süzülerek meydana geldiğini ise ancak o adam kavrayabilir. Köpeği, bu manalardan pek uzaktır³¹. O ağacı,

²⁷ Nursi, Said, Sözlür, s.235, Envar Neşriyatı, İstanbul, 1986.

²⁸ A.g.e., s. 236.

²⁹ İbn Manzur, XIV, s. 61-62

³⁰ Elmalılı, Muhammed Hamdi, Hak Dini Kuran Dili, I,24, Zaman Yayıncılık, İstanbul, 1995.

³¹ Başar, Alâaddin, Nurdan Kelimeler, s.10, Zafer Yayınları, İstanbul, 1998.

şuursuz kainattan hikmetle süzölmüş ilahi bir sofraya, meyveleri ise o sert sofradan lütuf ve keremle çıkarılan birer Rabbani ihsan olarak değerdendiren ve sofranın arkasında rahmet ve merhameti seyredip Halik'na şükreden bir mü'min ile düşünmeyen, fuzuli, yaşayan bir adam arasındaki mesafe bu iki varlık arasındaki fark gibidir denebilir. Onun için mutlak manada “insan” denilince, gayba iman eden “mü'min” hatıra gelmelidir.

Gördüğümüz her şey Allah'ın kudret eseridir. “Gördüklerinize ve görmediklerinize yemin ederim” (Hâkka, 69/38-39) ayeti bize şhadeti ve gaybı ifade etmektedir. Fakat bu kudretin nasıl bir kudret olduğu bizim meçhulümüzdür. “Tabiat kanunları” dedikleri şeyler gerçekte Allah'ın kudretinin tecellilerinden başka bir şey değildir. Bu manalara muhatap olmanın yolu, şu şhadet aleminde gaybın bir dili olan ve gaybın sırlarını anlatan Kuran'a kulak vermektendir. “O kafirler dünya hayatının zahirini bilirler” (Rum, 30/7) ayetinin belirttiği gibi, zahire takılıp kalırlar, görünüşe aldanırlar. Kabuğu parçalayıp öze ulaşamazlar. Lafızdan manaya geçemezler. Her bir varlığın Allah'ı tesbih ettiğini bildiren ayetler, gayb ışığı sayesinde kainatı başıboşluktan, anlamsızlıktan kurtarır. Her birini vazife başında birer memur olarak gösterir. Bu varlıklar, gaybdan gelip şhadette vazife görüp yine gayba gitmektedirler. Bu şekilde, gaybdan şhadete, şhadetten gayba daimi bir akış söz konusudur. Bu akış, “gayba iman”dan gelen bir bakışla anlam kazanır. Yoksa, Mısır piramitlerindeki hiyeroglif yazıları görüp anlamadan geçip giden turistler gibi baştan sona manalarla dolu şu kainat kitabını seyreden pek çok insanda onları anlamadan geçip gitmektedir. Evet gayba inanmayanlar şhadette dünyanın görünen yüzünde kaybolmaya mahkumdur³². Bu maddi alemin gaybına, ötesine inanmayanlar cahil; bütün gayb ve şhadetin alimi olan Allah'a inanmayanlar ise kafir olurlar. Cahilin cehaleti de kafirin küfrü de kendileri içindir. Zarar ancak onlaradır³³.

Dünyayı dolduran şu kalabalıkların torunları şimdi gayb alemindeydir. Zamanı geldikçe, sırasıyla şhadet alemine geçecekler. Bu alemdelikler de ağır ağır gayba geçecekler. Demek ki gayb zaman ve mekan üzerinde değişiklik göstermektedir. Zaman açısından

³² Eren, Şadi, Kuran'da Gayb Bilgisi, s.60-61, Işık Yayınları, İzmir, 1995.

³³ Başar, s.14.

yaşadığımız şu an şehadet, dünya hayatımız öncesi ve sonrası ise gaybdır. Mekan açısından ise şu içinde bulunduğumuz veya gördüğümüz yerler şehadet, bunun dışındakiler ise gaybdır.

Alem büyük bir insan, insan ise küçük bir alemdir. İnsan, şu alem içinde müstesna bir konuma sahiptir. İnsan sadece et ve kemikten meydana gelmiş bir madde yığını değildir. İnsan çok hassas cihazlarla donatılmış Cenab-ı Hakk'ın harika bir sanatıdır. Beş duyusuyla şehadet alemine açıldığı gibi; aklıyla, kalbiyle de gayba açılmaktadır. İnsan cisim itibariyle toprak gibi bir madde iken, ruh itibariyle gayet geniştir. Şehadet ve gayb alemleri, küçük numuneler halinde insanda bir araya gelmiştir. İnsanda bütün cihazların bu iki yönü görülmektedir. Beynimiz madde itibariyle şehadet aleminden, ama onda faaliyet gösteren akıl ise gaybidir. Keza, kalbin de maddesi, şehadet alemindedir ama onda bulunan iman, sevgi, korku, şefkat, merhamet hep gayb alemindedir. Midenin hazmı şehadete; aklın kavraması ise gayba ayrı bir numunedir. İnsan o kadar mükemmel bir şekilde yaratılmış ki, şehadet ve gayb çok orantılı bir müvazeneyle onda birleşmiştir. Beden şehadet aleminin, ruh ise gayb aleminin ağacı gibidir. O gayb aleminin meyveleri şehadet aleminde sergilenmektedir³⁴.

III. Gayb Bilgisi

Gayb; insanların bilgisinin ulaşamadığı bir kavram olarak karşımıza çıkar. Biz gaybı iki başlık altında ele alabiliriz:

1. Hakiki (mutlak) gayb; bu tür gaybı Allah'tan başkası bilemez³⁵.

Tezimizin başında da ele aldığımız gibi Allah katında gayb söz konusu değildir. Çünkü her şey O'nun ilminde hazır ve meşhuddur. “عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ” “O hem gaybı hem şehadeti bilendir.” (Haşr, 59/22; Enam, 6/73; Tevbe, 9/94-105; Ra'd, 13/9; Müminun, 23/92; Secde, 32/6; Zümer, 39/46; Cuma, 62/8; Teğabun, 64/18).

³⁴ Eren, s.21.

³⁵ Rıza, Muhammed Reşid, Muhammedi Vahiy, Çev: Salih Özer, s.205, Fecr Yayınevi, Ankara, 1991.

2. İzafi gayb; bu tür gaybı ise fitri istidatların ve kesbi amellerin farklılığına göre farklılaşan bir takım nedenlerden ötürü bazı insanlar bilir. Mesela peygamberler, Allah kendilerine bildirdiği için bu tür gaybı bilirler.

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ

”Gaybı bilen O’dur. Gaybını razı olduğu Resul’den başkasına bildirmez.” (Cin, 72/26-27).

Gaybın bu iki şeklini Muhammed Abduh;

1. Kendisine delalet eden bir şey bulunmayan,
2. Kendisine delalet eden bir şey bulunan, şeklinde ifade etmiştir³⁶.

i. Vahiy

Gayb, mutlak anlamda bir bilinmezliği değil, fakat bilme durumunda olanlara şart ve zamana bağlı olarak, ilim ya da cehalet uçlarına doğru meyleden bir bilgi boyutudur. İşte bu bilgi boyutunun en başında gelen ise peygamberler vasıtasıyla bizlere ulaşan vahiydir. Kelime olarak vahiy “birisine süratle ve gizlice işaretle bulunmak, bildirmek”³⁷ manasına gelmektedir. Bu işaretle bir gizlilik, bir kapalılık söz konusudur. Yani alıcı-verici dışındaki bir üçüncü şahıs, bu işaretle muhatap olamaz. İstilahi manada ise vahiy “Allah’ın irade ettiği bilgileri resullerine kelam, söz ve mana olarak bildirmesi”, Allah ile peygamberi arasında, mahiyetini ancak O’nların bileceği bir iletişim vasıtasıdır³⁸.

³⁶ Abduh, Muhammed ve Rıza, Muhammed Reşid, Tefsirul Kur’ani’l –Hakim (Tefsiru’l-Menar), VII, 422, Daru’l-Menar, Kahire, 1947.

³⁷ İbn Faris, VI, 93; Isfahani, 515-516; İbn Manzur, III. 892.

³⁸ Gölcük, Şerafettin-Toprak, Süleyman, Kelam, s.288, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1988.

Allah'ın gaybı bildirme yollarının başında resulleri ve onlara bildirilen vahyi esas almamız gerekir. “عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ” “Gaybı bilen O’dur. Gaybını razı olduğu resulden başkasına bildirmez” (Cin, 72/26-27) ayeti bu konuda bizi teyit etmektedir. Genel görüş, buradaki “Resul”den murat peygamberdir. Yani, Allah gaybını ancak bir peygambere bildirir. Ayet-i kerime’de geçen manaya göre sihirbaz ve kahinler, Allah’ın rızasından en uzak ve gadabına en layık kimselerdir. Veliler ise her ne kadar Allah’ın razı olduğu kişilerse de peygamber değildirler³⁹.

Allah, insanın fitratını bozmaksızın kendine verilen bütün kabiliyetleri doğru, isabetli kullandığı takdirde farkına varabileceği, hissedebileceği varlığını kabullenebileceği veya varlığından hiç haberdar olamayacağı gaybi durumları, olguları ve varlıkları peygamberleri vasıtasıyla insanlığa açıklamıştır⁴⁰. Peygamberler vahiy yoluyla gaybi bilgiye mazhar kılınmış kimselerdir. Cenab-ı Hakk, mesajını insanlar arasında seçtiği bu kişiler vasıtasıyla bildirmiştir. Peygamberler, gaybı bilen kişiler olmayıp gaydan haber veren kişilerdir. Yani, bu seçkin zatlar kendiliklerinden gaybı bilmezler. Ancak kendilerine bildirileni bilirler.

Allah’ın ihsan ettiği nimetlere nasıl yaklaşacakları hususunda insanlar peygamberleri dinlemek zorundadırlar. Allah, peygamberlerine verdiği mucizelerle hem insanlara medeni terakkileri ihsan etmiş hem de terakkilerdeki nihai hedefleri göstermiştir⁴¹.

Kuran’da “Allah’ın emri” diye ifade edilen fakat birçok kimsenin sünnetullah diye yanlış bir şekilde kullandığı Allah’ın ezelde tespit ettiği tabiat kanunları ve bunlara bağlı olarak yapılan keşifler ve icadlar bu konuya birer örnektir. Amerika kıtası bulunmazdan evvel Asya, Avrupa ve Afrika’dakilere bu gayb idi. Bulunduğu vakit gayb

³⁹ Zemahşeri, Mahmud b. Ömer, el-Keşşaf an Hakaiki Ğavamizi’t-Tenzil, (Tefsiru’l-Keşşaf), IV, 632-633, Daru’l-Kütübi’l-Arabi, Beyrut; Meraĝi, Ahmed Mustafa, Tefsiru’l-Meraĝi, XXIX, 106, Şirketu Mektebe, Mısır, 1953.

⁴⁰ Albayrak, s.162.

⁴¹ Nursi, Said, İşaratü’l-İcaz, s.207, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986; Sözlür, s.254.

olmaktan çıktı. Şu anda da bize gayb olan hikmet-i ilahiye ve Allah'ın emirleri vardır ki, bizim çalıŐıp araŐtırmamızı ve Allah'ın yardımıyla hakikatini öğrenmemizi beklemektedir.

Bunların yanında ahiret alemine, kıyametin kopacağına, kıyamet alametlerine dair Allah'ın peygamberler aracılığıyla bildirip, insanlara inanmaları emredilen bilgiler, insanlara bildirilen gayb ilmi mesabesindedir.

Hz. Peygamber'de alemlere rahmet olarak gönderilen (Enbiya, 21/107) “Gayb bilgisi” noktasında çok seçkin bir konuma sahiptir. Kuran ve kendisinin verdiği haberler, bunu bize açıkça göstermektedir.

Hz. Peygamber'in birbirinden farklılık arzeden iki yönü vardır:

1. Beşeri yönü
2. Risalet yönü

Beşeri yönü itibariyle, Hz. Peygamber bizim gibi bir insandır. Hz. Peygamber de yer, içer, sıcağtan soğuktan etkilenir.

Beşeriyet yönüyle gaybı bilmeyen (Enam, 6/0) Hz. Peygamber, risalet yönüyle pek çok gaybi sırlara mazhar olmuştur. Hz. Peygamber'in ister Kuran'da, ister Kuran dışındaki haber vermelerinde hep Allah'ın bildirmesiyle bilmiŐtir.

Hz. Peygamber, Kuran vahyi dışında başka bir vahye de mazhardır. Kuran, Hz. Peygamber'e gelen vahyin en st derecesidir ve bütün insanlığa cihanŐuml bir mesajdır. Hz. Peygamber'in Şahsını ilgilendiren bir hususta gelen vahiy ise, ilham niteliği taşımaktadır.

Hz. Peygamber'in gayb bilgisiyle alakalı olarak Kuran'da misaller zikredilmektedir. Bu misalleri bu bölümün sonuna bırakarak bazı hadislerle meseleye yön vermeye çalışacağız:

Bedir Savaşı'ndan bir gün önce, küfrün liderlerinin nerede öldürüleceklerini haber verir, haber verdiği gibi çıkar⁴².

Habeş kralı Necaşi'nin vefat ettiği gün ashabına "Bugün bir kardeşiniz vefat etti. Haydi namazını kılalım", der. Kalkarlar, giyabi bir şekilde Necaşi'nin cenaze namazını kılarlar⁴³.

Bizansın yüzbin kişilik ordusuna karşı, sahabelerden üçbin kişinin Mute'de yaptıkları savaşı haber vermiş, gözyaşları içinde Hz. Zeyd, Hz. Abdullah b. Revaha ve Hz. Cafer'in şehit olduğunu, daha sonra Allah'ın sıyrılmış kılıncı Hz. Halid b. Velid'in sancağı ele aldığını haber verir⁴⁴.

Hadis kitaplarında Hz. Peygamber'in bu nevi haberlerinden numuneler bulmak ve geniş bilgi sahibi olmak mümkündür. Bu haberlerin çokluğu Hz. Peygamber'in gaybi haberler verdiğini ispat eder mahiyettedir.

ii. İlham

İzafî gaybın bir kanadını peygamberler, onlara bildirilen ve sadece onlara ait olan vahiy oluşturuyorsa; bir diğer kanadını da umumi bir karakter taşıyan "ilham" oluşturmaktadır. Allah'ın veli kulunun kalbine yaptığı ilham, meleklerle yapılan ilham işte bu konunun içinde yerini bulan ifadelerdir.

⁴² Müslim, Ebu'l Hüseyin Müslim, İbnu'l-Haccac el-Kuşeyri, el-Camiü's Sahih, Cennet, 76, Beyrut.

⁴³ Buhari, Muhammed b. İsmail, Sahihu'l-Buhari, Cenaiz, 55, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

⁴⁴ A.g.e. Cenaiz, 4; Nursi, Said, Mektubat, s.102, Envar Neşriyat, İstanbul, 1987.

İlham kelime manası olarak “bir şeyi birden yutmak” anlamında olup, ıstılahi yönden “kalbe bir takım mana ve fikirlerin ilka edilmesi”⁴⁵ şeklinde kullanılmaktadır.

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّيْتَهَا . فَالْهَمَّهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا . قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْتَهَا .
وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْتَهَا .

“Nefse ve onu en güzel bir biçimde şekillendirip fücür ve takvasını ilham edene yemin ederim ki, nefsinin arındırılan muhakkak kurtulmuştur. Onu kirleten de, hüsrana uğramıştır.” (Şems, 91/8-10).

Bu ayetler, insan nefsinin fücür ve takvaya kabiliyetli olduğunu beyan etmektedir. İnsan, nefsinin hayra da, şerre de yönlendirebilir.

İnsanın terkinde iyilik de, fenelik da bulunmaktadır. Bundan dolayı insan, nefsi itibarıyla süfliyata meyyal, ruhu itibarıyla, ulviyat müştaktır⁴⁶.

Surenin başında “güneş ve aya, gündüz ve geceye, sema ve arza” yemin edilmesi insanın fücür ve takvadaki haline bir işaret gibidir. Yani, insan nefsi ya güneş gibi aydınlık veya gece gibi karanlıktır. Ya seme gibi ulvi veya arz gibi süflidir. İnsanı bu şekilde yükselten veya alçaltan, nurani veya zulmani yapan, fiillerine temel teşkil eden ilhamlardır. Çünkü insan nefsi, hem hayırlı ilhamlara hem de şerli ilhamlara bir alıcı durumundadır. Allah’ın ve meleğin ilhamına muhatap olduğu gibi şeytani bir ilham olan

⁴⁵ Isfahani, s.687-688.

⁴⁶ Kutup, Seyyid, Fi zılali’l-Kuran, VI, 3917, Daru’ş-Şuruk, Kahire, 1992.

vesveselere de muhatab olmaktadır. Allah'ın nefse fücür ve takvayı ilham etmesi ise hayır ve şerri ona bildirmesi anlamındadır⁴⁷.

İlhamda vahiy gibi sübjektif bir yapı arzeder. İlhamın keyfiyeti tatmayanlarca bilinmez. Fakat onun bu bilinmezliği, kendisi hakkında fikir yürütmemize engel değildir.

“İlham vicdanda ani bir surette belirir. Nereden geldiği his ve idrak olunmaz. Açlık, susuzluk, üzüntü ve sevinç duyguları vicdanda nasıl duyulursa ilham da aynı şekilde duyulur⁴⁸. Böyle ani gelen ilham, beklenmedik ruhi, coşkun bir istila gibidir. Bundan dolayı da kalbi hassasiyet ve akli titizlik daima onu almaya hazır olmalıdır. Yoksa “nurlar senin üzerine gelirler ve kalbini kainat içindeki eserlerin suretleriyle dopdolu görünce geldiği gibi giderler. Kalbini ağyarın suretlerinden boşalt ki, maarif ve esrar ile doldursun⁴⁹.”

Vahiy ekseriya melek vasıtasıyla gönderilir; ilham ise genellikle vasıtasızdır⁵⁰.

Vahiy gölgesizdir, safidir, havassa mahsustur. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumidir⁵¹.

Keşf, ekseriya ruhi riyazetin, uzun tefekkür ve murakabenin semeresi olup, insanda tam bir yakın hasıl etmez. Keşfe nail olan, elde ettiği bilginin gerçek kaynağını da bilmeksizin içinde bir şey bulur⁵².

⁴⁷ Razi, Fahrüddin, et-Tefsiru'l-Kebir, XXXI, 192, Matbaatü'l-Behiyyeti'l-Mısriyye, Kahire, 4, 1357; İbn Kesir, Ebu'l Fida İsmail, Tefsiru'l-Kurani'l-Azim, IV, 516, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1985.

⁴⁸ Gölcük, s.291.

⁴⁹ İskenderani Ataullah, Hikem'u'l Ataiyye, çev. Saffet Yetkin, s.130, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1963.

⁵⁰ Yıldırım, Suat, Kuran-ı Kerim ve Kuran İlimlerine Giriş, s.22, Ensar Neşriyat, İstanbul, 1996.

⁵¹ A.g.e., s.23.

⁵² A.g.e., s.24.

İşari tefsir ekolünün önde gelen simalarından olan Bursevi (v.1137/1725); “Nefsimizde tattık ki, ilham ve hitap bazen Arapça lafızla bazen de Farsça veya Türkçe olarak geliyordu”⁵³ demektedir.

Gayb derecelidir. Gaybın en derin noktasını ne bir peygamber ne de bir veli bilemez. Fakat ezeli kaderin vukua çıkma, tezahür etme vakti yaklaştıkça; hadise gayb hazinesinden yavaş yavaş ayrılıp, insanın kavrayış ufkuna, dünya semasına gelir. Nasıl denizin dibindeki bir cismi kimse göremez, fakat hareket edip yüzeye yaklaştıkça keskin gözle onu farkedebilirler. Öyle de, gaybın derinliklerinden ayrılıp şehadet alemine doğru yaklaşan olayları da, basiret gözü açık olan bazı keşif erbabı görebilir⁵⁴.

İlhamın gölgeli oluşu, renklerin karışmasından⁵⁵ başka bir takım özellikleri daha vardır. Veli, kalbine gelen ilhamı tebliğe memur değildir⁵⁶. Hatta çoğu kere gizlemesi daha efdaldir. İlham, yalnızca mazhar olan şahsa mahsustur⁵⁷. İlham mutasavvıflarca ve bazı kişilerce bie delil sayılabilir. Fakat ilham, çoğunluğu bağlayan bir hüccet değildir⁵⁸. Ancak akaid kitaplarımıza kadar girmiş olan “Evliyanın kerameti haktır” düsturunun içerisine onların keşif, keramet ve ilhami bilgileri de girer.

Velinin kalbine gelen ilham, adeta özgün bir mors alfabesi gibidir. Bir kısım şeyler o kalbe dikte edilir. O da bunlardan bir kısım manalar çıkarır veya o veli, muhatabın zihninden geçen sorulara teker teker cevap verebilir. Bu mana, halk arasında da yaygın bir kanaat halindedir. “Allah’ın dostu” denilen zatların insanın içini okuduğunu söylerler.

⁵³ Bursevi, İsmail Hakkı, *Ruhu’l –Beyan*, IV, 193, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul, H. 1306.

⁵⁴ Ateş, Süleyman, *İslam Tasavvufu*, s.126, Elif Matbaası, Ankara, 1972.

⁵⁵ Nursi, Şualar, s.124, Yıldırım, *Kuran İlimlerine Giriş*, s.22.

⁵⁶ Akbulut, Ahmet, *Nübüvvet Meselesi Üzerine*, s.36, Birleşim Dağıtım, Ankara, 1992.

⁵⁷ *İslam Ansiklopedisi*, V, 297.

⁵⁸ Gölcük, s.291.

Bie velinin insanın içinden geçenleri söylemesine şu noktadan bakılabilir: Kalp etrafa bazı ışınlar neşrettiği gibi, beyin de bazı ışınlar neşreder. Bu ışınlar, insanın içinden geçen düşünceleri etrafa yansıtırlar, ya da bu ışınlar içten düşüncelere göre dalgalanır, şekillenirler. Tıpkı radyo ve TV dalgaları gibi, bu ışınları da tespit eden bir göz olursa, karşıdaki insanın düşüncelerini o söylemeden görüp öğrenebilir. İşte, insanda bilkuvve mevcut olan görünmez göz (basiret), bu görünmez ışınları tespit gücüne sahiptir. Böyle basiret gözü açık olan kimse, karşısındakinin içinden geçen düşünceleri sezebilir, anlayabilir⁵⁹.

Rahmani ilhamların kalbe gelebilmesi için kalbi temiz bir ayna gibi pak tutmak gerekmektedir. Bunun için de günahlardan uzak durmak, çokça amel-i salih işlemek, tesbihat, zikir, tezekkür ve tefekkür de bulunmak lazımdır. Kısaca Allah ile kurbiyet kurulması elzemdir. Genellikle ilham, Allah'ın sevdiği, kendisi de Allah'ı seven ve Allah'ın yüce emirlerine göre yaşayan veli kullarına bahşettiği bir lütuftur. Bir başka bilgi vasıtasıdır. Kişinin kendisine bilgi sağlar. Başkasını bağlamaz. Bunlar Allah'ın veli kulları, yani muttaki insanlardır. İlhamın başkasına bilgi vasıtası olmaması subjektif ve bazen de bulanık olmasındandır.

آلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ .
الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ . لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ .

“Açın gözünüzü! Allah'ın dostları üzerine, ne korku vardır, ne de onlar mahzun olurlar. Onlar ki iman etmişler ve Allah'a karşı gelmekten sakınmışlardır. Onlara dünya hayatında da ahiret hayatında da müjdelere vardır. Allah'ın sözlerinde değişiklik yoktur. İşte bu en büyük kurtuluştur.”(Yunus, 10/62-64).

⁵⁹ Ateş, İslam Tasavvufu, s.127.

Hz. Peygamber'e Evliyaullah'ın kimler olduğu sorulmuş; O da şöyle buyurmuştur: "Onlar öyle kimselerdir ki, görüldükleri zaman Allah zikrolunur yad olunup" ⁶⁰. Bir başka rivayette ise "görülürmelerinden dolayı Allah hatırlanır" ⁶¹. Kendilerinden Allah rızasına aykırı bir hal, bir durum sadır olmaması için dikkat ederler, her türlü haramdan ve şüpheli şeylerden sakınırlar. İşte Evliyaullah'ın hakiki tarifi budur. Birinci derecesi mümin cinsinden olmak, ikinci derecesi de Allah korkusundan dolayı ittika hasletine sahip olmaktır ki, bunlar onların Allah'a yönelmeleridir ⁶². Aynı zamanda bir velinin keramet tezahüründe bulunması tâbi olduğu peygamberin hak olduğuna bir delildir.

iii. Rüya

İzafî gaybın bir diğer yönü de kendini rüyada göstermektedir. İnsan rüya alemine uyku ile girmektedir. Uyku ile insan alem-i şehadetten, alem-i misale geçer ve ruh orada seyeran eder ⁶³.

Rüya mütehasşıslarınca kabul edilen üç tür rüya vardır.

1. Allah tarafından,
2. Melek tarafından,
3. Şeytan tarafındandır.

Allah tarafından olan rüyanın tabire ihtiyacı yoktur. Melekten olan rüya, tabire muhtaçtır. Şeytandan olan rüya ise "edğasü ahlam" dır. Yani tabiri olmayan karmaşık rüyalardır.

⁶⁰ İbnu Mace, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvini, Sünen, Zühd, 4, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

⁶¹ A.g.e., Zühd, 4.

⁶² A.g.e., Zühd, 5.

⁶³ Rüya Tabirleri Ansiklopedisi, I, 43, Zaman Yayıncılık, İstanbul, 1995.

İşte bu üçüncü kısım rüya, bazı psikologların dediği gibi şuur altımıza sıkışan bir kısım duygu ve düşüncemizin uykuda iken tezahüründen biri⁶⁴ olabilir. Belki bu karmaşık rüyalara ait bir hususiyettir ki, bunlara da batıl rüyalar denir.

Rüyay-ı sadıka ise çok farklı bir rüyadır. O doğrudan doğruya insanın mahiyetindeki rabbani latifelerle, görülen alemle bağlanan ve o alemde dolaşan duyguların kapanıp durmasıyla, gayb alemine karşı bir münasabet bulur, bir pencere açar. O pencere ile vukua gelmeye hazırlanan hadiselerle bakar. Bazı hakiki olayları görür. O zaman rüya görenin hayali işe karışır ve gördüğü gerçeklere kendi yaşama biçiminde varolan varlıkların suretini giydirir⁶⁵.

Sadık rüya, hiss-i kable'l-vuku'nun (sezgi gücü) fazla gelişmiş olmasıdır. Sezgi gücü, istisnasız bütün insanlarda ve hatta birçok hayvanlarda vardır. Hepsinden daha önemlisi sadık rüya göstermektedir ki, en küçük olaylar bile, vukua gelmeden önce hem Cenab-ı Hakk tarafından bilinmektedir hem de kaydedilmiş, takdir edilmiştir.

Bir hadisinde Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: “Benden sonra, peygamberlikten sadece mübeşşirat (müjdeciler) kalacaktır!”. Yanındakiler sordu:”Mübeşşirat da nedir?” “Salih rüyadır!” diye cevap verdi.⁶⁶”

“Müminin rüyası, nübüvvetin kırkaltı cüzünden bir cüzdür.⁶⁷”

Yukarıda belirtmiş olduğumuz hadisler, salih rüyayı ve müminin rüyasını peygamberliğin kırk altı cüzünden biri ilan etmektedir. Fakat değişik rivayetlerde bu cüz sayısı değişik şekilde bizlere gelmektedir⁶⁸.

⁶⁴ Rogo D, Scott, Parapsikoloji, çev: Selman Gerçeksever, s.52, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1990.

⁶⁵ İslam Ansiklopedisi IV, 577.

⁶⁶ Buhari, Tabir,5.

⁶⁷ Ebu Davud, Süleyman İbnu'l-Eş'as, Sunen-u Ebi Davud, Edep, 96, Matbaatu's-Seadeh, Mısır, 1950.

⁶⁸ Canan, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, IV, 520.

Hz. Peygamber'e has olan nübüvvetten sadece mübeşşirat kalacak, diğer nübüvvet hassalarının Hz. Peygamber'in vefatıyla gidecek, manası belirtilmiştir⁶⁹.

Doğru ve sadık rüyaların görülmesinin bir kısım alametleri vardır. Bu sadık ve salih rüyaların birinci alameti rüya görülür görülmez rüya sahibinin uykusundan hemen fırlayıp kalkmasıdır. Önemli bir haber alan insan gaflete dalmayacağı gibi, sadık bir rüya ile de Allah tarafından bir beşaret ve önemli bir şeye muhatap olan insan uykunun derin gaflet vadilerinde olamaz. İkinci bir alamet ise, rüyada idrak edilen şeyin sübut ve devamıdır. Görülen rüya bütün tafsilat ve heyecanı ile gören insanın zihninde nakşedilmiş gibi bütün ayrıntılarıyla mevcut olur. Zihin o rüyayı düşünmeye muhtaç olmaz. Bunun böyle olmasındaki hikmet, nefsin idraki ile ruhani geliş zamanın aheste dilimlerine bağlı olmamasıdır. Yani o rüyada görülen şeyler teker teker kalbe gelmez. Birden ve defaten kalbe ilka edilir ki, bunun böyle olması da düşünmeye hacet bırakmaz. Fakat “edgasü ahlam” dediğimiz karışık rüyalar ise bu zaman tertibine dahildir. Onlar teker teker zihne geldikleri gibi teker teker de hatırlanmaya çalışılır. Zaten hatırlanıncaya kadar da bir kısmı unutulur gider⁷⁰.

Salih ve sadık olan rüyanın alametleri ilahi vahyin bazı cüz'i özelliklerini taşır. Zira kitaplarda beyan edilmiştir ki, Hz. Peygamber'e vahiy gelince öyle bir hal arız olurdu ki, o esnada melek vasıtasıyla vahiy alınmış olurdu. Bu halden sonra Hz. Peygamber uykudan uyanır gibi birden kendine gelirdi. Kendisine verilen vahyin tamamı artık en küçük ayrıntıda bile noksan olmaksızın Hz. Peygamber'in kalbine ilka edilirdi⁷¹.

İstihare, hayır talep etmek demektir. Ancak burada, yapılacak bir iş için hayırlının olup olmadığı hususunda Cenab-ı Hakk'tan gaybi bir işaret talep etmektir. Hz. Peygamber, bir iş yapmaya karar verenlere istiharede bulunmayı tavsiye etmiştir. Bu muayyen adaba

⁶⁹ Canan, A.g.e., IV, 520.

⁷⁰ Rüya Tabirleri Ansiklopedisi, I, 43.

⁷¹ A.g.e., I, 43.

uyarak rüyada o işin hayırlı olup olmayacağı hususunda Allah'tan bir işaret talep etmek ve bu işarete göre hareket etmektir.

İstiharenin vicdanlarımız üzerindeki faziletkar tesiri de çok mühimdir. İnsan bir işin hayır ve şerrini, fayda ve zararlarını kestiremediği fiil veya terkinde şaşırıp kaldığı müşkül zamanlarında istihare, mümin için en emniyetli bir istinadgahtır. İstiharenin meydana gelmesinde istihare eden kimsenin iman ve kanaatindeki salabetin büyük bir tesiri vardır.

İslam dini istihare gibi doğrudan doğruya Allah'tan hayır dilemek esasını vazederek bütün cahiliyye hurafeleriyle mücadele ettiği gibi falcılık ve kehanet-furuşlukla da mücadele etmiştir. İstiharenin bu yönünü de düşünmemizde büyük bir yarar vardır⁷².

Mutlak gayb ancak Allah'a mahsustur. Bunun dışındaki bütün mevcudat ise yalnızca kendilerine Allah (C.C.) tarafından bildirilene bilir, bunun dışında bir şey bilmezler. Şuur sahibi olanlar kabiliyetlerine ve çalışmalarına göre Allah'ın çizdiği hudut dahilinde belirli bir keşif mesafeleri kaydedebilirler ve kaydetmişlerdir.

Şehadet ve gayb alemlerinin yol ayrımında yer alan insan, çok hassas cihazlarla donatılmış canlı bir makine gibidir. Bedende var olan fakat varlığı pozitif ilmin kışkacıyla yakalanamayan ruhun diğer bir fonksiyonu da sezgidir. Sezgide bir olay olmadan içe doğma söz konusudur ve hissedildikten çok sonra bazen olay meydana gelebilir⁷³.

Allah'ın veli kulları ilhama mazhar oldukları gibi; işte bu şekilde hassas ruhlu sanatkarlar, kendi sahasında fani olmuş ilim adamları da ilhama mazhar olmaktadır.

⁷² Rüya Tabirleri Ansiklopedisi,I, 56.

⁷³ Ersöz, Ruh Dosyası, 92.

Bunlar, hayatın normal akışı içinde başkalarının göremediğini görürler, sezemediğini sezerler, hissedemediğini hissederler. Bu, insanlığın ta derinliklerinde keşfedilmeyi bekleyen ortak bir istidattır. Hatta, belli bir meseleyi, uzun bir müddet çok uğraşmamıza rağmen çözemeyen, bir gün aniden onun çözümünü içimizde bulduğumuz olmuştur. Bütün bilgi basamaklarını atlayarak bizi ani bir şekilde sonuca ulaştıran bu kabiliyetimiz sezgiden (hads) başka bir şey değildir⁷⁴. Bugün beşeriyetin istifade ettiği ilim ve teknoloji ürünleri çoğu kere böyle sezgilerin neticesidir. Bir müzisyenin dünyası notalardan meydana gelmiştir. Bir ressamın dünyası, renkler ve şekiller dünyasıdır. Mesleğinde yoğunlaşıp fani olmuş bir kimyacınnın nazarında bu dünya ve alem büyük bir laboratuvardır. Bir şairin dünyası, kelimelerin armonisinden örülüdür. Bunlar ve benzerleri, kendi branşlarında yoğunlaşıp bir konuda uzun süre ısrarla çalışan kimse o konuda hassaslaşır. Böyleleri, gemisinde sisle örtülü sırlar okyanusunda ilerlerken zaman zaman ilerdeki kayaları hayal meyal görür gibi olurlar. Bazen de bir rüzgar eser bütün sis bulutlarını dağıtır. Önlerindeki kayaları ve ilerdeki kıyıları onlara açık ve net olarak gösterir⁷⁵.

Arshimed'in suyun kaldırma gücünü bir hamamda ilhamen bulması ya da Mehmet Akif'in, İstiklal Marşı'mızı yazarken bazı kelimelerin yıldız gibi uykuda çakması veya hat tarihimizde önemli bir yeri olan Hattat Hamid'in Kocatepe Camii kubbe kemerleri yazılımında gelen ilham bu konumuza letafetli bir mana katmaktadır.

iv. Firaset

Dilimizde daha çok feraset olarak kullanılan kelimenin aslı firaset olup; bir meseleyi doğru olarak sezebilme, değerlendirebilme kabiliyeti, hükümde isabet etmek manalarına gelir⁷⁶. Bu yönüyle firasetin de bir çeşit sezgi olduğu söylenebilir. Ayette, "Elbette

⁷⁴ Açıkgenç, Alpaslan, Bilgi Felsefesi, s.208, İnsan Yayınları, İstanbul, 1992.

⁷⁵ Carrel, Alexis, İnsan Denen Meçhul, çev:Refik Özdek, s.148. Yağmur Yayınları, İstanbul, 1973.

⁷⁶ Isfahani, s.376.

bunda fikr u firaseti olanlar için ibretler vardır” (Hicr, 15/75), hadiste de, “Müminin firasetinden sakının, çünkü o Allah’ın nuruyla bakar”⁷⁷ şeklinde geçmektedir.

Hadisin zahirinde ifade edildiği üzere Allah tarafından veli kullarının kalbine konan nurla onların, bir nevi keramet olarak insanların ahvalini doğru olarak sezmeleri, bilmeleridir. Bunun ilahi bir vergi, bir ilham olduğu görüşü ağır basmaktadır.

Delile, tecrübeye, mukteseb ilme dayanarak, gözle görünen renk, şekil, fiil, söz, mizaç ve ahlaki durumu değerlendirip insanların iç halini keşfetmek manalarını da içine almaktadır.

Kişide firaset inkişaf etmesi günahlardan uzak kalmaya, manevi havanın galebesine bağlanmıştır. Şehvet düşkünlüğü ve gafletin, ferasetle bir arada bulunmayacağı bilinen bir gerçektir. Bu manada feraset, “insanların içindekine, görünenin arka planına nufüz-u nazar sahibi olmaktır.”, “yakın”ın keşif yoluyla kavranmasıdır, “gaybın bir görüntüsüdür”, “Firaset, kalpte parıldayan bir nurdur ki manalar onunla kavranabilir”⁷⁸.

Merak, sevgi, endişe, korku gibi manevi duygularımızın merkezi, manevi kalbimizdir. Bu manevi kalp, nurani bir latife-i Rabbaniye’dir. Bütün hissiyat ve idrakimizin madenidir⁷⁹.

“Kalp” kelimesi “çevirmek” anlamındadır. Çokça çevrildiği için kalbimize de aynı isim verilmiştir⁸⁰. Şehadet aleminden etkilenen kalp, ayrıca hem melek ilhamına , hem de şeytan vesvesesine alıcı bir cihaz gibidir. Bazen olur günlerce içinden çıkamadığı bir

⁷⁷ Tirmizi, Ebu İsa Muhammed, es-Sünen (Sünenü’t-Tirmizi), Tefsir, Hicr, 3125, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

⁷⁸ Canan, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, IV, 41.

⁷⁹ Elmalılı, I, 210.

⁸⁰ Isfahani, KLB md., s.620.

meselenin çözümünü kalbinde ilham edilmiş bulur. Halk arasında söylenen “kalpten kalbe yol vardır” sözü böyle bir hakikatın tercümanı gibidir.

“لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا” ”Onların kalpleri vardır. Fakat onlarla (gerçeği) kavrayamazlar.” (Araf, 7/179).

“خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ” ”Allah onların kalplerini mühürlemiştir.” (Bakara, 2/7)⁸¹.

Bu ayetlerden anlaşılıyor ki, asıl körlük gözün görmemesi değil, “basiret” denilen kalp gözünün gerçekleri görmeyişidir.

Gazali’ye göre kalp, bütün eşyanın hakikatlarının kendisinde tecelli etmesi kabiliyetlidir⁸².

Güzel bir manzaraya karşı tutulan ayna düz bir ayna değilse, o manzarayı gerçekte olduğu gibi yansıtamaz. Onun gibi eğri kalplerde doğru hakikatların yansımaları mümkün değildir.

İşte kalplerin gerek gaybdan, gerek şahadet aleminden bir takım hakikatlara muhatab olması da böyledir. Ancak enbiyanın kalpleri gerçeği, gerçekte olduğu gibi yansıtmıştır. Evliyullah’ın ekserisi hakikatlar alemini kendi aynalarının rengine göre görmüşlerdir.

Bu da bize göstermektedir ki kalp, sonsuz gayb realitesi karşısında varlığımızda sahip olduğumuz bir toplayıcı; tabir caiz ise sonsuz gerçeklere asılı bir anten durumundadır. Bu manevi odak noktasının saflığı derecesinde müminler, her ne kadar subjektif bir karakteri olsa da, keşif ve ilham yoluyla “gayb”ın perdelerini bir nebze aralayabilir.;

⁸¹ Bkz. Muhammed, 47/24; Hacc, 22/46.

⁸² Gazali, Ebu’l-Hamid Muhammed, İhya-ı Ulumi’d-Din, çev: Ahmed Serdaroğlu, III, 18, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1975.

gayb okyanusunun insani alemimize iniverdiği görülebilir. Mümin kulun kalbinin, Yüce Allah'ın karargah ve nazargahı olmasının anlamlarından biri de bu olsa gerektir.

Kalp, insanda beden-ruh bileşiminin anahtar rolünü üstlenir. Beden ne kadar süfli ise, ruh da o derece safıdır.

Ruhla beden arasındaki ilgi gerçekten çok mükemmeldir. Beden hizmetçi, ruh ise onun efendisidir. Burada hizmetçi efendiye tâbi olmaktadır. Gözden akan yaş, üzüntüyü dile getirir. Fakat üzülen ne gözdür, ne de onun takılı olduğu beden makinesidir. Zira bedenın kederle ve elemle bir alakası yoktur. Ruhtaki teessür, gözden yaş olarak dökülmektedir.

Ses, muhatabın kulağına varınca ömrünü tamamlar, mana ise ondan sonra da varlığını sürdürür. Mana sestem önce de vardı, sesle birlikte göründü, sestem sonra da varlığını devam ettirmektedir.

İnsan cisim itibariyle gayb aleminde ne kadar zayıfsa, ruh yönünden de o kadar kuvvetlidir. Beden kafese, ruh ise kuşa benzer. Kuş kafesten dışarıyı seyreder ama gören kafes değildir. Bediüzzaman'ın ifadesiyle “Göz bir hasseür ki, ruh, bu alemini o pencere ile seyreder⁸³”.

Şu koca kainat sarayı, ruh için bir oda, beden ise kafes gibidir. Ruh ölümle kafesten uçtuğu gibi, saraydan da daha geniş alemlere kavuşmak üzere çıkar, gider.

⁸³ Nursi, Sözlür, s.160.

Burada görülen beden ile ruhun birbirine zıt ve misil olduğudur. Birisi ne kadar kesafette kalmışsa, öteki de o kadar akıcıdır. Beden hissiz, ruh duygu yüklüdür. Beden, dünyaya; ruh ukbaya çağırır; beden gözü dünyayı veya şehadeti görmeye çalışırken, ruh görünenin dışındakini arar. Ruh için uzaklık yakınlık söz konusu değildir. Zamanın esiri olmak beden için geçerlidir. Beden elbisesinden çıkan bir ruh, hapisten çıkarak özgürlüğüne kavuşmuş bir insan gibidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GAYB VE FENNİ KEŞİFLER

Kur'an-ı Kerim'in "ihbarat-ı gaybiyye"yi, yani nüzülü zamanında, Hz. Peygamberin ve etrafındaki insanların bilmedikleri bilemeyecekleri hadise ve meseleleri ihtiva ettiği bütün müslümanlarca kabul edilmektedir. Kuran'ın bu hususiyetini bildiren ayet ve hadisler olduğu gibi, tarihi seyir içinde gerçekleşmiş bulunan bir kısım vukuat da, bu keyfiyeti tasdik etmektedir. Bu sebeple, gaybdan haber vermesi, umumiyetle Kuran'ın i'caz vecihlerinden biri addolunmuş, hatta bazıları i'cazını, bu hususiyete hasretmeye bile gitmiştir⁸⁴. İlmî bütün zaman ve mekanları ihata eden "Allamu'ul-guyub" olan Allah'ın katından gelen kitabın, bu vasfı haiz olmasında, müminler için garabet yoktur.

Bu noktada, şu hakikatı açıkça belirtmemiz gerekir ki, Kuran'ın hedefi, birinci derecede; ferdi olsun, içtimai olsun, beşeri hayatta ve kainatta geçerli olan belirlenmiş kanunlara dikkatleri çekerek, insanlığı doğru inanca, iyi ahlaka ve faydalı işlere yöneltmektir. Beşeriyete; kainat, hayat ve insan hakkında yaratılışına uygun kıymet hükümleri kazandırmak, onun başlıca gayelerindedir. Harikulade hususlarla insanları uğraştırmak, dikkatleri ikincil olan durumlara çevirmek Kuran'ın vazifesi olmadığı gibi, metoduna da uygun değildir. Aslında mazinin karanlıklarında kaybolmuş bazı hadiseleri, istikbalin bilinmezliğinde gizli bir takım keşifleri bildirmek, Kuran'ın esas

⁸⁴ Keskiöglü, Osmanlı Kur'an Tarihi, s.138 İslami Neşriyat Yayınları, İstanbul, 1953

gayesini teşkil ve temin etmez. Ancak onun Allah katından geldiğini, beşer sözü olamayacağını açık bir surette göstermek yahut ibrete medar olmak için nadiren sarih olarak, remz ve işareti yoluyla, harikulade kabilinden haber verir⁸⁵.

Kuran'ın indiği zamana göre müstakbelde (gelecek) gerçekleşecek gaybi haberlerden, herkes tarafından anlaşılabilir olanları bile büyük bir yekün tutar. Haber verilen durumların aynen gerçekleşmesi Kuran'ın, alemi idare eden Zat'ın buyruğu olduğunu gösterir. Çünkü beşerin nazarı istikbale nüfuz edemez. Pek şiddetli muhalefet ve itirazlara hedef bulunan, en küçük bir hatası sebebiyle davasını kaybedecek olan Hz. Peygamber'in lisanından, en ufak bir tereddüt duyulmaksızın tam bir güvenle, bir takım hadiselerin olacağını bildirilmesi, onun Allah'tan öğrenip tebliğ ettiğini ispat eder⁸⁶.

Hakiki imana sahip bir müslümanın nazarında Kuran'ın, İslam tarihinde sonradan meydana gelecek hadiselerle işaretleri içermesi, esas itibarıyla garip olmadığı gibi, akla da muhalif değildir. Zira Kuran'da kendisini, mazi, hal ve müstakbeldeki ilahi ilmin toplayıcısı olarak tanıtır. Böyle olunca her şeyi ilmen ihata eden Allah kelamının – istikbalde başına gelecek hadiselerle ve akıbetle bakması için – bu kelamın muhatabı olan müslüman ümmetin dikkatini çekmesi, her şeyden önce maksud olacaktır⁸⁷.

Kuran işte bu şekilde gaybı içine almış; sarahaten, remzen veya işareten bizlere bildirmiştir. Bu şekilde Kuran'da geçen gaybi haberlerin sayısını da ancak Allah bilir.

Geçmiş, hale ve geleceğe ait olarak gruplandırılan bu gayb haberlerini, Kur'an-ı Kerim'in nüzul dönemine göre düşünmek gerekir. Dolayısıyla zamana ve muhatap kitleye göre bu

⁸⁵ Yıldırım, Suat, Kur'an'ın Nüzulünden Sonraki Tarihi Hadiselere Tatbik Edilmesi Hakkında, S.79, Atatürk Ü.Y.İ.E, Erzurum, 1978

⁸⁶ Nursi Sözler, 236.

⁸⁷ Yıldırım, a.g.e, s.83

ayırımı mütelaa etmek-değişkenlik söz konusu olduğundan-net ve isabetli olmayacaktır. Çünkü nüzul döneminde hale dair olan bir gaybi haber, bizim için artık mazi haberidir.

Bir diğer husus da, zaman endeksli böyle bir tasnifin çok net olamayacağı gerçeğidir. Çünkü gaybi haberleri ihtiva eden bir kısım ayetlerde; bir ayağı mazide iken, diğer bir ayağı istikbali gösteren manalar mevcuttur. Firavun'un cesedinin çıkarılması (Yunus, 10/92) ile Hz. Süleyman'ın, Belkıs'ın tahtını getirtmesi hadiselerinde (Neml, 27/38-43) bu gerçeği görmekteyiz.

İnsanın bazı şeyleri görmesini ve bilmesini engelleyen sebeplerden biri de zamandır. İnsanoğlu geçmişle ilgili olayları görmediği için bilemez. Geçmiş insan için gaybdır. Kuran'da ki geçmişe ait gayb haberlerinden bir kısmı, mazinin derinlikleri ve karanlıkları arkasında kalan mechulleri aydınlatmaktadır. Yüce Yaratıcı, Hz. Adem'den başlayarak, Hz. Peygamber'e kadar gelip-geçen bütün elçilerinin, ümmetleri ile aralarında cereyan eden olaylardan seçtiği kesitleri, maksadına mukaddime yapmak üzere son kitabı Kur'an-ı Kerim'de zikretmiş, eşsiz fesahat ve belağatı ile bu ifadelere yüklediği mesajları, gelecek ümmetlerin idrakına emanet etmiştir.

Maziye ait gayb haberlerini birkaç noktadan ele alabiliriz:

- 1- Gök, yer ve insanın yaratılması
- 2- Peygamberlerin mucizeleri
- 3- Geçmiş milletlerin kıssaları

Kur'an-ı Kerim'de göklerin ve yer'in yaratılışı (Kehf, 18/51; Hud, 11/7), insanın yaratılışı (Hicr, 15/26-34); (Sad, 38/71-76), Peygamberlerin mucizeleri ve geçmiş milletlerin kıssaları haber verilmiş; bunların zikrinde, Kur'an-ı Kerim'in Allah kelamı olduğu ve Peygamberinin nübüvvetini pekiştirme amacının esas olduğu görülmüştür. Şuara suresinde bir grup peygamberin ve ümmetlerinin kıssaları anlatıldıktan sonra;

“Elbette bu Kur’an, Rabbü’l-Alemin’in indirdiği bir kitaptır. O’nu, Ruhü’l-Emin, uyaran nebilerden olman için senin kalbine indirmiştir.” (Şuara, 26/192-194), şeklindeki yer alan ifade de bu amacı görmekteyiz

Kur’an’ı Kerim’deki geçmişe ait kıssalar, herhangi bir kimseden ders almamış, okumaz yazma bilmeyen birinin, bu kıssaları ancak Allah’dan vahiy ile aktarabileceği gerçeğini ve bazen aynı kıssanın değişik yerlerden benzer, fakat farklı ifadelerle, ama aynı feshatta zikredilmiş olması, bu üslubun ne kadar fasih olursa olsun bir beşerden sadır olmasının imkansızlığını ve ancak ilahi bir kaynaktan gelebileceğini düşünmeye sevk etmektedir.

Hud suresinde, Hz. Nuh kıssasından sonra zikredilen “İşte bunlar gayb olan bir takım haberlerdir. Onları sana vahy ediyoruz. Halbuki bu vahiyden önce, onları ne sen, ne de milletin bilmezsiniz.” (Hud, 11/49) ayeti de dikkatleri bu haberlerin kaynağına çekmektedir.

İşte bu meyanda Hz. Peygamber’in bilmesine imkan bulunmayan bir çok kıssa, parlak bir şekilde Kur’an’da anlatılmıştır. Hz. Musa’nın (Kasas, 28/44-46) ve Hz. Meryem’in (Al-i İmran ,3/44) kıssalarını burada zikredebiliriz. Yine Hz. Peygamber’in, Medine’ye hicretinden sonra, Yahudi ve Hristiyan olan ehl-i kitab’ın sualleri üzerine, Allah’ın kendilerine vahyetmelerinden sonra, ruh (İsra, 17/87), Zülkarneyn (Kehf, 18/83-98), Kehf ashabı (Kehf, 18/9), Uhdut kavmi (Büruc, 85/1-9), Hz. İsa (Saf, 61/14; Bakara, 2/116; Nisa 3/171; Maide, 5/73-74 v.d.), İsrail oğulları (Bakara, 2/75-79; Nisa, 4/46; İsra 17/4 v.d.) hakkında bilgiler vermiş ve onları susturmuştur.

Ayrıca geçmişe ait kıssalar, bu bilgilendirmenin ve hikmetlerinin yanısıra, belki halen ve ileride benzerlerinin yaşanabileceği ve tabir yerinde ise bir başka versiyon ile karşımıza çıkabileceği nüktesini de taşımaktadırlar.

Gayb haberlerinin diğerk bir yönü de hal ile alakalı olanlarıdır. Kur'an-ı Kerim'de hal ile alakalı gayb haberleri iki şekilde ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi daha çok soyut kavramlar olarak karşımıza çıkan Allah'ı melekler, cennet, cehennem ve benzeri hususlar olarak göze çarpmaktadır. Hz. Peygamber'in bunları görmesine imkan bulunmadığı gibi, kendi başına bunları bilmesi de kabil değildir. Böyle olmakla beraber, kendisinden önce geçmiş olan Peygamberlerin ve onlara ait kitapların da tasdik ettiği bu hususlarda Kuran insanları yeterince aydınlatmış bulunmaktadır. Bu ayetler sayesinde ki, Cenab-ı Hakk'ın zati, sıfatları ve efali, meleklerin, cinlerin, cennet ve cehennem'in halleri...hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Normal bilgi edinme vasıtaları aracılığıyla öğrenemediğimiz bu konularda, ancak vahiy sayesinde aydınlanabilmekteyiz.

Hale bakan gayb haberlerinin bir diğerk ciheti de gerçek mana da ele alacağımız Hz.Peygamber'in hayatında vuku bulan, kendisinin haberinin bulunmadığı ve o sırada yaşanan bir olayın Kur'an tarafından bildirilerek, ihtar edilmesi ve bilinmezlikten çıkarılmasıdır.

Kur'an-ı Kerim'in nüzülü döneminde Hz.Peygamber bir çok olayla karşılaşmış, daveti açısından hassas pozisyonların içinde bulunmuştur. Bunlardan bir kısmı hakkında o, içtihatları ile karar vermiştir. Allah'tan bilgi istediği, tereddüt ettiği ve içtihadında yanıldığı konularda ise Kur'an, olayın gerçek mahiyetini bildirmiş, böylece Hz.Peygamber, hata ve yanılmalarda korunmuştur. İşte bu tarz ayetler "hal"e dair gayb haberlerini teşkil etmiştir.

Hız.Peygamber'in hicret ettiği Medine'de bulunan Evs ve Hazreç kabileleri aralarında husumet, kin ve öfke İslam ile beraber silinmiş, yerini kardeşlik almıştır. Kur'an-ı Kerim bu kabilelerin arasındaki soğukluğun giderilip kalplerinin ısındırılması hadisesine bu meyanda yer vermiştir.

“Ve (Allah), onların kalplerinin arasını birleştirendir. Sen yeryüzünde bulunan bir şeyi verseydin, yine onların gönüllerini birleştiremezdin, fakat Allah, onların aralarını bulup, kaynaştırdı. Çünkü O, mutlak galiptir, hikmet sahibidir.” (Enfal, 8/63).

Kur’an bu gayb haberleri yönünden münafıkları ve onların yaptıklarını haber vermiş “İnsanların öyleleri vardır ki, (onun) dünya hayatına dair olan sözü senin hoşuna gider. (O) kalbinde olana (samimiyetine) Allah’a şahit tutar. Oysa o, hısların en yamanıdır. Dönüp gitti mi yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya, ekini ve nesli yok etmeye çalışır. Allah bozguncuları hiç sevmez” ayetiyle bunu dile getirmiştir. (Bakara, 2/204-205).

Hale bakan bir diğer haber de “Mescid-i Dırar” hadisesidir. Müslümanların arasını açmak ve onların arasına tefrika sokmak isteyen münafıkların bu oyunu, Allah’ın “onun içinde asla namaz kılma” (Tevbe, 9/108) emriyle bozulmuş ve o yer Hz.Peygamber’in emriyle çöplük haline getirilmiştir.⁸⁸

Hız.Peygamber çok gizli bir şekilde Mekke’nin fethi hazırlıklarına başlayınca Hatib b.Ebi Beltea, Mekke’deki akrabalarını haberdar etmek maksadıyla mektup yazıp, yalanlarına ulaştırmak ister. Bunun üzerine Hz.Peygamber’i durumdan haberdar etmek için şu ayet nazil olur;

“Ey iman edenler. Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. (kendileriyle aranızdaki) sevgi yüzünden onlara (Peygamberin maksadını) ulaştırırsınız (değil mi?). Halbuki onlar Haktan size geleni inkar etmişlerdir” (Mümtehine, 66/1).⁸⁹

⁸⁸ Elmalılı, IV, 405

⁸⁹ A.g.e, VII, 539

Burada verdiğimiz haberden her biri Kur'an-ın gaybi yönünün i'cazlığını bizlere bildirmektedir. Tezimizin asıl konusu istikbale ait gayb haberleri olacağından cüz, külle delalet eder kabilinden işaretle iktifa ederek, bu bahse burada nokta koyuyoruz.

1.1. KUR'AN-I KERİM'İN İSTİKBALE DAİR BİLDİRDİĞİ FENNİ KEŞİFLER

“Zamanın ilerlemesiyle Kur'an gençleşiyor” ifadesi her geçen gün kendisini daha çok hissettirmektedir. Bu ifadenin geçerlilik alanı oldukça geniştir. Bu alanlardan biri de, hiç şüphesiz gayb alanında verdiği haberlerdir. Bu haberlerde fenni keşifler ve kevnî ihbarlar da ya sarîh olarak, ya işari bir şekilde ya da sadece bir remz şeklinde kendini göstermiştir. İşte bu yüzden Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetleriyle son asırlarda yer alan bir takım fenni keşifler arasında münasebet kuranların sayısının hayli fazla olduğu, hemen herkes tarafından bilinmektedir.

Kur'an-ı Kerim, iki tür ayet ihtiva eder. Birisi muhkem ayetler, diğeri ise müteşabih ayetlerdir. Muhkem; manası belli, tek manaya gelen demektir. Müteşabih ise manalar tam manasıyla çıkmadığından birden fazla manaya gelebilen ayetlerdir. Uhrevî ve gaybî haller, huruf-i mukattaa ile birlikte “hakikî müteşabih” olarak isimlendirilir. Bunun dışında Allah'ın sıfatlarıyla alakalı “müteşabihu's-sıfat”; Allah'ın, insana olan hidayet ve irşadını tamamlamak üzere, inasının varlığı ile irtibatlı mezkûr gerçekleri kısmen ona bildirmek istemesine de “izafî müteşabih” denmektedir.⁹⁰ İzafî olanlar hakkında, beşerî imkanlar ölçüsünde tefsir yapılabilir.

Kur'an ile fen münasebetlerine karşı bazı tenkitler oluşmuştur. “Kur'an, insanlara, kıyamete kadar değişmez din esaslarını bildirmek için Allah tarafından gönderilmiştir. İlmi nazariyeler ve izahlar zaman zaman değişmektedir. Ayet belli bir ilmi anlayışa göre

⁹⁰ Yıldırım Suat, Kur'an-ı Kerim ve Fenni Keşifleri s.13, Ankara, D.İ.B. Yayınları, 1990

tevil edilir, daha sonra o anlayış değişirse, Kur'an'ın gerçeğe uymadığı sonucu çıkarılır ve müslümanlardan bir kısmının Kur'an hakkındaki itikatları alt üst olur.”

Bu tehlike mevcut olabilir. Fakat müfessir mutedil davranmakla bu endişe bertaraf edilebilir. Keza ilimlerde, faraziye halindeki tespitler değil, ispatlanmış gerçekler esas alınmalıdır. Gerçi ilimlerde kesin gerçeklerin az, nazariye ve faraziyelerin daha çok olduğu ve bir çok müellifin bu nazariyelere göre tevil ettikleri de doğrudur. Fakat Kur'an'ın müteşebih ayetlerinin gayesi her zaman nihai gerçekleri değil, bazan izafi gerçekleri bildirmek gayesine matuftur. Ayetin ifade ettiği mananın müteaddit yönlerden sadece bir vecihle doğru olması kafidir.⁹¹

Kur'an'da bu çeşit gayb haberleri çoktur. Bilim, teknik ve medeniyetin ilerlemesi, gelişmesi ve genişlemesi bunların açığa çıkmasına ve ayetlerin anlaşılmasına hizmet etmektedir. Bu ise Kur'an'ın gayb cihetine bakan icaz vecihlerini de içine aldığı bizlere ispat etmektedir.

1.1.1.KUR'AN-I KERİM'İN İSTİKBALE DAİR FENNİ KEŞİFLERE İŞARETİ

Kur'an'ın gaybi haberlerinden bir bölümü de, içinde yaşadığımız varlık aleminin sırlarıyla ilgilidir. Bu alem, şifrelerle, sırlarla dolu bir kitap halinde gözümüz önünde durmaktadır. Kur'an-ı Kerim, pek çok ayetinde bu sırlara, şifrelere dikkat çeker. Kainat kitabının manalarını bize bildirir. Kelam sıfatının tecellisi olan Kur'an ayetleriyle, kudret sıfatının tecellisi olan tekvini ayetlerini ders verir. Elimizden tutar, sema ve raz sahifelerinde bizi gezdirir, nakıştan manaya geçirir, eserden müessire intikal ettirir. İrili ufaklı şu varlıkların ne vazife gördüklerini anlatır.

⁹¹ A.g.e., s.20

“Onlara ayetlerimizi hem afakta, hem de kendi nefislerinde göstereceğiz. Ta ki onun (Kur’an’ın) hak olduğu kendilerine iyice belli olsun. Rabbinin şahit olması yetmez mi?” (Fussilet, 41/53) ayeti zamanın akışı içinde pek çok kevnî sırların ortaya çıkacağını ilan eder. Ayette geçen odak kelimelerden afak, insanın dışındaki fersten arşa kadar olan büyük alem anlamındadır. Enfüs ise, insandaki küçük alemdir.⁹²

“Her haberin gerçekleşeceği bir zamanı vardır. Yakında (siz) bileceksiniz.” (Enam, 6/67) ayetinde de Kur’an’ın haber verdiği herşeyin er-geç meydana çıkacağı ya da gerçekleşeceği beklenen bir durumdur.

Fenni sırların bulucusu olmak için, kainat kitabının iyi bir okuyucusu olmak lazımdır. İyi bir kainat kitabının okuyucusu, kendi sahasıyla ilgili bilimin ışığında, Kur’an’ın harika beyanındaki i’caz parıltılarını haşmetiyle görecektir.

Biz, bu i’caz parıltılarındaki gayb haberlerine işaret eden bir kaçını zikrederek, denizden bir katre ile iktifa edeceğiz. Parçanın bütünün habercisi olduğunu ifadeye çalışacağız.

1.1.1.1.HERŞEYİN ÇİFT YARATILMASI

Geniş bir perspektifle baktığımızda varlık aleminde olan her şeyin çift olarak yaratıldığını görürüz. Vahdet ve birlik ancak Allah’a mahsustur. İşte bu husus Kur’an’ın değişik ayetlerinde çeşitli şekillerde vurgulanmıştır.

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِثُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

⁹² Bursevi, III, 513.

.....

“Yerin bitirdiklerinden, insanoğlunun kendi varlığından ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeylerden bütün çiftleri yaratan Allah’ı tesbih ve takdis ederim.” (Yasin, 36/36)

Dünya’da yaratılan her şey arızidir. Yani, bütün özelliklerini bir başka yerden almıştır. Mahlukatın zatında böyle bir özellik yoktur. Bu nedenle arızı olan mahluk, mutlak ve zati bir güce sahip olmadığı için zıtlarla iç içe bulunur. Bu zıtlar hem bir bütün oluşturur, hem de çiftleri meydana getirir. Yasin suresindeki 36.ayet buna işareten farkına vardığımız ve farkına varamadığımız çiftlerden bahsetmektedir.

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ
جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ

“O, yeri döşeyen, onda oturaklı dağlar ve ırmaklar yaratan ve orada bütün meyvelerden iki çift yaratandır. Geceyi de gündüzün üzerine O örtüyor. Şüphesiz bütün bunlarda düşünen bir toplum için ibretler vardır.” (Ra’d, 13/3)

Bu itibarla dünyadaki şeylerin hepsi, bir zıddı veya benzeri yahut herhangi bir bileşiği ve karşıtı bulunması yönüyle çifttirler. Mesela; cisim ve ruh, madde ve kuvvet, cevher ve araz, iç ve dış, yer ve gök, karanlık ve aydınlık, dünya ve ahiret gibi yakınlaştırmalar ve tamamlayıcılar mevcuttur. O halde “çiftleri yarattı” demek, “bütün çeşit ve sınıflarıyla alemi yarattı” demeye eşittir. Ancak burada asıl amaç, bütün alemin yaratılışını anlatmak değil, bir ortak ve benzeri bulunan bütün eşlerin, bütün çiftlerin

yaratılmış olduğunu ve dolayısıyla yaratılmışın yaratıcıya eş olamayacağını anlatarak, yaratıcının böyle şeylerden tenzih edilmiş olduğunu ve birliğini ispat etmektedir⁹³.

Ayette geçen “çiftler”den bir başka nükte daha elde etmek mümkündür. İnsan hayatı için başka nimetlerden daha fazla önem taşıyan evlenme nimetinin yaratılmasına işaretlerle şükre yöneltmeyi ifade eder.⁹⁴

Allah; karada, denizde, gökte ve yerde bulunan mahlukat türlerini var etti. Bu türler, meleklerin bilip insanların bilmediği yaratıklarda olabileceği gibi hiçbir varlığın bilemediği yaratıklar da olabilir. Denizde ve karada insanların bilmediği çok çiftler de bulunabilir.⁹⁵

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Her şeyden de çift çift yarattık ki, düşünüp öğüt alabilirsiniz.” (Zariyat, 51/49).

Allah’ın her şeyi çift olarak yaratması zariyat suresinin 49.ayetinde de karşımıza çıkmaktadır. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, her şeyden farklı iki tür ve sınıf, erkeksi, tatlı-ekşi ve benzerlerinin yaratılması, Allah’ın büyüklüğünün düşünülüp inanılması ve bu çiftleri yaratanın bir tek olduğunun bilinmesi⁹⁶ manasındadır.

Razi, buradaki çiftlerden maksadın, tamamlayıcılık esası üzerine bir gerçekleştirme olduğu kanısındadır. Ayette geçen “شَيْءٍ” den muradın “cins” olduğu ve cinsin de muhtevasında en az iki tür bulunduğu ve dolayısıyla her cinsten iki tür yaratıldığı beyan edilmektedir⁹⁷.

⁹³ Elmalılı, VI, 415

⁹⁴ A.g.e., VI, 415; Kutub, IIX, 471; Bursevi, IV, 201; Havva, Said, el-Esas fi’t-Tefsir, VII, 151, Matbaatu Mustafa el-Bani, Mısır, 1935

⁹⁵ Bursevi, IV, 202.

⁹⁶ Taberi, XIII, 12; Sabuni, Muhammed, Safvetu’t-Tefasir, III, 258, Ensar Yayınları, İstanbul, 1987

⁹⁷ Razi, XX, 387.

Allah yapılan her şeyi; semayı bina halinde yapıp, yeryüzünü döşek gibi yaymayı, çiftleri yaratmaya kadar hepsini insanların öğüt alması ve böylelikle yaratana tanıması için yapılmış bir iş olarak belirtmektedir⁹⁸.

İbn Kesir bu ayette geçen çift kelimesinin içine diğer müfessirlerde de gördüğümüz tamamlayıcılık esasını yerleştirmiştir. Gök ve yer, gece ve gündüz, güneş ve ay, kara ve deniz, aydınlık ve karanlık, iman ve küfür, ölüm ve hayat, mutsuzluk ve mutluluk, cennet ve cehennem olmak üzere her şeyin çift olarak yaratıldığını bahseder. Hemen hemen bütün konularda İbn Kesir ile aynı görüşü paylaşan ve çoğu yerde kelimesini dahi değiştirmeden kendi kitabına alıntı yapan Bursevi'de böyle düşünmektedir⁹⁹.

Çağdaş müfessirlerden Kutub, bu çift yaratılma olayının çok büyük bir mucize olduğunu ve maddi ilmin ilerlemesiyle hakikate yaklaştığını, bu modern bilimsel araştırmaların Kur'an-ı teyid ettiğini dile getirmektedir¹⁰⁰. Halbuki yakın zamana kadar sadece insanların ve hayvanların çift yaratıldığı biliniyordu. Bitkilerin de erkeği ve dişisi bulunduğu yeni keşfedildi¹⁰¹.

Burada insanın aklına neden çiftlerin yaratıldığı sorusu gelmektedir. Müfessirler böyle bir soruya değişik şekillerde cevap vermişlerdir.

1) Çiftin en azı ikidir. İki de ancak, iki tane bir bulunduğu meydana gelir. O halde bu çift'in, tek'e muhtaçlığı manasındadır. Tek ise birlik ve bire delalet eder. O ise Allah'a bakar.

⁹⁸ A.g.e, XIX, 500.

⁹⁹ İbn Kesir, VI, 424; Bursevi, IV, 109

¹⁰⁰ Kutub, IX, 382.

¹⁰¹ Bkz: Zuhuf, 43/12.

- 2) Çift bölünebilir, tek bölünemez. Bölünebilmek bir etkilenmedir, bir teessürdür. Halbuki, bölünmeyi kabul etmemek bir kuvvet ve karşı koymadır¹⁰².
- 3) Hayatın temelinde canlıların çiftler çiftler yaratılmış olması vardır. Çünkü bütün canlılar çifttir. Hatta ilk önce yaratılan tek hücre hem erkeklik hem de dişilik özelliklerine sahipti. Negatif elektron ile pozitif protondan meydana gelen atomu evrenin temeli kabul edecek olursak, sadece canlıların değil, tüm evrenin temelinin çift unsurdan olduğunu söyleyebiliriz.

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَأَكْهَتِ زَوْجَانِ “İkisinde de her türlü meyvedan çift çift vardır.”
(Rahman, 55/52).

Rahman suresinin elli ikinci ayeti bu manayı taşımakla beraber yüklendiği bir başka mana daha vardır. Bu ayetin siyak ve sibakına bakacak olursak cennetten haber verdiğini görürüz. Cennet meyvelerinin bir grubunun bilinen, diğer grubun ise hiç kimsenin duyup görmediği enteresan meyvelerden oluştuğu¹⁰³ zikredilmektedir. Yahut da çiftten maksat biri yaş diğeri kuru veya birisi tatlı diğeri mayhoş olandır. Bunların iki renk olduğu da ileri sürülmüş, bu yüzden çiftten maksadın tat değil görünüş olduğu da söylene gelmiştir¹⁰⁴.

Biz ancak kendi zamanımızdaki gelişmelere ve ilerlemeler bakarak bazı şeyler söyleyebiliriz. Yoksa ayetin hak olan manası budur, diyemeyiz. Yasin suresinin otuz altıncı ayetinde geniş zaman kipiyle “daha bilmedikleri şeylerden” denilmesi pek çok çift şeylerin farkına varsak bile, yine de bilmediğimiz çift şeyler bulunacağını ifade etmektedir. Nasıl ki daha önce zikrettiğimiz gibi atomdaki artı-eksi yüklü yapıdan, elektriğin artı-eksi yüklü yapısına, maddenin mukabili olarak belirtilen anti-maddeye varıncaya kadar ayetin şümulü olmakla beraber, daha ilerisine de işaret vardır. Çünkü kainattaki “herşeydeki çift oluşunu” henüz bir bütün olarak görebilmiş değiliz. Demek,

¹⁰² Razi, XIX, 502.

¹⁰³ İbn Kesir, VI, 498; :unbevi IV, 207.

¹⁰⁴ Bursevi, IV, 208.

ileride de yeni yeni çift oluşların farkına varılacak ama yine de insanların bilmediği başka çiftler kalmaya devam edecektir.

1.1.1.2.İNSANIN ÜREMESİ

İnsanın üremesi, insanlar tarafından yazılmış bütün eski eserlerin, ayrıntıya az dahi olsa girmeye başladığı zamandan beri, üzerinde hep yanlış fikirler serdedildiği bir konudur. Kur'an ise bu konuda eski insanların yazdığı eserlerden tamamen farklı bir şekilde üreme mekanizmalarından söz etmekte ve üreyişin muayyen safhalarını zikretmektedir.

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا “Oysa sizi türlü merhalelerden geçirerek O yaratmıştır”
(Nuh, 71/14).

Nuh suresinin 14. Ayeti, aslında insanın yaratılışındaki çeşitli safha ve farklı aşamalara dikkat çekmektedir.¹⁰⁵ Çünkü insan önce toprak, sonra nutfe, alaka, mudga, kemik ve et olarak safha safha yaratılmış daha sonra da bir başka hilkat verilmiştir.¹⁰⁶

Kur'an yukarıda da görüleceği üzere bu çok geniş hatırlatmaların yanı sıra, üreyişe ilişkin bir çok noktalara da daha dar bir kalıp ile dikkatleri çekmiştir. Bunları üç başlık altında sıralayabiliriz.

- 1) Döllenmenin çok küçük hacimli bir sıvı sayesinde gerçekleşmesi,
- 2) Döllenmiş yumurtanın yuvalanışı,
- 3) Embriyonun gelişimi¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Sabuni, III, 452

¹⁰⁶ Razi, XXII, 151; Havva, IX, 352; Bursevi, II, 761; Elmalılı IIX, 352

Döllenme çok küçük hacimli bir sıvı sayesinde gerçekleşir. Kur'an bu gerçeğe çeşitli ayetlerde işaret etmektedir. Nahl Suresinin 4.ayetinde “Allah insanla bir damla meniden yarattı” denilerek dikkatleri bu yöne çekmektedir. Meni ise akmak, sızmak anlamına gelen bir fiilden geldiği, bir kova boşaltılır boşaltılmaz dibinde kalabilen sıvıyı ifade etmede kullanıldığı kaynaklarda geçen bir hakikattir. Bu ise çok az bir miktar sıvıya delalet eder, dolayısıyla kelimenin ikinci derecedeki manası da su damlası ve bu ayette erkek meni damlasıdır.¹⁰⁸ Meni ise, çok çabuk kaybolan, rutubetli, yapışkan ve ıslak bir şeydir.¹⁰⁹

Kıyamet suresinin 37.ayetinde “(insan) atılan bir damla erkek menisinden yaratılmadı mı?” hatırlatma sorusu da bir paragraf önce zikrettiğimiz ayeti teyid etmektedir. Bu ayette geçen “meniyy” kelimesi, erkek döl suyu manasındadır. Yani, bu insan akıtılıp rahimlere dökülen adi bir suyun basit bir nutfesi değil miydi? denilmek istenmiştir.

Söz konusu olan bu damla, daha sonra sabit bir oturma yerine (karar) yerleştirilir. Müminun suresinin 13.ayetinde buna işaret vardır: “Biz (erkek meni) damlası olan (insanı) sabit bir oturma yerine yerleştirdik.” (Müminun, 23/13) Yani o insan cinsini veya neslini sağlam bir karargah olan rahimde yerleşen bir nutfe yaptık¹¹⁰. İnsanın yaratılmasında birinci merhaleyi meni olarak ele alırsak, ikinci merhale “sonra da onu nutfe halinde sağlam bir yere yerleştirdik” ayetinde ifade edilen merhaledir. İnsanın yaratılış seyrini önce çamur, sonra babaların belinde meniler olmak, burada cima yoluyla ana rahmine atılmak ve buranın onun için sağlam bir karar yeri olması şeklinde sıralayabiliriz¹¹¹.

¹⁰⁷ Bucaille, Maurice, Müsbet İlimler Yönünden Tevrat, İnciller ve Kur'an, s.309, Ter:Mehmet Ali Sönmez, D.İ.B.Yayımları, Ankara, 1997.

¹⁰⁸ A.g.e. S.310.

¹⁰⁹ Razi, XIV, 161.

¹¹⁰ Elmalılı, V, 513.

¹¹¹ İbn Kesir, V, 11.

Kur'an, döllenmiş yumurtanın yerleştiği yeri, rahim diye isimlendirir. Hac suresinin 5.ayeti buna işaret eder: “Biz sizi dilediğimiz bir zamana dek rahimlerde durdururuz”. Bu ana rahmine bağlı kalış Kur'an'da değişik ayetlerde dile gelmektedir: Alak suresinin ilk iki ayetinde “Yaratan Rabbinin adıyla oku: O insanı alaktan yarattı, denmektedir. Alaka donmuş kan parçası¹¹² denmekle beraber yapışan, asılıp tutulan şey, sülük anlamlarına da gelmektedir. Donmuş kan denildiğinde de maksat, işin gerçek mahiyetini değil, görünümü ifade etmektedir. Sperma tarafından döllen bu yumurtada, her şeye gücü yeten kudretin, onu kendi iradesi ile oraya yerleştiren gücün yardımı ile rahmin duvarına asılı kalan bu küçücük noktada ileride oluşacak insanın tüm özellikleri, bedensel farklılıkları, uzunluğu-kısalığı, şişmanlığı-zayıflığı, çirkinliği-güzelliği, hastalıklı-sağlıklı oluşu bir bir mevcuttur.¹¹³

Ana rahmi içinde emrionun gelişmesine ilişkin Kur'an'ın yaptığı tasvirler, embriyonun belirli gelişim safhalarına dair bugünkü bilgilere mükemmel bir şekilde uymakta ve çağdaş ilmin eleştirebileceği hiç bir beyan ihtiva etmemektedir.¹¹⁴

Secde suresinin 9.ayetinde duyuların ve iç organların ortaya çıkışı bildirilmektedir: “Sonra onu şekillendirmiş, ona kendi ruhundan üflemiştir. Ve sizin için kulaklar, gözler, kalpler yaratmıştır.”

Necm suresinin 45 ve 46. Ayetlerinde şöyle buyurulmaktadır: “Hakikaten (Rahme) atıldığı zaman meriden erkek ve dişi çiftini yaratan O'dur.” Bu ayette bahsedilen bu iki varlık da, aynı meniden meydana gelen zıt şeyler cümlesindedir. Binaenaleyh bazıları erkek olarak, bazıları da dişi olarak yaratılmışlardır.¹¹⁵ Gerek insanlardan ve gerek hayvanlardan erkek ve dişi bütün çiftleri O yaratmaktadır. Demek ki, tabiata dilediği çeşitliliği verip, dilediği zıtları O yaratıyor ve bunları O'ndan başkası da asla

¹¹² A.g.e. XVI, 265.

¹¹³ Kutub, VII, 325.

¹¹⁴ Bucaille, S.316.

¹¹⁵ Razi, XX, 570.

yapamaz.¹¹⁶ Cinsiyetin teşekkülü aynı zamanda Fatır suresinin 11.ayetinde “Hem Allah sizi bir topraktan, sonra bir damla sudan yarattı. Sonra sizi çiftler kıldı. O’nun bilgisi olmadan ne bir dişi hamile olur, ne doğurur” şeklinde, yine Kıyamet suresinin 39.ayetinde de aynı manada kullanılmaktadır.

Bu konuda ele alacağımız son ayet Zümer suresinin 6.ayetidir: “(Allah) sizi analarınızın karnında ve üç karanlıkta (zulumat), şekilden şekile sokarak yaratır.” Bir kısım çağdaş müfessirler bu üç karanlığı, gebelikte çocuğu muhafaza eden üç anatomik çerçeve olarak görmektedirler. Bu üç karanlık; karın karanlığı, rahim karanlığı ve döl yatağı karanlığı¹¹⁷ olarak belirtilmektedir.

Bütün bu Kur’an modern çağda kesinlik kazanmış kavramlarla mukayese edildiğinde gördük ki Kur’an beyanlarının ilmin verileriyle mutabakatı tamdır. Ve ilim ilerlediği her noktada Kur’an’ın yeni bir hükmüyle karşılaşacaktır.

1.1.1.3.EVRENİN YARATILIŞI VE GENİŞLEMESİ

Tabiat ilimlerindeki gelişmeler, Kur’an ayetlerinin daha iyi anlaşılmasında insanlığa doğru olan yolu göstermiştir. Nitekim, bazı ilim adamlarına göre uzaydaki cisimler, vaktiyle bir gaz kütlesi halinde idi. Zamanla, bu gaz kütesinden küreler halinde parçalar kopmuş ve uzay boşluğuna fırlamıştır. Aynı şekilde dünyamız da, bir gaz kütlesi olan güneşten kopmuş ve zaman içinde soğuyarak kabuk bağlamıştır. Bu arada, dünyamızdan yükselen gazlar ve buharlar, yoğunlaşarak yağmur şeklinde tekrar dünyaya dökülmüş ve böylece denizler ve okyanuslar meydana gelmiş, su da yosunlaşma ile başlayan canlılar, ilahi kanunlara göre gelişmiştir. Allah en mükemmel canlı türü olarak da yine içinde suyun bulunduğu özel bir çamurdan insanı yaratmıştır¹¹⁸.

¹¹⁶ Elmalılı, VII, 323.

¹¹⁷ A.g.e., VI, 487.

¹¹⁸ Bucaille, s.200.

أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا
وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ

“O kafir olanlar, görmediler mi ki, göklerle yer bitişik bir halde iken biz onları ayırdık. Hayatı olan her şeyi sudan yarattık. Hala inanmıyorlar mı?” (Enbiya, 21/30)

Bu ayette geçen “Göklerin bitişikliğini” tefsir eden iki görüş vardır.

Allah’ın; “O küfredenler görmezler mi ki, gökler ve yer bitişikken biz onları ayırdık.” Buyruğunda yer alan “bitişik” lafzının tefsiri bu iki görüşün çıkmasına yol açmıştır. Birinci görüş, İbn Abbas’ın görüşüdür: “Semavat önceleri bitişik bir şekilde idi, yağmur da yağdırılmıyordu. Arz da bitki bitirmez halde bitişikti. Allah yer yüzünde yaşayacak mahlukatı yaratınca göğü yağmur ile açtı, arzı da bitkilerle ayırdı”¹¹⁹. Bu bakış açısı bu konuda söylenmiş bu günkü görüşlere de uygun düşmektedir. İkinci bakış açısını Said b. Cübeyr’in sözleri temsil etmektedir. Aksine, sema ve arz birbirine bitişik idi. Semayı yükseltip, arzı ondan ayırınca, şanı yüce Allah’ın kitabında kendisinden söz etmiş olduğu onların birbirinden ayrılmaları” olmuştur¹²⁰. Bu açıklama şekli de çağımızdaki bilimsel teorilerin en hassas açıklamalarına uygundur. Bu kainat hakkındaki genel görüşler şöyledir: Bazı yıldız kümeleri kainat merkezinden dehşet verici bir hızla uzaklaşıp gitmektedir. Bu bir zamanlar bu kainatın bitişik olduğunun delilleri, bir tek kitle olduğunun ispatı niteliğindedir. Bu durum, ışıkların tayflarında kainatın maddesinin bir olduğu tezini güçlendirmektedir. Diğer taraftan bir başka teori daha vardır ki, bütün kainattan söz etmemekte, sadece güneş sisteminden söz etmektedir. Buna göre güneş sistemi bir tek kütle halinde idi. İşte bu iki teori aynı zamanda ayet-i kerime ile ilgili olarak Said b. Cübeyr’in sözleri ile uyum halindedir. Veyahut yer, gök cisimlerine bitişik, hepsi bir şeydi. Gök cisimleri ve kütleleri arasında şimdiki çeşitlilik söz konusu olmayıp hepsi de birbirine benzer birer madde idi. Veyahut hepsi başlangıçta var olmamakla ortaktı. Dışta görünen ve farklı özellik

¹¹⁹ İbn Kesir, VI, 424; Havva, IV, 170.

¹²⁰ İbn Kesir, VI, 424; Havva, IV, 170.

gösteren bir varlık değildi. Bunları da şimdiki görünen durumlarından bir fikir edilip ondan delil çıkarmak yolu ile veya duyulup nakledilen bilgiler ışığında bilebiliriz. “Öyle iken biz onları koparıp ayırdık.”(Enbiya,21/30) Yok iken yaratıldılar, bir şey iken çoğaldılar. Başlangıçta duman gibi bir madde iken farklı şekiller alıp değişik karakterlerle çeşitlendirildiler. Yer, göklerden ayrıldı, yukarısından yağmur yağdırıldı, üzerinde otlar bitirildi¹²¹.

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

“Göğü kendi ellerimizle biz kurduk ve biz onu genişleticiyiz”(Zariyat,51/47).

Enbiya suresindeki ayet, kainatın yaratılmasından, bitişik bir durumdan ayrılmasına işaret ederken, Zariyat 47. ayetle semanın genişlenmesinden bahsetmektedir. Musi; güç ve kudret sahibi demek olduğu gibi, genişleten manasına da gelmektedir. Bu ise iki manaya tekabül eder. Birincisi; bu gökyüzünü, birinin yardımı ile değil, kendi gücümüzle yarattık. Onun yaratılması bizim gücümüzün üstünde bir şey değildir. Buna rağmen siz nasıl olur da, bizim sizi tekrar yaratamayacağımızı düşünebilirsiniz, manasındadır. İkincisi ise, bu büyük kainatı biz sadece bir kere yaratıp bırakmadık, aksine o kainatta sürekli genişletme yapıyoruz. Ve her an o kainat içinde yaratmamızın yepyeni, dehşete düşüren gelişmeleri olmaktadır. Böyle güçlü ve muazzam yaratıcının şahsını yeniden yaratma konusunda siz nasıl aciz sanabilirsiniz!¹²² manasında kullanılmıştır. Ayette geçen “eyd” sözcüğü güç anlamındadır. Allah’ın gücünün ne demek olduğunu en güzel gösteren de, akıllara durgunluk verecek derecede birbirine bağlı ve görkemli gökyüzünün bina edilmesidir. Gök kelimesiyle hangi anlam kastedilirse edilsin bu mana değişmez. İster yıldızların ve gezegenlerin yörüngeleri kastedilsin, isterse milyonlarca yıldız kümelerini içeren ve adına galaksi denilen yıldız toplulukları kastedilmiş olsun, ister yıldızların ve gezegenlerin serpili bulunduğu şu uzay boşluklarından herhangi biri kastedilsin, ister “sema” sözcüğünün ifade ettiği anlamlarda diğerleri kastedilsin, fark etmez... Genişlik sözcüğü de bunun gibi apaçık gözler önündedir. Sayıları milyonlarla ifade edilen ve

¹²¹ Elmalılı, V, 448.

¹²² Mevdudi, Ebu'l-Ala, Tefhimu'l-Kur'an, ç: Muhammed Han Kayani v.d., V, 517, İnsan yayınları, İstanbul, 1996; Elmalılı, VII, 265.

akıl almaz kütlelere sahip bulunan bu yıldızlar, engin uzay denizine serpiştirilmiş birer zerre gibidirler¹²³. Sema, sürekli olarak genişleme halindedir.¹²⁴Küçük bir çekirdekten büyük bir ağacı,bir tek hücreden koca bir insanı yaratan yüce kudret, semayı da ilk yarattığı maddeyi yayarak, genişleterek, bu harika sistemleri, alemleri meydana getirmiştir. Böylece yüce kudret, alametini bu şekilde göstermiştir.

1.1.1.4. DÜNYANIN YUVARLAKLIĞI

Allah, her şeyi belirli bir nizamda,belirli bir şekilde, en münasip bir tarzda yaratmıştır. Üzerinde yaşadığımız dünyamız da bu manadan ideal bir şekildedir.

“Allah, gökleri ve yeri hak ile yarattı. Geceyi gündüzün üzerine örtüyor, gündüzü de gecenin üzerine sarıyor. Her biri belli bir süreye kadar akıp giden güneş ve ayı emri altına almıştır. Dikkat et! O, azizdir ve çok bağışlayandır.”(Zümer,39/5.)

Tekvir, sarmak ve katlamak manasına gelmektedir. Bu manaya dikkat edilecek olursa, yeryüzünün küre şeklinde olduğuna açık bir işaret vardır .Çünkü “dolamak” ancak dairevi şekil için söz konusu olur¹²⁵. Gündüzün, geceyi takibi ve gecenin sonunda gündüzün gelmesi bir tamamlamayı ifade etmektedir. Rahman suresinin 33. ayetinde “göğlerin ve yerin aktarından” ifadesi bize konuyu açıklamamıza yardımcı olmaktadır. Kutur kelimesinin çoğulu olan aktar, çaplar demektir. Çap ise, yuvarlak ve küre olan

¹²³ Kutub,IX,381.

¹²⁴ Havva,IV,172.

¹²⁵ Havva,VIII,186.

cisimlerin özelliğidir. Einstein'a göre, kainatta her şey kainata tabi olarak küreseldir . Ondan yedi yüz sene önce yaşamış olan İbn Arabi (1165-1231) ise, Futuhat'ın birinci cildinde şöyle demektedir: “Allah kemal sahibidir. Kainatta kendi kemal sıfatını göstermiş,gökleri mükemmel yaratmıştır. Mükemmel şekil küredir. Onun için Allah, kainatı küreler şeklinde yaratmıştır¹²⁶ .

Yuvarlak yer, kendi etrafında güneş karşısında döner. Güneşe karşı olan yuvarlak alanı ışık kaplar, böylece gündüz olur. Ama bu alan sabit değildir, zira yer küresi dönmektedir. Her hareket edişinde, daha önce gündüz olan yeri gece kaplar. İşte bu alan da yuvarlaktır. Daha önce üstündeki gündüz yuvarlak olduğu gibi, onun peşinden gelen gece de yuvarlaktır. Kullanılan tekvir lafzı, şekli tam resmetmekte, durumu tahdit etmekte ve arzın tabiatını ve hareketini belirlemektedir¹²⁷ .

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ
عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ أَلَا هُوَ
الْعَزِيزُ الْعَقَّارُ

“Bizim, arzı (yeri) alıp onu, uçlarından eksilttiğimizi görmediler mi? Allah (dilediği gibi) hükmeder, onun hükmünü bozacak kimse yoktur . Ve O hesabı çabuk gönderir.(Ra'd, 13/41)

“Evet, onları da, atalarını da barındırdık. Nihayet ömür, kendilerine (hiç bitmeyecek kadar)uzun geldi. Oysa onlar, bizim gelip araziye eksilteceğimizi görmezler mi? Şu halde, üstün gelen onlar mı?”(Enbiya,21/44)

¹²⁶ İbn Arabi, Futuhatı Mekkiyye, 1,274, Daru-s Sadr, Beyrut,1962.

¹²⁷ Kutub, VIII,570.

Müfessirlerimizin büyük çoğunluğu bu ayetleri; kafir topraklarının azaltılıp, fethedilen yerlerin fazlalaşması veya yeryüzü ehlinin ve bereketinin noksanlaşması¹²⁸ manasında tefsir etmişlerdir. Çağdaş müfessirler ise burada işaret edilen bir mananın da erozyon, sel gibi afetlerle toprağın ve bereketin azalması¹²⁹ olarak görmüşlerdir.

Buradaki uçların noksanlaştırılması(kısılması, büzülmesi)ifadeleri, jeofiziğin vardığı neticeyi haber vermektedir. Bu neticeye göre dünyanın şekli “elipsoid”dir. Ekseni etrafında dönen cisimler zamanla hep bu şekli almaktadır. Bu meselenin hareket bildiren fiil cümlesiyle ifadesi de, basıklaştırmanın dünyanın hareketiyle devam ettiğini göstermektedir. Kutuplardan biraz basık, ekvator tarafları geniş (şişkin) olan dünyamızın da ekseni etrafında dönen bütün cisimlerde olduğu gibi¹³⁰, şişkinliği gittikçe artmaktadır¹³¹.

1.1.1.5. İKİ DENİZİN BİRLEŞMEMESİ

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ . بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ

“İki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir. Aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmıyorlar”(Rahman, 55/19-20).

İki denizin salıverilmesi ve aralarında bir engelden dolayı birbirlerine karışmaması müfessirlerce değişik şekillerde yorumlanmıştır.

1. Bu, gök ve yerin denizi demektir.

¹²⁸ Razi, XVI,149;İbn Kesir, IV,104.

¹²⁹ Elmalı, V, 163.

¹³⁰ Vakkasoğlu, Vehbi, İslam Dünya Gündeminde, s.62, Cihan Yayınları, İstanbul, 1984.

¹³¹, Bkz: Neml, 27/88; Yasin, 36/40.

2. Bu tatlı ve tuzlu deniz demektir. Delil olarak Fatır suresinin 12 ayeti gösterilmektedir.” O iki deniz bir olmaz. Şu çok tatlı,susuzluğu keser, içimi boğazdan kolay; şu çok tuzludur,acıdır.” Bu şık, birinciden daha açıktır.

3. Allah’ın “iki doğu”...”iki batı”ve تَكْذِبَانِ “ifadeleriyle ilgili olarak açıklanan manadır. Çünkü bu derleyici iki türe işaret etmektedir. Böylece bu ifadenin içerisine, göğün denizi de,yerin denizi de, tatlı olan deniz de, tuzlu olan deniz de girmiş olmaktadır.

4. Allah, yerde, yerin sarıp kuşattığı denizler yaratmıştır .Yerdeki karaların bir kısmını da denizler kuşatmıştır. Aynen bunun gibi, Allah, yeri kuşatan ve yerin, üzerinde olduğu bir deniz yaratmış;o denizi de hava (atmosfer) çepeçevre kuşatmıştır. Yerin kuşattığı denizlerin, yeri kuşatan o denizle irtibatı vardır. Buna rağmen bu ikisi, yeryüzü insanlar kendisinde mekan edilsinler diye, apaçık görünür bir halde olması için, Allah’ın fazlı sayesinde, yeryüzüne taşmamakta ve onu toplamamaktadır¹³².

Ayetteki مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ ifadesi, ya “Allah o iki denizi salıverirken, birbiriyle karşılaşacak biçimde olduğu halde içiçe salıverdi.”manasındadır, yahut da “karışma ve kavuşma (karşılaşma), ayrılmaz vasıfları olduğu halde salıverdi; fakat o ikisini, tabiatlarında mevcut olan özellikten (karışmadan)alıyordu”¹³³ manasındadır. Müfessirlerimizden büyük bir çoğunluğu bu konuyu birbirlerinden naklederek konuyu açıklamaya çalışmışlardır.

Ayette sözü geçen “iki deniz”, biri suları acı ve öbürü suları tatlı olan iki tür su birikintisidir. Veyahut birinci su birikintisi ile denizler ve okyanuslar, öbürü ile akarsular, nehirler kastedilmiş olabilir. Ayetin ifadesine göre bu iki su birikintisi birbiri üzerine salınmakta, karşılaşmaları sağlanmakta, fakat içiçe geçmemekte, suları birbirine karışmamakta, hiç biri belirli sınırı aşmamakta ve görevinin ötesine taşmamaktadır. Çünkü aralarında Allah’ın sanatının eseri olan ve doğal yapılarından kaynaklanan bir engel vardır.

¹³² Razi, XXI,91.

¹³³ A.g.e XXI,92;İbn Kesir,VI,488.

Suların yer küre üzerinde bu şekilde dağılmış olmaları amaçsız bir rastlantının sonucu değildir. Tersine bu dağılım hayret verici bir plana dayanır. Yer kürenin dörtte üçünü birbirlerine akıntısı olan tuzlu sular kaplar, kalan dörtte birlik bölümü karalardan oluşur .Bu miktarlardaki tuzlu su yerküreyi kuşatan atmosferi temizlemek için, onu sürekli biçimde hayata elverişli durumda tutmak için gereklidir.

Yaklaşık olarak bütün akarsular denizlere dökülürler. Akarsular yeryüzünün tuzlarını denizlere, okyanuslara taşırlar. Fakat denizler ve okyanuslar akarsuların özelliğini bozmazlar, geriye akıp onlara karışmazlar. Hiç birisi kendi sınırını aşmaz.

Diğer taraftan Yer'in durumuna göre Ay'ın bulunduğu yer ile ilişkisi bulunan gel-git olayına dair kanunların varlığı da bunlar arasında bulunabilir. Buna göre belli bir durumda iki deniz birbirine kavuşmakta ve bir durumda da aralarında engel bulunmaktadır. Bütün bunlarda ise Allah'ın yarattıklarının pek çok menfaatleri vardır. Şayet tatlı su tuzlu suya karışmayacak olsaydı,tuzlu su uzun bir süre sonra da olsa kuruyacak ve tatlı suyu dahi kokutacak ve yeryüzündeki bütün kara parçalarını bu koku kaplayacaktı. O takdirde de yeryüzünde hayat imkansız olurdu¹³⁴.

Ayette geçen “مَرَجَ” salıvermek manasındadır. Bu da esas itibariyle karıştırmak manasına gelirse de, bu ayrı bir kullanmadır. Furkan suresinin 53. ayetinde “O, iki denizi birbirine salmıştır. Bu tatlı ve susuzluğu giderici; şu tuzlu ve acıdır. Ve ikisinin arasına birbirine kavuşmasına engel olan bir perde koymuştur.” ifadesine mutabık olmak üzere biri tatlı diğeri acı iki deniz denilmiş. Mesela Şap denizine Nil, Basra Körfezi'ne Dicle dökülmüş olduğu gibi, diplerindeki suların birbirlerine kavuşması beraber birden bire diğeri ile karışmaksızın bir hayli mesafeleri uzayıp giden büyük sularla temsil edilmiştir.

¹³⁴ Havva, IIX,312.

Müfessirlerimizin ifadeleri dışında zamanımızda keşfedilen bazı hakikatler değişik bir bakış açısının da olabileceğini göstermektedir.

“Denize hızla dökülen büyük nehirlerin suları, birleşme noktasında deniz suyuna karışmamaktadır.” Bu karışmaya mani olan kanun ,ancak çağımızda tespit edilebilmiştir .O da sıvılardaki yüzey gerilimi konusudur. Hareketli iki sıvı kütlesini birbirinden ayıran bu engel, molekülleri bir arada tutan kohezyon kuvvetinin her iki sıvıda farklı olması sebebiyle meydana gelmektedir. Bu sayede iki sıvı, kendi sahalarında hüviyetlerini (özelliklerini) muhafaza edebilmektedirler. Yüzey gerilimi ile meydana gelen esnek zar sebebiyle, iki ayrı su karışmaksızın akmaya devam etmektedirler¹³⁵.

Bu konu hakkındaki son görüşleri Kaptan Cousteau olarak bilinen Jacques Cousteau'dan iletmek istiyoruz:

Bazı araştırmacılar, farklı deniz kütlelerini birbirinden ayıran engellerin bulunduğu dair ileri sürdükleri görüşler incelemesi sonunda görülüyor ki, Akdeniz'in kendine has sıcaklığı, tuzluluğu ve yoğunluğu bulunmaktadır. Aynı zamanda kendine has canlıları barındırmaktadır. Sonra Atlas Okyanusu'ndaki su kütlesi incelendiğinde Akdeniz'den tamamen farklı olduğu görülmüştür. Bu iki su kütlesi, Cebel-i Tarık Boğazı'nda birleşmekte ve bu birleşme binlerce yıldan beri sürmektedir. Buna göre iki denizin karışması ve sonuç olarak tuzlulukta, yoğunlukta, ihtiva ettiği madde oranında eşit veya eşite yakın bir durumda olmaları gerekmekte idi. Oysa ki, böyle bir durumun mevcut olmadığını, yani su kütlelerinin birbirine karışmadığı ve her iki denizin yakın kısımlarında dahi, ayrı bir yapıya sahip oldukları gözlenmişti. Bunun üzerine yapılan araştırmalar şu gerçeği ortaya çıkarmaktaydı:Bu iki denizin karışmasına, birleşme noktasında bulunan bir su engeli, 1962 yılında Alman ilim adamları tarafından Aden

¹³⁵ Yıldırım,Suat, Denizlerdeki Su Engeli Konusunda Bir Araştırma ,Gerçeğe Doğru 1,1,7,Zafer Yayınları İstanbul, 1996.

Körfezi ile Kızıl Deniz'in birleştiği Mendep Boğazı'nda da bulunmuştu. Sonraki araştırmalarda, farklı yapıdaki bütün denizlerin birleşme noktalarında aynı su engelinin bulunduğu müşahede edilmiştir¹³⁶.

Halbuki Kur'an, bunu on dört asır öncesi bildirmişti ve günümüz insanı da bu mucizeyi bu şekilde tasdik etmişti. Evet, zaman ihtiyarlandıkça, Kur'an gençleşmekteydi. Ve yapılan her yeni araştırma bizi yeni bilgilere ulaştıracaktır.

1.1.1.6 FİRAVUN'UN CESEDİNİN MUHAFAZA EDİLMESİ

فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ
النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ

“(Ey Firavun) senden sonra geleceklere ibret olman için, bugün senin bedenini(cansız olarak)kurtarıp (sahilde) bir tepeye atacağız. İşte insanlardan bir çoğu, hakikaten ayetlerimizden gafildir”(Yunus, 10/92).

Allah, bu ayetin siyak ve sibakında İsrailoğulları'nı anlatırken, Firavun ve ordusunu denizde nasıl boğduğunu haber vermektedir. İsrailoğulları Mısır'dan Hz. Musa ile birlikte çıktıklarında söylendiğine göre , gençler dışında altı yüz bin muharip idiler ve kıptilerden bir çok zinet eşyasını emanet olarak almış, onları da yanlarında çıkarmışlardı. Buna çok öfkelenen Firavun, şehirlere toplayıcılar göndermiş ve ülkesinin her tarafından ordularını toplayıp getirmişler;Firavun büyük bir azamet ve korkutucu bir ordu içinde onların peşine düşmüştü. Memleketinin sair yerlerinde devlet ve saltanatının uzandığı yerlerdeki herkes geri kalmayıp, orduya katıldı¹³⁷.

¹³⁶ Araştırma Grubu,... ve Kaptan Cousteau , Gerçeğe Doğru, fs. I, c.I, s.5, Zafer Yayınları, İstanbul, 1996.

¹³⁷ İbn Kesir,III,525.

İsrailoğulları çoluk çocuk ve bütün ağırlıklarıyla gittikleri için hızlı ilerleyemiyordu. Firavun ise, seçme askerlerle mesafeyi hızla kapatmaya çalışıyordu (Taha,20/78). Hz. Musa ve İsrailoğulları, Kızıl Deniz kenarına vardıkları sırada, Firavun da iyice yaklaşmıştı. Firavun ve askerleri silahlı, Hz. Musa ve yanındakiler ise silahsızdı¹³⁸.

Rivayet olduğuna göre Hz. Musa, kavmi ile birlikte çıkıp denizin kıyısına ulaşınca ve Firavun da ordusuyla onlara yaklaşıncı, İsrailoğulları büyük bir korkuya kapıldılar. Çünkü onlar, boğacak bir deniz ile imha edecek bir ordu arasında kalmışlardı¹³⁹. “İki topluluk karşı karşıya geldiğinde Musa’nın arkadaşları dediler ki: Gerçekten biz yakalandık (Şuara,26/61).” İsrailoğulları deniz sahiline varıp Firavun peşlerinden yetiştiğinde iki ordunun savaşmasından başka bir çare kalmayınca; Hz.Musa’nın ashabı, içinde buldukları durumdan nasıl kurtulacaklarını ısrarla sormaya başladılar. Hz. Musa ise; “Buraya gelmekle emrolundum. Hayır, muhakkak ki Rabbim benimledir. Bana doğru yolu gösterecektir” (Şuara,26/62) diyordu. Cenab-ı Hak, Hz. Musa’ya esasını denize vurmasını emretti. Hz. Musa esasını denize vurdu ve deniz, koca dağ gibi yarıldı. “Her parçası yüce bir dağ gibi oldu.”(Şuara,26/63) Ve her bir İsrailoğulları kolu için bir yol olmak üzere on iki yol haline geldi. Allah rüzgara emretmiş ve rüzgar yarılan yerlerin toprağını kurutmuştu. “Denizde onlara kuru bir yol aç. Batmaktan ve düşmanların yetişmesinden korkma, endişe etme”(Taha,20/77). Yollar arasında her bir kavim diğerlerini görüp de helak olduklarını sanmasın diye sular pencere şeklinde yarıldı. İsrailoğulları denizi geçtiler. Onların sonuncuları da denizden çıkmıştı ki; Firavun ve ordusu , deniz sahiline ulaştı¹⁴⁰. Ordunun diğer sınıfları dışında Firavun’un etrafında yüz bin süvari vardı. Allah; Firavun ve ordusunun da o yolda geçebilecekleri fikrine kapılmaları için,o yolu kupkuru bıraktı. Firavun ordusu ile birlikte denize girince, yarılan denizin iki tarafını kavuşturmak kaldırmak suretiyle Allah onları boğdu¹⁴¹.

¹³⁸ Zemaşşeri, II, 251-252.

¹³⁹ Razi, XII, 460.

¹⁴⁰ İbn Kesir,IV,528.

¹⁴¹ Razi, XII, 460.

Firavun boğulurken, Allah'ın kendisini o afetten kurtaracağını düşünerek "İsrailoğullarının iman ettiğinden başka tanrı olmadığına inandım. Artık ben de müslümanım demişti¹⁴²." Firavun, imanın fayda vermeyeceği bir yerde iman etti¹⁴³. Başka bir rivayette, firavun tam öleceği sırada, her ölen sair kimseler gibi onun da gaflet perdesi gözünden kalkmış ve dehşetli bir şekilde ahiretteki yerini görmüştü. Bunun üzerine hemen iman etmek istemiş, bunun üzerine Allah, Hz.Cebrail vasıtasıyla ona şöyle nida etmişti¹⁴⁴. "Şimdi mi aklın başına geldi ey asi! Halbuki hayatın hep zulüm ve isyanla geçti. Yeryüzünü fesada verdin artık iman etmenin faydası yoktur. İmanın da makbul değildir. Şu kadar var ki, bu gün senden sonra istikbalde gelecek onlara ibret ve alamet olması için, senin bedenine necat verip sular içinde kaybolmana mani olacağız. Bununla beraber insanların çoğu bizim ayetlerimizden gaflet etmekte devam edeceklerdir.(Yunus 10/91-92) İslam ümmeti firavunun kurtulmadığı ve onun imanının makbul olmadığı üzerinde icma etmişler. Bunun sebebi ise; eğer herhangi bir kavme iman etmeden önce azap gelecek olursa, azabın geldiği esnada iman etmelerinin makbul olmayacağı şeklindeki Allah'ın şu ikazıdır¹⁴⁵." Onlar bizim azabımızı gördüklerinde:" Allah'a bir olarak inandık. O'na eş tutmakta olduğumuz şeyleri de inkar ettik "dediler. Fakat bizim azabımızı gördüklerinde imanları onlara fayda vermeyecektir. Allah'ın kulları hakkında geçerli olan kanunu budur. Ve işte kafirler burada hüsrana uğramışlardır (Mümin 40/84-85).

Razi, Firavun'un imanının makbul olmamasına birkaç neden gösterir. Bir nedene göre o, tam azab-ı ilahi inerken iman etmiştir. O esnadaki iman ise makbul değildir. Bir diğer neden ise; firavun bu sözü sayesinde başındaki boğulma belasını ve sıkıntısını savuşturmak için söylemiştir. Yoksa bundan maksadı, Allah'ın vahdet ve Rabb'liğini itiraf için değildir. Bir diğer gösterilen sebep ise bu ikrarın sırf taklide dayalı olmasında idi. İman ettiğini söylerken bile" İsrailoğullarının ilahine sözü ile Allah'ı tanımadığını¹⁴⁶

¹⁴² İbn Kesir, III, 525; Taberi, VIII, 209.

¹⁴³ İbn Kesir, III, 526.

¹⁴⁴ Dikmen-Ateş, s.409.

¹⁴⁵ Havva, IV, 470.

¹⁴⁶ Razi, XII, 461.

Ben-i İsrail'in Allah'ına iman ettiğini, bunun ise tahkik noktasında fayda vermediği belirtilmektedir.

Said Havva tefsirinde; Tevrat'ta, Firavun'un Kızıldeniz'de boğuluşunun anlatıldığını fakat bedeninin kurtuluşu için bir ifadenin geçmediği bildirmektedir¹⁴⁷.

Allah,” Biz de bugün seni, (cansız bir) beden olarak bırakacağız” buyurmuştur. Razi, bu hususta çeşitli izahları dile getirmiştir.

Ayette geçen بِبَدَنِكَ tabiri ise çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Bu kelimenin “hal” mahallinde olmasından dolayı” cansız, sırf bir ceset olması” manasının yanında,” senin bedenini bozulmadan sağlam olarak kurtarıp sahile atacağız.” gerçeği, “bedenini, çirliçiplak denizden çıkaracağız” ifadeside¹⁴⁸ bulunmaktadır.

Bugün artık bu gaybi haber aynen tahakkuk etmiş Kur’ani bir mucize olarak karşımızdadır. Said Nursi, Sözler adlı eserinde olaya değişik bir açıdan yaklaşarak bu gaybi haberi bize yakınlaştırmıştır. Nursi فَاَلْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ ayetini tefsir ederken, bu ayeti”gark olan Firavun’a “şöyle dediğini ifade eder: ”Bugün senin gark olan cesetine necat vereceğim “ ünvanıyla umum firavunların tenasuh fikrine binaen cenazelerini mumyalamakla maziden alıp müstakbeldeki nesl-i atinin¹⁴⁹ gözlerine gösterilmesi büyük bir mucizedir. Nasıl ki Firavun’un cesedi denizden kıyıya atılmışsa öyle de o zamanın denizinden bu asrımızın sahiline atılacağı, mucizane bir işareti gaybiye olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹⁴⁷ Havva, IV, 470.

¹⁴⁸ Razi, XII, 464.

¹⁴⁹ Nursi, Sözler, s.402.

Firavun'un cesedinin yüzerken boğulduğu yer, Sina yarımadasının batı kıyısı olduğu¹⁵⁰ zikredilir. Cebelein mevkiinde bulunan cesed, onu kızgın kumlar arasından çıkaran İngiliz araştırma ekibi tarafından ülkelerine götürülmüş ve British müzesine kaldırılmıştır¹⁵¹. Bu müzenin mumyalar bölümünde teşhir edilmektedir. Bu cesed, cam bir fanus içinde ve secde vaziyetinde bulunmaktadır. Ve cesedin bütün organları tamdır. Hatta başındaki sararmış saçları ile sakalları dahi rahatlıkla görülebilmektedir.

Mumyalanan cesedlerin bazı iç organları çıkarılır ve diğer kısımlar ise ilaçlanır. Bu cesedde ne çıkarılan iç organlar ne de bir ilaçlama vardır¹⁵². Cesedin yaşını tespitite kullanılan karbon 14 metodu ile bu cesedin en az 3000 senelik olduğu, yani Hz. Musa devrinde yaşadığı bilinmektedir¹⁵³.

Evet, Kur'an hakır ve hakikattir. Ve hiçbir hükmü yanlış çıkmamıştır. Ayetlerde gayet bariz bir şekilde belirtilen firavun hadisesi de, bunun bir başka bir örneğidir. Çünkü aradan asırlar geçmiş ve dünyada bir başka eşi daha bulunmayan o cesed, 3000 yıllık bir mucizeyi gözler önüne sermek üzere asrımızın sahillerine atmıştır.

1.1.1.7. DÜŞMANLARA KARŞI KUVVET HAZIRLIĞI

Yeryüzünde hak ile batıl ,iyilik ile kötülük, iman ile küfür daima mücadele içinde bulunmuş ve birbirlerini alt etmeye çalışmışlardır.

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ
تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ
يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ
لَا تظَلَمُونَ

¹⁵⁰ Mevdudî, II, 362.

¹⁵¹ Ediz, Celal, Gerçeğe Doğru fs. I, c.II, s.3, Zafer Yayınları, İstanbul, 1996.

¹⁵² Vakkasoğlu, s. 86.

¹⁵³ Ediz, II, 4.

“Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın, çünkü onunla Allah’ın düşmanını,sizin düşmanınızı, Allah’ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız”(Enfal,8/60).

Bu ayet-i kerimede Allah, düşmana karşı kuvvet hazırlamamızı emretmektedir. Bu kuvvetden maksat,savaşta düşmana üstünlük sağlayacak her çeşit vasıtaadır.Yani savaş için kuvvetli olmanıza sebep olabilecek her neye gücünüz yetiyorsa onu hazırlayın, her zaman hazırlıklı olmaya bakın, aletsiz ve hazırlıksız bulunmayın denmektedir¹⁵⁴.

Düşman size aniden saldırdığında, hiçbir gerileme olmaksızın hemen askeri harekate girişilebilmesi için her an düzenli bir ordu ve techizatı bulundurmak gerekir. Bu önlemler alınmalıdır ki, sizi yarı eğitilmiş techizatsız gönüllüleri askere almak zorunda bırakacak bir acele ve karışıklığa imkan kalmasın ve düşmanın sizi hazırlıksız yakalayıp, siz savunmaya hazır değilken, büyük kayıplar verdirmesi gibi bir korku yaşamayın¹⁵⁵.

Hız. Peygamber Enfal 60.ayette geçen “kuvvet”i “Bileseniz kuvvet atmaktır¹⁵⁶” diye ifade etmiştir.

Kuvvet atmaktır, atıcılıktır. Hız.Peygamberin bu ifadesi gayet enteresandır.Kuvvetin bu tarifi kıyamete kadar muteber olmaya devam edeceğe benzemektedir. Zira her devirde atma üstünlüğünü elde tutanlar üstün olmuştur. Dün kuvvet “ok atmak”,”mermi atmak”,”obüs atmak”ta idi. Bugün füze atmak füzesavar, mermisavar atmak, suni

¹⁵⁴ Elmalılı, IV, 247.

¹⁵⁵ Mevdudi, II, 181.

¹⁵⁶ Müslim, İmaret, 168; Tirmizi, Tefsir, Enfal; Ebu Davud, Cihad, 24.

peykler atmak, atom-hidrojen-nötron v.s bombaları, lazer ışını atmak kuvvetin ifadesidir. Hemen ilave edelim ki devletin ekonomik gücü de buna bağlıdır. Atma üstünlüğünü elde etmek, bu hedefe ulaşmak belki de ekonomik üstünlükten geçecektir.

Şu halde bu ayet ve hadis müslümanları her çeşit atma vasıtalarından üstün olmaya teşvik etmektedir. Günümüzde "atma"da üstünlük öncelikle ilme ve teknolojiye dayanmaktadır. Öyle ise, bu hadiste, "atma üstünlüğü"ne zemin hazırlayan, sebep ve vasıta olan herşeye teşvik var demektir. Dahası, en ileri atma vasıtasına ulaşabilmek için, müslümanlar arası birlik ve dayanışma gerekiyorsa buna da emir vardır, denilebilir.

1.1.1.8. NAKİL VASITALARI

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ
وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Göğün boşluğunda Allah'ın emrine boyun eğdirilerek uçuşan kuşlara bakmadılar mı? Onları Allah'tan başka tutan nedir? Şüphesiz bunda inanan bir kavim için ayetler (Allah'ın büyüklüğüne işaretler) vardır" (Nahl, 16/79).

"Hem kendilerine binesiniz, hem de zinet olsun diye atları, katırları ve merkepleri yarattı. Ve şu anda bilemeyeceğiniz daha nice şeyler yaratacak" (Nahl, 16/8)

Kuran'ı dikkatli bir şekilde mütalaa eden, okuyan bir göz ve okuduğunu anlayan her bir akıl; her ayette ayrı bir mucize ile, ayrı bir gaybi haberle karşı karşıya olduğunu

hissedecektir. Ezel ve ebed Sultanı olan Allah, bu sırları ve şifreleri insanlara da bir teşvik olarak önlerine sunmuş, bunlardan akıl yoluyla azami derecede istifade edilmesini sağlamıştır.

Nahl suresinin 79. ayetinde insanlara misal kuşlardan getirilmektedir. Yerden fazla uzak olmayan “göğün boşluğunda O’nun emrine boyun eğdirilmiş olan kuşlar”, Allah’ın kudretine de açık bir delildir. Allah, kuşların uçmalarını sağlayacak kanatlar yaratmıştır. Aslında kuş, bir cisim olduğuna göre yere düşmesi gerekir. Fakat, Allah; onların uçmasını kolaylaştırmıştır. “Onları orada” havada, yere düşmekten geniş kudreti ve planı ile “Allah’tan başka kimse tutamaz”. Çünkü onların cisimlerinin ağırlığı ve havanın hafif oluşu düşmelerini gerektirir. Kuş için hava, denizde yüzen için su gibidir. Yüzen kimse kollarını açıp kapayarak, cismi ağır olmasına ve suyun sıvı olmasına rağmen suya batmaz. Kuşlara uçmanın kolaylaştırılmasında insanlar için ibretler olduğu ayetin beyanındadır. Aslında burada, ibret almayı bilen herkes için çeşitli manalar vardır. Bu ayetin işaret ettiği yön, insanların akıllarını kullanmasıdır. Akılnı kullanan insan kuştan da muhakkak bir ibret alacak, onda gizli olan manaları açmayı çalışacaktır.

İnsanoğlunun, bu ayetin ifadesinden çok sonra keşfettiği uçak, balon ve helikopter gibi nakil vasıtaları aslında, ilahi haberin şumulünün neler olabileceği ve daha nice bilmediğimiz vasıtalara ulaşabileceğimizi haber vermektedir.

Bu manayı güçlendiren bir diğer ayet te yine Nahl suresinde bulunan ve yukarıda serdetmiş olduğumuz ayet-i kerimedir.”Atları, katırları ve merkepleri de sizin için binek ve süs olmak üzere yaratmıştır” demekle onlara bineniz ve onlar sizin için bir süs olsunlar manası kazandırılmıştır. Binmek ve süslenmek için, buyruğun kapsamında zikredilen “ bilmediğiniz daha nice şeyleride yaratır” ifadesi içine otolar, uçaklar, trenler, gemiler ve şu anda bizim bilemediğimiz başka araçlar da girmektedir.

İnsanın hayal gücüne bir sınır koymak mümkün değildir. Ve aynı zamanda insan daima, sürekliliği olan bir terakki ve ilerlemenin peşindedir. Bir yerden bir yere gitme, binme ve süs konularında insanın hayali, yeni şekilleri kabul edebilmek için açık alanı bulunan geniş bir bakış açısına sahip olabilmelidir. Ki içinde yaşadıkları zamanın sınırları içinde kalan zaman ve mekanlara karşı düşünceleri tıkanmasın. Çünkü mevcut her bir zaman ve mekanın dışında, başka bir takım şekiller vardır. Allah insanların, bunların değişmelerinin mümkün olduğunun kabullenmelerini diler. Böylece düşünce ve idrakleri gerekli genişliğe sahip olsun. Ortaya çıkacakları yahut da keşfedilecekleri zaman, onlara alışabilsinler, istemektedir. Bu meyanda Allah, gaybı insanlara tedrici bir yöntemle alıştırmak için ifade etmiş ve insanlara akıllarını kullanarak bunları kendi ifadeleri için geliştirilmelerine zemin hazırlamıştır.

1.1.1.9. HAVA BASINCI

Yükseklere çıktıkça, insan kalbinde daralma, bir sıkışma hisseder. Zira, her yüz metre yükseldikçe hava basıncı bir derece düşmektedir. Basınç düştükçe nefes almak zorlaşır. Bu nedenle çok yüksekte uçan pilotların özel teneffüs cihazı kullanmaları gerekmektedir¹⁵⁷.

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ
يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ

“Allah kimin hidayetini murad ederse, onun gönlünü İslam’a açar. Kimi de saptırmayı dilerse onu da, sanki gökyüzünde yükseliyormuş gibi göğsünü daraltıp sıkıştırır”(En’am,6/125).

¹⁵⁷ Yıldırım, Suat, Fatıha ve En’am Surelerinin Tefsiri, s.229, Işık Yayınları, İzmir, 1993.

Arabistan gibi; düz alanlar, çöllerle kaplı bir yerde, tecrübi olarak bilinmesi zor olan bir meseleyi, Kur'an'ın bu şekilde ifadesi gerçekten dikkat çekicidir. Üstelik ayet, "dağa tırmanan kimse gibi göğsü daralır" demeyip, semada yükselen ve kalbi daralan kimseyi örnek getirmiştir¹⁵⁸.

Ayeti kerime, inkarcı kişinin ruh dünyasını, kalp alemini tasvir ederken, günümüz ilim ehline de beyanındaki beşer ötesi özelliği göstermiştir.

1.1.1.10 PARMAK UÇLARI

Allah her şeye kadir olan mutlak varlıktır. Nasıl vahdaniyet sıfatı, her şeyin bir elden vücuduna işaret ediyorsa, ehadiyet hakikatı da yaratılan mahluklardan hiçbirinin bir diğerine benzememesini iktiza eder.

بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ نَسْوِيَ بَنَاتَهُ
“Evet, bizim onun parmak uçlarını bile aynen eski haline getirmeye gücümüz yeter”(Kıyamet, 75/4).

Vücudun en ince oluşumuna varıncaya kadar hepsini, hatta gövdenin, kol ve bacakların en ince uçları olan parmakların, uçlarındaki inceliklere varıncaya kadar tamamiyle düzeltmek şartıyla derleyip toplamaya gücünün yeteceğine Allah bu ayette işaret etmektedir¹⁵⁹.

Parmak uçlarının yaradılışında bu suretle inceliğe işaret edilmiş olması yüzeysel ve basit bir şey değildir. Bilakis onların yaradılışında görüldüğünden çok derin ve önemli incelikler bulunduğunu gösterir. Evvela, insan en önemli işlerini elleriyle yapar; onun için el, güç ve kudretin sembolü sayılır. Elin ise bütün kıymeti parmaklardadır. El ile

¹⁵⁸ Tabbara, Afif Abdulfettah, Ruhü'd-Dini'l-İslami, s.54, Beyrut, 1980.

¹⁵⁹ Elmalılı, VIII, 438.

yapılan bütün işlerin parmakla ilgisi vardır. Parmakların bütün incelikleri de uçlarındadır. Parmaklarda ve parmak uçlarında öyle enteresan bir sanat ve öyle ince bir duyarlılık vardır ki, anatominin ve doku biliminin incelikleri bile onun yanında sönük kalır denilebilir. Dokunma duyusunun hemen hemen bütün incelikleri onlarda toplanmıştır.

Parmak uçlarının bir diğer özelliği de üzerine nakşedilen desenlerdir. Bu desenlerin bir benzeri, başka hiçbir canlıda mevcut değildir. Her insanın farklı simalarda olmasının yanısıra, parmak uçlarındaki desenlerin de birbirine benzememesi, Hz. Adem'den bu yana yaratılan milyarlarca insanın simasını ve parmak izlerini ilminde muhafaza eden bir Zat'ın varlığına delildir. Çünkü gelmiş ve gelecek olanların farklılık taşıması, ancak o şekilde mümkündür. Ve ilahi bir kudretin tezahürüdür¹⁶⁰.

Parmak uçlarındaki çizgilerin varlığı ve mahiyet, ancak 19.yüzyılda keşfedilmiştir. Oysa Kur'an, bu gerçeği 14.asır öncesinde haber vermiş ve bu çizgilerdeki inceliği, bugünkü insanların gözleri önüne sermiştir. Allah'ın bu delilini insanoğlu teknolojinin yardımıyla güvenlik ve emniyet teşkilatı alanında kullanmış, bu ayetin işari bir manasının hakikatinin yakalayabilmiştir.

1.1.1.11.RÜZGARIN HAREKETLİLİĞİ

Kur'an-ı Kerim'deki pek çok bilimsel sırlar, olağan mesajlar içine serpiştirilmiştir. Bunları bilmek, bulmak ilim ve bilgi ile olabilmektedir. Kur'an-ı Kerim pek çok ayetinde, her varlığın Allah'ın emri ile hareket ettiğini bildirir. Her taraftan deli dolu eser görülen rüzgar da, hakikatte Allah'ın emriyle eser.

وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ آيَاتٌ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

¹⁶⁰ Döğen, Şaban, Kur'an'dan Kainata, s.176, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1993.

“Rüzgarları değişik yönlerden estirmesinde, aklını kullanan topluluklar için pek çok ayetler vardır.”(Casiye,45/5)

Eğer bir ayette özellikle” akıl sahipleri için,düşünenler için pek çok ayetler deliller vardır.” mesajı varsa, o ayette önemli bilimsel gerçeklerin olabileceğini düşünmemiz gerekir. Zaman ve yer üzerinde Allah’ın doğrudan doğruya tasarruflarını, gösteren bu değişimler; aklın, akli güzel kullanmanın önemini açıkça beyan eden¹⁶¹ ifadelerdir.

Rüzgar basit bir tabirle; farklı ısı merkezlerinden hava akımlarının doğuşudur. Biz dünyanın her yerine çeşitli yönlerden rüzgarların ulaştığını ve havası kirli yerleşim merkezlerimizin bile temizlenme şansının bu ılımlı rüzgarlarla olabileceğini göstermekteyiz.Yeryüzünde sıcak-soğuk hava merkezleri, daha doğrusu cephe sistemleri öyle bir şekilde teşekkül ettirilmiş ki, hayat nimeti dünya yüzünde bulunan yerleşim merkezlerine ulaşabilmektedir.

Evet, akıl sahipleri için rüzgarların çeşitli yönlerde esmesinde, insanlar açısından bilinmeyen, görülmeyen bir çok deliller, faydalar bulunan diğer gezegenlerine aksine 23,5° eğik olarak yaratılması; kutuplardan ekvatora, ekvordan kutuplara, önünde durulması imkansız fırtınadan muhafaza etmiş,güney ve kuzey kutuplarındaki soğuma, güneşin etkisi ile her gün için farklı duruma geçmiş,böylece rüzgarların şiddeti kırılmıştır. Ekvatorla her bir kutup arasındaki ısı farkı azaldıkça rüzgarlar ılımlı esmeye başlamıştır. Atmosferin kalınlığıda kutuplarda ve ekvatorda farklı oluşunda havanın üst kısmında ayrı, alt kısmında aynı akımlar oluşmuş soğuk, sıcak cephe sistemlere daha çok sayıda yeni merkezlerde odaklanmış bu ise rüzgarın çeşitli yönlerden esmesini neticelendirmiştir.

¹⁶¹ Elmalılı, VII, 82.

Yeryüzündeki sıcak-soğuk merkezleri arasındaki ısı farkının artmaması yani rüzgarların dayanılmaz olamaması için Allah, atmosfere iki önemli özellik vermiştir. Birincisi ozon tabakasıdır. Güneşin fazla ısınıp, aşırı ısınmayı önler. İkinci özelliği ise, havadaki karbondioksidi dünyanın soğumasını-özellikle gece –engelleyen yorgan etkisidir.

Rüzgarın soğuk ve sıcak hava getirmesi her şeyden önce yağmura bir hazırlıktır.Rüzgarlar bazen de şiddetlenerek havadan iyonları sürükler.Bu saye de havadan hayatın temeli olan elektriksel enerjiler yağmura yansır.Toprağa düşen su damlları elektrikle yüklü birer hayat kıvılcımlarıdır¹⁶².

Allah'ın rüzgara yüklendiği bir diğer vazifede bitki tohumlarını sürüklemesi,polenlerini ilkah etmesidir. **وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِحَ** “Aşılama rüzgarları gönderdik”(Hicr,15/22)

Ağaç aşılama eskiden beri bilinen bir şey ise de bitkilerde rüzgarın yaptığı aşılama ve Kur'an'da bunun haber verilmesi enteresandır¹⁶³. İbn Abbas'dan nakledilen”rüzgar ağaçların ve bulutun aşılama rüzgarıdır” yorumunu da bu meyanda zikredilebilir.

Aşılamanın meydana gelmesi için rüzgarın belirli bir miktar ile uygun ve yumuşak esmesi,tabiattaki bütün dengelerin ilahi bir tasarruf içinde olduğunu ve bunun doğrudan doğruya canlılara Allah'ın bir lütfu bulunduğunu, Kur'an akıl sahiplerine o zaman için gayb olan bir konuda ders vermekte ve düşünmeye çağırılmaktadır.

Yerkürenin yapısı karışıktır,yerküre içinde ergimiş haldeki kayaların bulunduğu bir çekirdeği olan, çok yüksek dereceden sıcaklıkları, hüküm sürdüğü bir iç tabaka ile yer kabuğu dediğimiz soğuyup sertleşmiş dış tabakadan meydana geldiği genel bir

¹⁶² Nurbaki, Haluk, Kur'an-ı Kerim'de Ayetler ve İlmi Gerçekler, s.260, D.İ.B. Yayınları, Ankara, 1996.

¹⁶³ Suyuti, Celaluddin, ed-Dürrü'l-Mensur, V, 72, el-Mektebetu'l-Haşimiyye, Dimeşk, 1936.

وَالْجِبَالِ أَوْ تَأَدَّآ “Biz yeri bir döşek (gibi), dağları kazıklar olarak yerleştirmedik mi?(Nebe,78/6-7)

Çağdaş jeologlar, engebelere dayanak teşkil eden ve birkaç kilometre ile on kilometre arasında değişen boyutlardaki yer kırılmalarından bahsetmektedir.Bu kırılma olayı sayesinde yer kabuğu bir istikrar kazanmaktadır¹⁶⁶.

وَالْجِبَالِ أَرْسِيهَا “Allah dağları sağlam bir şekilde çaktı”(Naziat,79/32)

İfade edilen bu ayetler;dağların yerkabuğunun istikrarını sağlayacak tarzda yerleştirdiğini ifade etmektedir ki bu,çağdaş jeolojinin bugünkü verileriyle mutabık durumdadır.

1.1.1.13.ÇEVRE KİRLİLİĞİ

Çevre konusu günümüzde bütün dünya ülkelerini ilgilendiren mühim konulardan biridir.Elbette bu kadar önemli olan,insanlığı derin endişelere sokan ciddi boyutlara varan çevre kirliliği Kur'an'da yer alacaktır.

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ
الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

“İnsanların elleriyle yaptıkları yüzünden karada ve denizde fesat çıktı.Belki vazgeçerler diye,yaptıklarından bir kısmını cezasını Allah onlara böylece tattırır.”(Rum,30/41).

¹⁶⁶ Bucaille, s.284.

Daha birkaç yüzyıl öncesine kadar,şimdiki görünümüyle bir çevre kirliliğinden bahsedilmezken ;ayet-i kerimenin,insanların eliyle karanın,denizin fesada gittiğini haber vermesi,ciddin düşündürücüdür.

Kara ve denizde tufan korkusu, bazı yerlerin çorak hale gelmesi, pınarların suyunun azalması¹⁶⁷ ayetin şümülünde olduğu gibi, fitri nizamın bozulmasıyla, gerek tabii çevrede, gerekse sosyal düzende uygunsuzluğun meydana alması da ayetin şümülündendir¹⁶⁸.

Bu cümleden olarak Müslim'in bir tahririnde geçen "lanete uğrayanlardan olmayın"¹⁶⁹, şeklindeki Hz Peygamber'in ifadesi, halkın dinlenme ve tenezzüh için oturdukları yerlere şamil olduğu görüşü oturtulmuştur¹⁷⁰.Bu durumda herkesin istifadesine açık yerlerin şu veya bu şekilde rahatsız edici artıklar,lüzumsuz eşyalar, döküntüler v.s ile kirletilmemesi istenmektedir.Şu halde "müslümanları yollarında rahatsız edenlere lanetleri vacip olmuştur" tehdidinin şümülüne,çevre kirletenlerin de dahil olduğu düşünülebilir.

Ayrıca,beşeriyet aleminde meydana gelen çetin savaşlar ve özellikle dünyanın dört bir yanını kana bulayan Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, ayetin bu zamana bakan sadece bir yönünün açıklaması gibidir. Kur'an'ın gayba dair verdiği bu gibi haberlerin zamanı gelince anlaşılması, O'nun icaz vecihlerinden birisi ile karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir.

1.1.2 PEYGAMBER MUCİZELERİNİN İŞARET ETTİĞİ FENNİ KEŞİFLER

¹⁶⁷ Razi, XXV, 127-128.

¹⁶⁸ Elmalılı, VI, 263.

¹⁶⁹ Müslim, Taharet, 68.

¹⁷⁰ Azimabadi, Ebu't-Tayyib, Muhammed Şemsu'l-Hakk, Avnu'l-Ma-bud Şerhu Süneni Ebi Davud, I, 48, Medine,1968.

Maziye ait gaybleri incelerken peygamberlerin mucizelerini de zikretmemiz gerekir.Bu mucizelerde insanlığın büyük dersler çıkaracağı ümidindeyiz.

Peygamberlerin mucizelerini zikreden ayetlerin sadece birer tarihi vakıa olarak algılanmaması gerektiğini ve bu ayetlerin çok irşadi manaları içerdiğini,bu mucizelerin zikri ile Kur'an'ın insanlık terakkisinin nihayet hududunu çizdiğini belirtmemiz gerektiği inancındayız.

Peygamberlere bir ikram olarak verilen mucizeler bir yönüyle gaybi işaretler taşımaktadır. Peygamberler manevi sahada örnek durumundadırlar. Onlara verilen mucizeler, insanlık için adeta birer modeldir.Yani Cenab-ı Hakk Kur'an'da bunları zikretmekte,bunların benzerlerini yapmaya insanları teşvik etmektedir¹⁷¹.

Biz burada Kur'an'da zikredilen peygamberler vasıtasıyla insanlığa yol gösteren birkaç misal zikredeceğiz.

1.1.2.1.HZ.İBRAHİM'İ ATEŞİN YAKMAMASI

Nemrut, Hz.İbrahim'i tevhid dinine inandığı,atalarından miras kalan ve tapmakta oldukları, putlarla alay edip onları parçalaması ve insanları hidayete davet etmesi sebebiyle büyük bir ateş yaktırmış, Hz.İbrahim'i içine atarak yakmak istemişti. Bu vesile ile Hz.İbrahim (A.S) dan kurtulacak hem de putların intikamını almış olacaktı (Enbiya,21/58-68). Fakat Hz.İbrahim'i Nemrut ateşe attığında yüce ve kudret sahibi Allah onu yaktırmamış, ateşi onun için selametli bir şekle getirmiştir¹⁷². Ateş, Allah'ın

¹⁷¹ Nursi, Sözler, 235.

¹⁷² Dikmen-Ateş, s.205.

emriyle selametli bir hale gelmesiyle Hz.İbrahim hem kurtulmuş,hem de mucize ile davasının doğruluğuna ilan etmiş oluyordu¹⁷³.

Said Nursi bu mucizeden şu üç latif dersin çıkarılabileceğini söylemiştir.

1-Yaratılan diğer sebepler gibi ateşin de kendi keyfiyle tabiatıyla hareket etmediği,bir memur gibi emir tahtında vazife yaptığı anlaşılmaktadır.

2-Ateşin soğukluğuyla da yaktığı bir derecesinin varolduğu bu mucizenin ışığında görülmektedir. Yani soğuğun bir derecesi dahi yakma gibi tesir etmektedir. Allah Hz.İbrahim'i muhafaza için hem sıcakın,hem de soğuğun yakmasından kurtarmayı **وَسَلَامًا** tabiriyle “Sende hareket gibi burudetinle ihrak etme”(Enbiya,21/69) diye soğuğa emrederek gerçekleştirmiştir.

3-Bu dünya, Cenab-ı Hakk'ın işlerinin hikmet üzere cereyan ettiği bir yer olduğundan, Allah'ın her fiilinde Hakim ismi tecelli etmektedir. Hakim ismi ise, sebepler perdesi altında icraat yapılmasını gerektirir.

Her ne kadar peygamberlere verilen mucizelerle arasına bu sebepler perdesi aralanmakta ise de, bütün bütün yırtılmamaktadır¹⁷⁴.

Şu halde Hz.İbrahim'in cismini ateş yakmadığı gibi, gömleğini de yakmamıştır. Cenab-ı Hakk o gömleğe ateşe karşı duyarlılık hali vermiştir. Çünkü gömleğin yanıp cismin yanmaması, Hakim ismine muvafik olmazdı. Hem peygamberlerin mucizelerinde,kafirleri imana girmeye ikna ve Hak olduğuna ispat gayesinin yanı sıra,insanları maddi terakkiye sevk ve o mucizelerin taklitlerini ve benzerlerini yapmaya teşvik maksadının da bulunduğunu da daha önce belirtmiştik.

Bir çok medeniyet harikalarının ilk defa mucizeler vasıtasıyla ve peygamberler eliyle insanlara verilmesi,bunun apaçık bir misalidir.

¹⁷³ A.g.e., s. 206.

¹⁷⁴ Nursi, Sözler, 262.

İşte Hz.İbrahim'in ateşte yanmama mucizesine, bu iki nokta göz önünde bulundurularak bakılırsa,bu mucize ile insanlara büyük bir keşif ve terakki kapısının aralandığı görülür. Çünkü bu mucizede, ateşte yanmayan,insanların ateşin şerrinden koruyan bir maddenin bu dünyada bulunduğuna ve bir gün bu maddenin keşfine imkan olacağına dair işaret vardır¹⁷⁵. Bu gün,ateşin yakıcı tesirini önleyen madde olan amyant bulundu. Bu maddenin ateşe dayanıklı elbiseler yapılmaktadır. Fakat bilimin ilerlemesiyle bu konuda yeni gelişmeler de beklenebilir.

1.1.2.2.HZ.MUSA'NIN TAŞA VURUP SU ÇIKARMASI

Bir diğer mucize de Hz.Musa'nın taştan su çıkarma hadisesidir.

Musa (A.S) kavmi için su arayınca Allah, O'na; ”asanla taşa vur” diye emir vermiş¹⁷⁶ ve taştan bu mucizesi ile on iki pınar su fişkırmıştır.(Bakara,2/60). Bu mucizeyi dikkatli bir şekilde,ele alacak olursak, maddi ilerlemeye en büyük ilham kaynaklarından birisinin de Hz.Musa'nın asası olduğunu müşahade ederiz.

Nursi, هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا (Bakara,2/29) ayetini açıklarken, yerdeki ve göklerdeki istifadede en üst makamın insana ait olduğunu belirtmektedir. Ayetteki فِي ye dikkat çekerek onun عَلَى ya tercih edilmesinden en önemli nimetlerin dünyanın içinde olabileceği buradan hareketle geleceğin insanlarını daha henüz keşfedilmeyen unsurlar beklediğini belirtmektedir¹⁷⁷.

İşte bu açıdan bakıldığında, Hz.Musa'nın asasını taşlara vurarak su çıkarması bize şu dersi algılayabilmemizi öngörmektedir.”Cenab-ı Hakk şu ayetin lisan-ı remziyle manen diyor ki; Ey insan! Madem bana itimat eden bir abdimin eline öyle bir asa veriyorum ki

¹⁷⁵ Dikmen-Ateş, s. 206.

¹⁷⁶ Elmalılı, I, 279.

¹⁷⁷ Nursi, İşaratu'l-İcaz, s. 193.

her istediği yerde ab-ı hayatı onunla çeker. Sen de benim kavanın-i rahmetime itimat etsen şöyle ona benzer veya ona yakın bir aleti bulabilirsin¹⁷⁸”.

Bu mucizenin zamanımızda bir açılımı yer altı sularının yeryüzüne çıkarılmasıdır. Asrımızda fen ve felsefi ilerleme bu mucizenin bir ayağı olan yer altı sularının yeryüzü çıkarılmasına gerçekleştirmiş, gelecekte de bu ilerlemenin devam edeceği beklenen bir gerçek olarak algılanabilir.

1.1.2.3.HZ.DAVUD’UN DEMİRİ ERİTMESİ

Hz.Davud,hükümdarlığı sırasında tebdili kıyafet ederek,halkın arasına karıştığı bir zamanda bir zata rastgelip “Davud nasıl adamdır?” diye sormuş.O zat da cevaben”iyi adamdır.Fakat kendinin ve aile efradının nafakasını beytül mal’den alıyor”diyerek oradan uzaklaşmıştır.

Bunun üzerine Hz.Davud, Allah’tan; kendi maişetini kendi elinin emeğiyle kazanmasına bir yol göstermesini istemiş,bunun üzerine Allah,demiri onun emrine amade kılmış ve onu hamur gibi yumuşatıp şekil vererek zırh yapmasını ve satmasını¹⁷⁹ ilham etmiştir.(Enbiya,21/80) Ondan sonra Hz.Davud, geçimini zırh yapmakla temin etmiş ve devlet hazinesinden hiç para almamıştır.

Yine Sebe suresinde Hz.Davud’un demiri eritme ve bundan zırhlar yapılması bir üstünlük olarak göze çarpmaktadır.(Sebe,34/10-11)

¹⁷⁸ A.g.e., s. 208.

¹⁷⁹ Nursi , Sözlür, s. 255.

Demir madeninin keşfi ve eritilip çeşitli şekillere konma sanatı Hz.Davud'dan önce ise de, onu ısıtmadan mum gibi istediği şekle koyarak zırh elbise dokuyacak derecede ince sanayi tatbik etme işi Hz.Davud'a nasip olmuştur¹⁸⁰.

Allah, zırh sanatını Kuran'da övmüş ve beşeri bu gibi sanatlara yeni müdafaa vasıtaları yapma sanatına teşvik etmiştir.Yeni bir silah keşfedenler beşeriyete bir cihette faydalı iseler de o silahtan korunma vasıtasını keşfedenler daha hayırlıdır¹⁸¹.

Kuran-ı Kerim'in bir suresinin ismi de Hadid'tir. Hadid ise demir demektir. Bu surenin bir ayetinde"...bir de(semadan)kendisinde hem çetin bir sertlik,hem insanlar için menfaatlar bulunan demiri inzal ettik (indirdik)"(Hadid,57/25) denmektedir.

Bu ayette demir madeninin inzal edildiği beyan edilmektedir.Halbuki demir yeraltından çıkarılmakta;inzal değil ihraç edilmektedir.Bu açıdan bazıları itiraz etmişlerdir¹⁸².

Fakat, Kuran-ı Kerim'de demire bu kadar yer verilmesi;ona nazarı dikkati çekmek ve insanları demir madeni üzerinde çalışmaya sevk etmek içindir. Bugün sanayi ve memleket müdafasının temelini teşkil eden demir ve demirle alakalı bütün sanatlara Kuran on dört asır evvelinden insanlığın dikkatini bu noktaya çekmektedir¹⁸³. Gerçekten de medeniyetin ilerleme kaydetmesinde bu mucizeler bir temel taşı olarak kabul edilmiş,inzal edilmesi şeklindeki ifade ile de, bu gibi madenlerin Allah'ın insanlara bir rahmet olarak sunduğu yorumu kabullenilmiştir.

1.1.2.3.HZ.SÜLEYMAN'IN MUCİZELERİ

¹⁸⁰ Elmalılı, VI, 354.

¹⁸¹ Dikmen-Ateş, s. 468.

¹⁸² Nursi, Sözler, s. 255.

¹⁸³ Dikmen-Ateş, s. 469.

H.z.Süleyman'ın insanlığın ilerlemesinde ve son sınırına işaret etmesinde bize önderlik eden iki mucizesinden birisi, rüzgarın hizmetine amade kılınmasıdır.

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غَدُوَهَا شَهْرًا وَرَوَّاحَهَا شَهْرًا

“Süleyman’a da sabah gidişi bir aylık mesafe,akşam dönüşü de bir aylık mesafe olan rüzgarı verdik”(Sebe,34/12)ayetiyle H.z.Süleyman'ın bir günde havada uçarak iki aylık mesafeyi geçtiği bildirilmektedir.(Enbiya,21/81).Elmalılı tefsirinde H.z.Süleyman'ın emrine verilen rüzgarın özel bir rüzgar olduğunu belirtmektedir. Rüzgarlar manasında kullanılmamıştır.Yani H.z.Süleyman isterse bütün alemin rüzgarını tutabilirdi demek değil;havanın bir akıntısına yön verebilir,onunla dilediği yere gidebilir demektir. Şer'an bir günlük yol altı saat olduğuna göre, otuz kilometre baz alınır,sa, gidişi dokuz yüz kilometre,gelişi de dokuz yüz kilometre olarak binsekizyüz kilometre kateder¹⁸⁴. Elmalılı, burada “onun gidişi” diye olan terimin H.z.Süleyman'a değil; rüzgara baktığını, bunun da rüzgarın hızını gösterdiğini söylemektedir. Demek ki H.z.Süleyman'ın rüzgar mucizesi,insanların düşüncel düzeyde çalışmasıyla zaman içinde rüzgar hızında vasıtalar geliştirileceğini öngörmektedir.

Bu meyanda ele alacağımız H.z.Süleyman'ın bir diğer mucizesi de ”Belkıs tahtının celbi” hadisesidir.

Önceden putperest olan Sebe melikesi Belkıs,H.z.Süleyman'a teslim olup henüz gelmeden, H.z.Süleyman'ın yanında bulunan, celbetme ilmini bilen bir alim¹⁸⁵ diğer ifritler ve cinlerden önce Belkıs'ın tahtını göz açıp kapayıncaya kadar H.z.Süleyman'ın yanına¹⁸⁶ getirmişti(Neml,38-40). Bundan maksadı Belkıs ve halkının hiç tereddüt

¹⁸⁴ Elmalılı, VI, 355.

¹⁸⁵ Bu alim, Razi'ye göre, H.z. Süleyman'ın kendisidir. İbn Mesud'a göre Hızır'dır. İbn Abbas'a göre, H.z. Süleyman'ın veziri Asaf b.Bahriya'dır, Elmalılı'da bu görüştedir. Kutub ise, Allah ile alakası olan bir mü'min zat olduğunu belirtir. Elmalılı, VI, 143; Kutub, XI, 146.

¹⁸⁶ Nursi, Sözler, s. 256.

göstermeden inanmalarını sağlamaktı. Çünkü onların imana meyli vardı¹⁸⁷. Bu mucize neticesinde Sebe melikesi teslim olup, Hz.Süleyman'a inanmıştı(Neml,27/44).

Burada bizi ilgilendiren mesele,tahtın bir anda celbidir. Hz.Süleyman'ın ashabından olan bu zat, kendisinin bir kerameti,Hz.Süleyman'ın bir mucizesi olarak göz açıp kapayıncaya kadar, Belkıs'ın tahtını aynen,bazı rivayetlerde sureten getirmiştir.Bir saniyede binlerce kilometre uzaklıktan ses ve suret nakillerinin mümkün olduğu herkesin malumudur. Mevcut ilahi kanunların bazılarını keşfi sayesinde telsiz, telefon, telgraf, radyo ve televizyon ses ve suret nakillerinin gerçekleşmesinde bizlere örneklik etmektedir.

İnsanoğlunun bu kadar teknolojik gelişme ve ilerlemesi,Allah'ın kainata koymuş olduğu Allah'ın Emri diye tabir ettiğimiz bazı kanunlara daha ulaşamadığı noktasında bize çalışmaların yeterli olamadığı izlenimini vermektedir.İsmi var,kendi henüz oluşturulmamış fakat oluşturulmaya çalışılan"ışınlama"olayı,insanlığın bu yolda ulaşabileceği noktayı göstermesi bakımından Hz.Süleyman zamanından günümüze ışık tutan bir mucizedir.Ya da Hz.Süleyman'ın yanında vasıtasız olarak meydana gelen bu mucize,zamanımızda vasıtalı bir şekilde,ilmin mesafe katetmesiyle ulaşacağı bir noktadır.

1.1.2.5.HZ İSA'NIN HASTALARI İYİLEŞTİRMESİ

Bu bağlamda ele alacağımız son örnek te Hz.İsa'nın hastaları iyileştirmesi diye genel bir kavram adı altında ele alacağımız mucizeleridir.

¹⁸⁷ Dikmen-Ateş, s. 471.

Hz.İsa, Allah'ın verdiği mucize ile körü ve alacalığı iyileştiriyor, ölüyü diriltiyordu. (Al-i İmran,3/49; Maide,5/110). Allah bu mucizeyi Kuran-ı Kerim'de zikrederek hem Hz.İsa'nın yüksek ahlakına açıkça teşvik hem de elindeki sanatına ve Rabbani tıbbı işaretlen¹⁸⁸ insanoğlunu bu yola yönlendiriyordu.

وَأَبْرِيءُ الْأَكْمَهَةِ وَالْأَبْرَصِ وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ “Yine Allah'ın izniyle körü ve alacağı iyileştirir. Ölüyü diriltirim.”(Al-i İmran,3/49), ayetinin bize verdiği mesaj,en müthiş hastalıklara bile derman bulunabilirliği olmaktadır. Hastalık ne kadar dehşetli olursa olsun ümitsizliğe düşmememiz gerektiği, dermanını arayıp bulmamızın mümkün olduğunu hatta ölüme dahi geçici hayat renginin verilmesinin imkan dahilinde olduğu söylenebilmektedir¹⁸⁹.

Tecrübe ve birikim sayesinde,fikirlerin yardımlaşması ile oluşan tıp sahasındaki ilerlemeler Hz.İsa'nın mucizelerinin ilhamındandır¹⁹⁰. Bu mucize insanların tıp sahasındaki şimdiki ilerlemelerinin çok ileri sınırını çiziyor, ona işaret ediyor ve teşvik ediyor.

Günümüzde uygulanabilirliği her geçen gün artan organ ve doku nakilleri,suni solunum ve bunun gibi ameliyatlar Hz.İsa'nın zamanında mucize olarak alem-i gayb perdesinde çıkarak insanlığın hizmetine sunulan Allah'ın nimetlerinden birer numuneleri olarak görmemizde yarar olacağı ümidindeyiz.

İKİNCİ BÖLÜM

¹⁸⁸ Nursi, Sözler, s. 255.

¹⁸⁹ A.g.e., s.256.

¹⁹⁰ Nursi, İsharatu'l-İcaz, s. 208.

KURAN-I KERİM'DE İSTİKBALE DAİR GERÇEKLEŞMİŞ VE GERÇEKLEŞECEK GAYB HABERLERİ

Kuran'ın gaybi haberlerinden mühim bir kısmı geleceğe bakar. Hatta, “gaybdan haber vermek” denildiğinde ilk hatıra gelen “gelecekte haber vermektir”. Kuran, Allah'ın ilminden geldiği için geçmişe, geleceğe ve şimdiki zamana aynı anda bakar. Bazan olur, geçmişin derinliklerinden bir kıssa ile insanları ibrete sevkeder. Bazan da, gelecekte bir haberle bakışlarımızı ileriye çevirir.

Kuran'ın gelecekte haber vermesi, onun başlıca i'caz vecihlerindedir. İlk bakışta bu tür ayetler, kırk elli kadar sanılır. Fakat dikkat edildiğinde, bu rakamın belirli bir sayıyı geçtiği görülür¹⁹¹.

Kuran'ın bazı ifadelerinde, geleceğe bakan yönü ilk bakışta dikkat çekmeyebilir, görülmeyebilir. Fakat şelaleye bakan iki kişiden birisinin sadece manzarasından lezzet alması, şırıltısını dinlemesi yanında; bir mühendisin bunun ötesinde bir baraj görüp, çevreyi sulama ve aydınlatmayı planlaması gibi, bazı ayetlerden bir kısım alimler gaybi bir mana sezmezken, bazılarının böyle bir manayı sezmeleri mümkündür.

Kuran ezeli ve ebedi bir rahmet hazinesi ve bitmez tükenmez bir gayb habercisidir. İhtiva ettiği ayetler, muhatabın fehmine göre açılmakta ve istifade de buna göre olmaktadır.

Bir çok kimse Kuran'ı okurken, sanki yeni nazil oluyormuş gibi, kendisini O'na vermiş, her bir ayete masadak olacak hadise ve meseleleri nazarı itibara almış, ondaki değişik manaları özümsemeye ve ruhuna sindirmeye çabalamıştır.

¹⁹¹ Nursi, Said, Lem'alar, s. 35, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986.

İşte bu yüzden Kuran'ın sarahaten, işareten ya da remzen ifade ettiği ayetler nazarı dikkati çekmiş ve bir çok müfessir bunun üzerinde çalışmışlardır.

Kuran'da işaret edilen bu manalar aynı zamanda kendi kendine de delil olmaktadır. Herbir ayetteki mana, zamanı gelip açıldıkça; Kuran'ın bu yöne bakan i'caz yönü de bu şekilde kendini göstermektedir.

2.1. GEÇMİŞTE BİR GELECEK OLARAK GERÇEKLEŞMİŞ GAYB HABERLERİ

Kuran'ın temel özelliklerinden biri de hidayettir. İnsanları eğitmek ve onları hidayete kavuşturmak değişik eğitim metodlarına başvurmayı gerektirir. Kuran-ı Kerim incelendiğinde bu metodları kullandığını görürüz. Toplumlara hakim değişmez kanunlar bulunduğuna göre geçmiş toplumların başından geçen olaylar, gelecek toplumların eğitiminde başvurulması gereken hususlardır. Kuran da bu yola başvurmuştur. Hatta bu olaylar onda önemli bir yer işgal etmektedir. Nakledilen bu olayların gayelerini iki maddede özetleyebiliriz:

- a. Hz. Peygamber'i teselli etmek, irade ve azmini bilemek.
- b. İnsanları düşündürmek ve ibret almalarını sağlamak.

Kuran'ı Kerim, toplum kanunlarının değişmezliğini özenle vurgulamaktadır. O halde geçmişi tanımak, gelecek için önemlidir. İşte bu bağlamda geçmiş dönemlerde yaşayan peygamberlerle toplumların başından geçenler insanlar için ibret alınacak şeylerdir.

Haddizatında ibret alınacak bir hususu anlatmak için hayali olaylar zikretmek, anlatılmak isteneni tam olarak canlandırarak gerçek bir olayı bilememe durumunda söz konusu olur. Allah hakkında böyle bir şey söz konusu olamaz. Gerçek olaylar, mutedil ve gerçekçi bakış açısının elde edilmesi ve itidalli bir şahsiyetin oluşması için hayali

olaylardan çok daha etkilidir. Kuran'ın hedefi de inanan kimseye mutedil ve gerçekçi bir bakış açısı kazandırmak ve onu bu şekilde eğitmektir.

Bizim, başlık olarak ele aldığımız geçmişte bir gelecek iki şekilde gaybi unsur taşımaktadır. Geçmişte bir gelecekte maksat, Allah, geçmişte bir peygamberine gayb olarak o zamandan daha sonraki bir tarihte gerçekleşecek olan bir hadisenin daha önceden bildirilmesidir. Bu, o zamanda yaşamış bulunan peygamber için gaybi bir haberdur. Bu olayın Kuran'da zikredilmesi ise Hz. Peygamber'e bakan ikinci bir gaybdur. Hz. Peygamber zamanındaki insanların genel hatlarıyla bildikleri ya da isimlerini duyup nasıl meydana geldiğini bilmedikleri hadiseler Kuran'da değişik yerlerde zikredilmiş, insanlara bir öğüt, bir tenbih ya da peygamberlere verilen ilahi bir ikram olarak önümüze sunulmuştur.

Bizden beklenen, bu kıssaları tefekkür ve dikkatle okuyup, incelemek; şari-i hakiki olan Allah'ın bizden istediklerini ve yerine getirenlerin bu dünyada dahi nimetlendirildiğini görerek enfüsi ve afaki dairede kulluğumuzu göstermektir.

2.1.1. HZ. İBRAHİM'E, HZ. İSHAK VE HZ. YAKUB'UN HABER VERİLMESİ

وَأَمْرًا أَنَّهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاَهَا بِإِسْحَقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَقَ يَعْقُوبَ
“İbrahim'in hanımı ayakta duruyordu, bunun üzerine yüzü güldü. Ona İshak'ı ve İshak'ın arkasından Yakub'u müjdeledik” (Hud, 11/71).

Kuran-ı Kerim'de ifade edilen her delilin ya da her kıssanın ayrı bir değeri, ayrı bir manası, ayrı bir yönü vardır. Bizim aklımız ve kalbimizde yer ettiği manaların dışında, daha derin ve ince bir çok meseleyi ihtiva ettiğine de inanmaktayız. İşte Hz. İbrahim kıssası da bu yönüyle ele alınmalıdır.

Hız. İbrahim ile Hız. Lut aynı zamanda yaşamış, farklı kavimlerde tebliğ vazifesini yerine getirmiş peygamberlerdir. Hız. Lut, Hız. İbrahim'in kardeşinin oğludur. Sedom beldesinde Hız. Lut, Şam'da ise Hız. İbrahim risalet vazifesini yürütüyordu. Fakat Hız. Lut'un kavmi peygamberi dinlemiyor ve isyanlarını arttırıyordu. Küfür ve isyanda, adeta ıslaha kabiliyetleri kalmamış bir dereceye gelmişlerdi. Allah, gereken cezayı vermek ve inananları kurtarmak için melekleri vazifelendirmişti. Bunlar önce Hız. İbrahim'e uğrayacaklar, ona İshak'ı müjdeleyecekler ve bu arada Lut Kavminin helakini de haber vereceklerdi.

“Andolsun ki, İbrahim'e de elçilerimiz (melekler) müjde ile geldiler ve “selam” dediler, o da “selam” dedi ve hemen gidip onlara kızartılmış bir buzağı getirdi. Fakat onların o buzağıya el sürmediklerini görünce, tuhafına gitti ve içinde onlara karşı bir korku uyandı. Onlar da “Korkma, biz Lut'un kavmine gönderildik” dediler” (Hud, 11/69-70).

Yukarıdaki ayetlerden çıkardığımız sonuç; Hız. İbrahim'in, gelenlerin melek olduğunu baştan bilmemesidir. Eğer melek olduğunu bilseydi onlara yemek çıkarmaz ya da onların yemek yemediklerini görünce kendilerine bir kötülük yapma ihtimalinden korkmazdı. Bunun üzerine melekler kendilerini tanıtmışlar ve ne için orada bulduklarını anlatmışlardır. Hud suresinin 71. ayetinde geçen “İbrahim'in hanımı ayakta duruyordu, bunun üzerine yüzü güldü” ibaresi; gelen misafirlere Hız. İbrahim'in eşi Hız. Sare'yi tedirgin etmesi, ne için geldiklerini ve meselenin ne olduğunu öğrenmek amacıyla konuşmaları perde arkasından ayakta durarak dinlemesini ifade etmektedir¹⁹². Ya da Hız. Sare, misafirlere hizmet ediyor vaziyette ayaktaydı, Hız. İbrahim de meleklerle beraber oturuyordu¹⁹³ şeklinde olduğu söylenmiştir. “Bunun üzerine güldü” ibaresindeki “gülme” manasına çeşitli yorumlar getirilmiş, bu yorumlarda ise, Hız. İbrahim'in korkusunun zail olduğundan dolayı hanımının da büyük sevinç duyması; ya da hanımın gelenlerden korkmuş olmasına şaşarak gülmesi veya Lut kavminin küfründen ve o rezil fiillerinden ötürü onların yaptıklarını benimsememesi ve

¹⁹² Mevdudi, II, 410; Bursevi, II, 56.

¹⁹³ Razi, XIII, 70.

meleklerin o kavmi imha etmek için geldiklerini açıklamasıyla sevinip gülmesi¹⁹⁴ ön plana çıkmıştır.

Veya bu gülüş, ayette yapılacak bir takdim ve tehir ile anlaşılır: Buna göre ayetin takdiri: Onun hanımı ayakta iken biz ona İshak'ı müjdeledik. O da, bu müjdeden dolayı sevinerek güldü” şeklindedir. Buna nazaran ayette “güldü” fiili önce zikredilmiş ise de, manaca sonradır.¹⁹⁵

Netice olarak diyebiliriz ki, Hz. İbrahim'in hanımının gülmesi; meleklerin, Hz. İbrahim'e “Korkma...” demelerinden ötürüdür. Bu ifade bir müjde olmuş, korkunun giderilmesinin ardından ikinci bir müjde ile bir çocukları olacakları ifade edilmiştir. Bu ifade ile hem Hz. İshak, hem Hz. İshak'ın oğlu Hz. Yakub'la müjdelenmiştir.

“«Vay başıma gelene!» dedi, «Ben bir kocakarıyım, kocam da yaşlı bir adam. Bu gerçekten çok tuhaf bir şey!»” (Hud, 11/72).

Yukarıdaki müjde Hz. İbrahim'e değil de, Hz. Sare'ye verilmesinin sebebi, müjdelenen çocuğun, Hz. Sare'den olacağına işaret içindir. O zamana kadar Hz. İbrahim'in, Hz. Sare'den hiç çocuğu olmamıştı, çünkü Hz. Sare kısırdı. Artık iyice yaşlanmışlar, bundan sonra çocuklarının olacağından da ümitlerini kesmişlerdi. Hz. İbrahim o sırada 112, Hz. Sare ise 99 yaşına girmişti.¹⁹⁶ Ayrıca Hz. Sare çocuğa çok düşküdü.

“Dediler, «Sen Allah'ın emrine mi şaşırıyorsun? Allah'ın rahmeti ve berekatı üzerinizdedir. Ey ev halkı! Muhakkak ki O, hamiddir, meciddir»” (Hud, 11/73).

¹⁹⁴ A.g.e., XIII, 71.

¹⁹⁵ A.g.e, XIII, 71.

¹⁹⁶ Bursevi, II, 56.

Soru kendisine her ne kadar yaşlıların çocuğu olmazsa da bunu sağlamanın Allah'ın gücü ötesinde olmadığını hatırlatmak için sorulmuştur.¹⁹⁷

Hız. Sare, Allah'ın kudretini nazarı dikkate almaksızın, örf ve adete (genel duruma) göre hayret etmiştir. Zira müslüman bir kimseye doğru sözlü bir haberci, "Allah şu dağı, saf altına çevirecek" dediği zaman, hiç şüphe yok ki o, Allah'ın buna kadir oluşunu yadırgadığı için değil de, genel adete göre buna şaşar.¹⁹⁸

Meleklerin bu şekilde Allah'ın izniyle Hz. İshak'ı ve Hz. İshak'tan doğacak torunları Hz. Yakub'u müjdelemeleri Allah'ın onlara bir lütfudur. Ve onlara belirli bir zaman içerisinde gerçekleşecek gayb bilgisi mesabesindedir. Bizlere ise hem bir ihbar, hem bir ibret ve Kuran'ın gayb yönüne bakan i'caz vechesini görmemizi sağlayan bir ilandır.

2.1.2. HZ. YUSUF'A, KARDEŞLERİNİN YAPTIKLARINI YÜZLERİNE SÖYLEYECEĞİ BİR GÜNÜN İHBAR EDİLMESİ

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ، وَأَجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ
وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

"Nihayet kardeşleri, Yusuf'u alıp götürdüler ve kuyunun dibine bırakmaya topluca karar verdiler. Biz de ona şöyle vahyettik: «Andolsun ki, sen onlara ilerde hiç beklemedikleri bir sırada bu yaptıklarını haber vereceksin»" (Yusuf, 12/15).

¹⁹⁷ Mevdudi, II, 412.

¹⁹⁸ Razi, XIII, 73.

Hz. Yakub, Hz. İbrahim'e Allah tarafından müjdelenen, ilahi dini davetle vazifelendirilen bir peygamberdir. Hz. Yakub'un 12 oğlu vardı ve bunlardan Yusuf ile Bünyamin ayrı anadan doğmuşlardı.¹⁹⁹

Yusuf ile Bünyamin, Hz. Yakub'un oğulları içinde en küçükleri ve bilhassa Yusuf en sevimlileri idi. Küçüklüğünde ağabeyleri de dahil olmak üzere herkes onu çok severdi. Yusuf aynı zamanda güzel ahlakı ve hüsnü cemaliyle de herkesin ve bilhassa babasının en derin kalbi şefkatini çekmekteydi. Hz. Yakub, onun bu halinden çok parlak bir istikbalin namzedi olduğunu; belki de ileride onun bir peygamber olacağını hissediyordu. Ona karşı şiddetli sevgi ve şefkat duymasında, bu hissinin de büyük rolü vardı.

“Hani bir vakitler Yusuf, babasına demişti ki: «Babacığım, ben rüyada onbir yıldızla, güneşi ve ayı bana secde ederken gördüm»” (Yusuf, 12/4).

Bunun üzerine, “(Babası) «Yavrucuğum!» dedi, «rüyanı kardeşlerine anlatma. Sonra sana bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan insanın açıkça düşmanıdır»” (Yusuf, 12/5).

Hz. Yakub'un kavminde rüya tabirciliği bir ilim olarak fazlaca geliştiği için, oğulları da bu ilme aşina idiler. Hz. Yusuf'un rüyası da açık bir rüya idi. Buna nazaran onlar da, bu rüyanın tabirini kolayca anlayabileceklerinden ötürü Hz. Yakub; Yusuf'a, rüyasını başkasına söylememesini tenbihlemiştir.²⁰⁰

Ve işte böyle, Rabbin seni seçecek ve sana (rüyada görülen) olayların yorumunu öğretecek. Bundan sonra ataların İbrahim'e ve İshak'a tamamladığı gibi, nimetini hem

¹⁹⁹ Elmalılı, V, 36.

²⁰⁰ Çantay, Hasan Basri, I, 36, Kur'an-ı Hakim ve Meali Kerim, İstanbul, 1957.

sana, hem de Yakub soyuna tamamlayacaktır. Muhakkak ki, Rabbin alimdir, hakimdir” (Yusuf, 12/6).

Kardeşlerinin kıskançlıkları Hz. Yusuf’u kuyuya atmalarına sebep olmuş ve Allah Hz. Yusuf’a, zamanı geldiğinde kendisine yapılan bu hareketi yüzlerine söyleyeceğini haber vermiştir.

“Biz de ona şöyle vahyettik: «Andolsun ki, sen onlara ilerde hiç beklemedikleri bir sırada bu yaptıklarını haber vereceksin»” (Yusuf, 12/15).

Bu ayette geçen “vahyettik” buyruğu ile alakalı iki görüş ileri sürülmüştür. Birinci görüşe göre; bundan maksat, vahiy, nübüvvet ve risalettir. Diğer görüş ise, buradaki vahiyden maksadın ilham olduğunu dile getirmişlerdir. Fakat birinci görüşün daha evla olduğu, çünkü vahyin zahiri manasının bu olduğu genel görüş olarak kabul edilmiştir²⁰¹.

“Hiç beklemedikleri bir sırada bu yaptıklarını haber vereceksin” denmesinden maksat ise, onun bu sıkıntıdan kurtulacağı, onlara bir gün galip geleceği ve onların, onun kudreti ve hakimiyeti altına gireceklerini bildirmek suretiyle, Hz. Yusuf’un kalbini takviye etmektir.

Cenab-ı Hak, Hz. Yusuf’a ilim ve hikmet ihsan etmiş, rüya tabirini, ilahi kitapların ve önceki peygamberlerden gelen haberlerin, doğru tevil ve tevcihlerini öğretmişti. Ahlaken olduğu gibi, simaca da insanların en güzeli idi. Bu sırada Hz Yusuf ile Aziz’in hanımı Züleyha arasındaki hadise vuku bulmuş, bunun sonucunda hapse düşmüş, hapiste iki kişinin gördüğü rüyayı doğru tevil etmiş, daha sonra hükümdarın rüyasının tevili sonucunda hapisten çıkmış, daha sonra da Mısır’a Aziz olmuştu.

²⁰¹ Razi, XIII, 179.

Hükümdarın rüyasında gördüğü ve Hz. Yusuf'un tevilini yaparak tedbirini gördüğü kıtlık yılları başlayınca, diğer beldelerdeki kıtlık çeken halk, zahire almak için Mısır'a gelmeye başlamışlardı.

“(Bir gün) Yusuf'un kardeşleri çıkageldiler ve onun yanına girdiler. O, onları görür görmez tanıdı, oysa onlar onu tanıyamamışlardı” (Yusuf, 12/58).

Çünkü o, çocukken ayrılmış, büyümüş, değişmiş ve tanınmayacak bir makamda bulunmaktaydı. Hz. Yusuf kuyuya atıldığında kendisine vahyedilmiş olan “Sen onlara bu yaptıklarını hiç beklemedikleri bir sırada haber vereceksin” ilahi vaadi, gerçekleşmeye başlamış, olayın seyri içinde Hz. Yusuf kardeşlerine ayette ihbar edildiği üzere kendini tanıtmış ve babası Hz. Yakub başta olmak üzere hane halkını Mısır'a davet etmişti. Ve böylece Allah'ın Hz. Yusuf'a kuyuda vahyettiği hakikat gerçekleşmiş oluyordu.

Bu mevzuyu şu nükte ile bitirelim: Hz. Yakub'a sorulmuş: “Ne için Mısır'dan gelen gömleğin kokusunu işittin de, yakınında bulunan Kenan kuyusundaki Yusuf'u görmedin?” Cevaben demiş: “Bizim halimiz şimşekler gibidir; bazen görünür, bazen saklanır. Bazı vakit olur ki, en yüksek mevkide oturup her tarafı görüyoruz gibi oluruz. Bazı vakitte de ayağımızın üstünü göremiyoruz”²⁰².

2.1.3. HZ. ZEKERİYA'YA, HZ. YAHYA'NIN HABER VERİLMESİ

فَتَادَّتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَى

مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

²⁰² Nursi, Mektub: يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

فَأَسْتَجِبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَى وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا

يُتَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ

“Zekeriya mihrapta durmuş namaz kılariken melekler ona şöyle nida ettiler: Allah sana, kendisi tarafından gelen bir Kelime’yi tasdik edici, efendi, iffetli ve salihlerden bir peygamber olarak Yahya’yı müjdeler” (Al-i İmran, 3/39).

“Allah şöyle buyurdu: Ey Zekeriya! Biz sana bir oğul müjdeleriz ki, onun adı Yahya’dır. Daha önce ona kimseyi adaş yapmadık” (Meryem, 19/7).

“Biz, onun da duasını kabul ettik ve ona Yahya’yı verdik; eşini de kendisi için (çocuk doğurmaya) elverişli kıldık. Onlar (bütün bu peygamberler), hayır işlerinde koşuşurlar, umarak ve korkarak bize yalvarırlardı; onlar, bize derin saygı duyarlardı” (Enbiya, 21/90).

Daha önce de sık sık tekrar ettiğimiz gibi Kuran’ın i’caz yönlerinden birisi de gaybdan verdiği haberlerdir. Bu haberler geleceğe ve hale matuf olduğu gibi mazi için de geçerlidir. Geçmişte, gelecek olarak vaadedilmiş ve gerçekleşmiş bulunan Kurani diğer bir hadise de Hz. Zekeriya’ya, Hz. Yahya’nın müjdelenmiş olmasıdır. Kuran’ın bizlere haber vermiş olduğu bu hadise de, daha önce incelediğimiz Hz. İbrahim’e; Hz. İshak ve Hz. Yakub’un müjdeleniş biçimine yakındır. Ve aynı zamanda Allah’ın bir lütfu ve inayetidir.

Hz. Meryem’in annesi doğacak çocuğunu mutlak olarak Allah yoluna nezretmişti. Ama çocuk erkek değil, kız olarak dünyaya gelmişti. Fakat nezrini yerine getirmesi

gerekiyordu. Meryem adı verilen bu çocuk, aynı zamanda eniştesi olan Hz. Zekeriya'ya teslim edildi. Hz. Meryem kendi başına oturup kalkacak bir yaşa geldiğinde, Hz. Zekeriya onun için Mescid-i Aksa'da hususi bir mahfel yaptırdı ve yanına kendisinden başka kimseyi bırakmıyordu. Fakat her yanına gelişinde onun yanında türlü türlü yiyecekler görüyor, bu çocuğun sıradan birisi olmadığını, Allah'ın çok makbul bir kul olacağını anlıyordu²⁰³. Hz. Meryem'in bu halini görünce Hz. Zekeriya'ya Cenab-ı Hak'tan böyle temiz bir çocuk isteme arzusu geldi. Fakat kendisi iyice yaşlanmıştı, hanımı da kendisi gibi yaşlı ve aynı zaman da kısırdı.

“Rabbim bana kendi tarafından temiz bir zürriyet ver” (Al-i İmran, 3/38) duasında geçen “kendi tarafından” ifadesinden maksat, normal halin dışında, Allah'ın kudretinden bir çocuk istemek manasındadır²⁰⁴. Gerçi Hz. Zekeriya, Hz. Meryem'in durumunu görmeden önce de Allah'ın kudretini biliyordu. Fakat o zaman böyle bir istekte bulunmamıştı. Ama insan bir şeyi önceden bilmiş bile olsa, gözüyle gördükten sonra hevesinin daha da arttığı da bilinen bir gerçektir.

Aslında Hz. Zekeriya'nın bir çocuğa da ihtiyacı vardı. Kendisi iyice yaşlanmış, o vakte kadar kendisine hayırlı bir halef olacak hiç kimsesi olmamıştı. Kendisi vefat ettikten sonra, bu vazifenin ehliyetli ellere geçmesini istemiyordu. Hz. Zekeriya'nın yakınları; amca çocuklarıydı, bunlar İsrailoğullarının en berbat kimseleriydi. Bu nedenle Hz. Zekeriya, ölümünden sonra bunların, ümmetinin idaresinde kendisini iyi temsil edemeyeceklerinden ve onların dinlerini tahrif etmelerinden korkuyordu²⁰⁵.

“O, Rabbine gizli bir sesle yalvarmıştı” (Meryem, 19/3). Bu şekilde bir yalvarış güzel bir edeptir. Zira Allah'a nispetle gizli ve aşık her türlü dua eşit olduğu halde; ihlaslı, riyasız ve insanların onu çocuk istemesinden dolayı kınamasından kurtulmasına daha münasiptir.

²⁰³ Hüseyin Cisri, Risale-i Hamidiye, çev: Manastırlı İsmail Hakkı, 628, Bahar Yayınevi, İstanbul, 1968.

²⁰⁴ Bursevi, I, 532.

²⁰⁵ Bursevi, I, 186.

“Rabbim, dedi. Benim kemiklerim gevşedi, baş ihtiyarlık aleviyle tutuştu. Rabbim! Sana yalvarmakla şimdiye kadar bedbaht olmadım” (Meryem, 19/4).

Bu sözleri ile Hz. Zekeriya, yaşlılık yüzünden saçının ağarmış olmasını ateşin alevlenmesine benzetmekte; böylece, artık kendisinden çocuk olmayacak kadar yaşlandığını belirtmekteydi. Kitaplarda Hz. Zekeriya'nın bu sırada 99 ya da 100, hanımı İsa'nın ise kendisinden bir yaş ufak olduğu belirtilmektedir²⁰⁶.

“Karım da kısırdır. Rabbim! Bana katından bir oğul bağışla ki, bana ve Yakuboğullarına mirasçı olsun. Onu beğendiğin bir insan yap” (Meryem, 19/5-6).

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Hz. Zekeriya'nın hanımı kısırdı.

“Biz de duasını kabul ettik ve kendisine Yahya'yı verdik. Eşini de kendisi için elverişli hale getirdik” (Enbiya, 21/90).

“Elverişli hale getirdik” denmesinden maksat, doğum yapmaya müsait ve uygun hale gelmesidir²⁰⁷ denilebilir.

“Ey Zekeriya! Biz sana bir oğul müjdeleriz ki, onun adı Yahya'dır. Daha önce ona kimseyi adaş yapmadık” (Meryem, 19/7).

²⁰⁶ Bursevi, I, 186; Mevdudi, III, 209.

²⁰⁷ Razi, XVI, 223.

Burada doğacak olan çocuğa Yahya adının verilmesi dikkat çekicidir. O zaman ki insanlar, çocuklara isim koyacakları zaman meşhur ve dikkat çekici olmasına özen gösterdikleri belirtilmektedir²⁰⁸.

“Rabbim, dedi, karım kısır olduğu, ben de ihtiyarlığın son sınırına vardığım halde, benim nasıl oğlum olabilir?” (Meryem, 19/8).

“Rabbim, dedi. “Ben yaşlanmışken, karım da kısırken nasıl bir oğlum olabilir?” Allah: “İşte böyle, Allah ne dilerse yapar” dedi” (Al-i İmran, 3/40).

Hz. Zekeriya, Allah’ın kamil kudretini itiraf etmekle beraber, kısır ve yaşlı bir hanımdan çocuk olmasını tuhaf karşılamıştı. Onun hayreti, Allah’ın onları gençleştirip sonra da kendilerine çocuk ihsan etmesinden veya yaşlı halde bırakıp yaşlılığa rağmen onlardan çocuk meydana getirmesinden dolayı idi.

“O bana kolaydır” (Meryem, 19/9) ayeti de Hz. Zekeriya’ya erkeklik gücünün tekrar verileceğini ve hanımının da çocuk doğurmaya uygun hale getirileceğini ifade ederek, belirtilen vaad ve bu vaadin gerçekleşeceğine işaret etmektedir.

“O, “Rabbim! Dedi, (çocuğum olacağına dair) bana bir işaret ver” Allah: “Sana işaret, sapsağlam olduğun halde üç gün insanlarla konuşamamandır” buyurdu” (Meryem, 19/10).

“Rabbim bana bir nişan ver, dedi. Allah: Senin nişanın, işaret haricinde üç gün insanlarla konuşamamandır. Bununla beraber Rabbini çokça anıp, akşam sabah O’nu tesbih et, buyurdu” (Al-i İmran, 3/41).

²⁰⁸ Bursevi, I, 188.

Hz. Zekeriya bu çocuk nimetinin şükrünü eda edebilmek için üç gün peşpeşe insanlarla konuşmayacaktı. Meramını sadece işaretle ifade edecekti. Ve bu da bir mucize idi. Sağırlık ve dilsizlik gibi herhangi bir organ kusuru olmaksızın bu halin meydana gelmesi gerçekten enteresandır. Hakikaten Hz. Yahya ana rahmine düşüp hayatlanmaya başlaması üzerine, Hz. Zekeriya konuşamaz hale gelmişti. Meramını ancak işaretle anlatabiliyordu. Zaten Cenab-ı Hakkın, onun insanlarla konuşmamasını alamet kılmasındaki hikmet de; onun huzur ve ihlas içinde ibadet ve taatte bulunabilmesi içindi. Çünkü, insanlar içine karışma; bunlara bir ölçüde manidir. Allah'ın böyle bütün sebeplerin üstünde harika olarak bir çocuk ihsan etmesinin şükrü ancak böyle eda edilebilir.

Böylece Allah'ın bu peygamberler hakkındaki vaadi yerine gelmiş, onlara gayb hazinesinden bu şekilde ihsanlarını izhar etmiş, Kuran eliyle de daha sonra gelecek olanlara bu gaybi haberi i'caz yönünün bir vechesi olarak beyan etmiştir.

2.2. YAKIN GELECEKTE GERÇEKLEŞEN GAYB HABERLERİ

Kuran'ın indiği zamana göre gelecekte gerçekleşecek gaybi haberlerden, herkes tarafından anlaşılabilir olanları bile büyük bir yekun tutar. Haber verilen durumların aynen gerçekleşmesi Kuran'ın, alemi idare eden Zatın buyruğu olduğunu gösterir. Çünkü beşerin nazarı istikbale nüfuz edemez. Pek şiddetli muhalefet ve itirazlara hedef bulunan, en küçük bir hatası sebebiyle davasını kaybedecek olan Hz. Peygamber'in lisanından, en ufak bir tereddüt duyulmaksızın tam bir güvenle bir takım hadiselerin olacağını bildirilmesi, onun Allah'tan öğrenip tebliğ ettiğini ispat eder.

Kuran'ın geleceğe yönelik bir kısım haberlerini, istinbat ve istihrac o kadar zor bir şey değildir. Ayetin açık manası zaten “ben gelecekte haber veriyorum” dercesine kendini hissettirmektedir. İşte biz burada kendini hissettiren ve ayetin nüzulünden az bir zaman sonra vücuda gelen bazı hadiseleri ele alacağız.

2.2.1. HZ. PEYGAMBER'İN KORUNMASI

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ
رِسَالَاتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

“Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kafirler gürhunu hidayete erdirmez.” (Maide, 5/67).

Hız. Peygamber, risalet vazifesini alınca bunu ilk önce yakın çevresinden başlayarak bütün insanlığa tebliğ etmeye başlamıştır. Fakat bununla beraber düşmanları da ortaya çıkmıştır. Başta amcası, kabilesi ve Arap yarımadasında yaşayan diğer kabileler hepsi düşman safında yer almışlardır. Adeta Hız. Peygamber tek başına dünyaya meydan okumuştur. Düşmanlar çok fazla ve daima O'nu ve davasını yok etmek için fırsat kollarlardı. Bu vaziyet gözle görülür bir durumdu ve gözler önünde cereyan ediyordu. Hız. Peygamber zayıf bir konumdaydı ve yardımcıları da azdı.

Hız. Peygamber'in Mekke dönemindeki durumu buydu. Mekke müşrikleri rahat durmuyor ve ellerinden geleni yapmaya çalışıyorlardı. Hız. Peygamber Medine'ye hicret ettiğinde Muhacir ve Ensar'dan yüz kişi, onu, yahudilerden koruyordu²⁰⁹.

²⁰⁹ Bursevi, I, 554; Taberi, IV, 413.

Hz. Peygamber'in bunu teyid eden bir kıssası tefsir kitaplarında yer almıştır. Hz. Peygamber bir gece uykusuz kalmıştı. Hz. Aişe'de yanında yatıyordu. Ve Hz. Peygamber'e; "Bir sıkıntınız mı var ey Allah'ın Resulü" diye sormasına mukabil "Keşke bu gece ashabımdan salih bir kimse gelse de beni korusa" buyurmuştur. Bu durumda iken dışarıdan bir silah sesi işitildi. Hz. Peygamber; "Bu kim" sorusuna cevaben Sad b. Malik olduğunu ve Hz. Peygamber'i korumak için geldiğini söylemiştir. Buun üzerine Hz. Aişe, Hz. Peygamberin hemen uyduğunu ve horlamasını dahi işittiğini²¹⁰ kitaplarda müfessir ve muhaddisler nakletmişlerdir.

Evet, böyle bir durumda "Allah seni insanlardan korur" ayeti nazil olduktan sonra Hz. Peygamber, muhafızlığını yapan zatlara der: "Artık gidin, Rabbim beni koruyor"²¹¹.

Bu ilahi vaad gerçekleşmiş, Hz. Peygamber, o kadar düşmanları içinde, pek çok suikastlara maruz kaldığı halde yatağında vefat etmiştir.²¹²

"Allah seni insanlardan koruyacaktır" beyanı ile alakalı olarak; Hz. Peygamber'in Uhud günü yüzünün yarılıp, dişinin kırılması ile ilgili rivayetler nasıl birleştirilebilir, sorusuna iki şekilde cevap verilebilir.

Birinci görüş; bu korumadan murad, öldürülmekten korumadır. Bu manaya göre, Hz. Peygamber'in öldürülme dışındaki diğer bütün bela ve sıkıntılara katlanması gerektiği hususunda bir uyarı bulunmaktadır. Zaten peygamberlerin mesuliyetinden daha ağır ve meşakkatli bir sorumluluk yoktur.

İkinci görüş; bu ayet, Uhud Savaşı'ndan sonra nazil olmuştur²¹³.

²¹⁰ İbn Kesir, II, 77; Havva, III, 120.

²¹¹ İbn Kesir, II, 78.

²¹² Eren, s. 181.

Allah'ın Resulünü korumasının örneklerinden birisi de; O'nun Mekke'li azgınlara, kıskançlara, inatçıların ve müşriklerin elinden korumasıdır.²¹⁴ Burada çok enteresan bir durum ortaya çıkmaktadır. O da Ebu Talip faktörüdür. Allah halkettiği yüce sebepler ve azim hikmetlerle Hz. Peygamber'i korumuştur. Risaletin başlangıcında amcası Ebu Talip vasıtasıyla onu muhafaza etti. Ebu Talip kavminin reisi olarak Kureyşliler tarafından sözü dinlenir, ulu bir kişiydi. Allah Ebu Talip'in gönlüne, tabii olarak Hz. Peygamber'in sevgisini yerleştirdi. Ebu Talip şer'i olarak değil, tabii olarak O'nu seviyordu. Eğer o müslüman olsaydı, Kureyşli kafirler ve liderler ona karşı gelme cesaretini gösterirlerdi. Ancak onunla bu kafirler arasında bir küfür iştiraki bulunduğu için, ondan çekinmişler ve kendisine saygı duymuşlardır²¹⁵.

Allah bu şartlar altında peygamberini çeşitli vesile ve şekillerde koruması altına almıştır. İşte bu sebepten dolayı Hz. Peygamber, en sıkışık anlarda bile ümitsizliğe kapılmamıştır. Hicret sırasında, mağaraya gizlendikleri zaman da bunu görmekteyiz. Yol arkadaşı Hz. Ebubekir telaşlandığı sırada “Üçüncüleri Allah olan iki kişiyi sen ne zannediyorsun?”²¹⁶ diyerek teselli etmiştir²¹⁷.

Kur'an-ı Kerim bunu ayet vasıtasıyla insanlığa ilan etmiştir: “Eğer siz peygambere yardım etmezseniz, Allah vaktiyle O'na yardım etmişti (yine yardım eder). Hani kafirler onu yurdundan çıkardıklarında, mağarada iki kişiden biri olduğu halde arkadaşına “üzülme” diyordu. Allah bizimle beraberdir. Böylece Allah onun üzerine sekinetini indirdi. Sizin görmediğiniz ordularla onu kuvvetlendirdi” (Tevbe, 9/40).

²¹³ Razi, IX, 158.

²¹⁴ İbn Kesir, II, 79.

²¹⁵ A.g.e, II, 79.

²¹⁶ Buhari, Tefsir, 9/9; Taberi, X, 136.

²¹⁷ Tabresi, İbnül-Hasan, Mecmacit Beyan, III, 3, Tahran, h.1373; Nesefi, Ebül-Berekat, Medariku't-Tenzil ve Hakaiku't-Tevil, II, 127, Kahraman Yay., İstanbul, 1984.

Hız. Peygamber'in bedenlen korunmasının yanında, psikolojik yönden de korunduğunu görmekteyiz. Şöyle ki: Müşrikler, Hız. Peygamber'i psikolojik olarak çökertmek, insanların O'nu dinlemesine engel olmak amacıyla yoğun bir propaganda içindeydiler.

Bu propaganda çalışması sırasında Hız. Peygamber aleyhinde türlü iftiralar ortaya atmışlardır. Kahin olduğunu, deli olduğunu (Tûr, 52/29), şair olduğunu (Tûr, 52/30; Enbiya 21/5), ruh hastası, sara hastası olduğu gibi iftiralar ortaya atmışlar, fakat Kur'an bunu yalanlamıştır (Furkan, 25/4-5; Sebe 34/43; Ahkaf, 46/8).

Hız. Peygamber'e karşı iftira ve suikast yapmaya çalışanlar bu dünyada dahi cezalarını çekmişlerdir (Tûr, 52/29-31). Ahirette çekecekleri cezayı ise ancak Allah bilir (Tûr, 52/45; Kalem, 68/5-6).

2.2.2 KUR'AN'IN KORUNMASI

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

“Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız.” (Hicr, 15/9).

Bu ayeti kerimeyle Allah, peygamberini korumayı taahhüt ettiği gibi- ezeli kelamı olan Kur'an'ı da koruyacağını ilan etmektedir.

Müşrikler, Hız. Peygamber'i, “Allah bana zikri, Kur'an'ı indirdi” derken duydukları için, “Ey kendisine zikr (kitap) indirilen (Hicr, 15/6) demişlerdir. Daha sonra Cenab-ı

Hak sözünü bu ayette geliştirerek “Kur’an’ı biz indirdik. Onun koruyucuları da, şüphesiz biziz” buyurmuşlardır²¹⁸.

Bu ayeti kerimede, Allah zikri yani Kur’an’ı indirenin kendisi olduğunu, onu değişiklikten koruyacak olanın kendisi olduğunu²¹⁹, elbette onu her zaman kendisine layık olmayan, hakkında ileri geri konuşmak, tahrif etmek, değiştirmek, ayetlerine ekleme yapmak, eksiltmede bulunmak gibi zararlı hareketlerden koruyanın bizzat “biz koruyacağız” demekle²²⁰ taahhüt altına alındığı bildirilmektedir.

Hz. Peygamber kendisine vahiy geldiğinde, gelen vahyi yazdırıp “bu ayeti şu sureye koyun” şeklinde talimat vermektedir. Ayrıca her sene, o zamana kadar gelen ayetleri Hz. Cebrail’e arz etmiştir. Vefatı senesinde bu arz iki defa yapılmıştır.²²¹

Burada şöyle bir soru insanın aklına gelebilir. “Koruma garantisine rağmen mushaf niçin cem edildi? Allah’ın muhafaza edeceği şey hususunda endişe etmeye gerek yoktur” şeklinde bir yaklaşıma Razi’nin kaleminden şu cevabı verebiliriz.

“Onların Kur’an’ı cem etmeleri, Allah’ın onu muhafaza sebeplerinden birisidir. Çünkü Allah, onu muhafaza ettiğinde, sahabeyi buna sevk etmiştir”²²².

İşte bu devirlerden itibaren Kur’an hem yazılmaya, hem de ezberlenmeye başlanmış, bu suretle tebdil ve tağyirinden, ziyade ve noksandan korunarak günümüze kadar değişmeden gelmiştir. Diğer semavi kitaplar için böyle bir teminat olmadığından, onlar tebdil ve tağyirden kurtulamamıştır²²³.

²¹⁸ Razi, XIV, 63.

²¹⁹ İbn Kesir, IV, 154.

²²⁰ Bursevi, II, 294.

²²¹ Zerkeşi, Bedreddin, el-Burhan fi Ulumi’l-Kur’an, I, 232, Beyrut, Dar’ül Marife, 1972.

²²² Razi, XIV, 64.

²²³ Havva, VI, 442.

Her asırda sayıları milyonları bulan hafızlar, Kur'an'ın lafzının korunmasının canlı şahitleridir. Küçük yaştaki bir çocuğun Kur'an'ı hıfzına alabilmesi, bu ilahi korumanın bir görünümü durumundadır²²⁴. Faraza bugün Kur'an nüsha olarak yeryüzünde bulunmasa bile, harfini değiştirmeden yazdırabilecek yüzbinlerce hafız bulunmaktadır. Kur'an'ın lafzen korunduğunun en büyük delili, dünyanın her tarafındaki Kur'an nüshalarının aynı oluşudur. Hristiyanların dört İncil'i olduğu gibi, Müslümanların dört Kur'an'ı yoktur²²⁵.

Kur'an'ın i'cazı, onun herhangi bir değişikliğe uğratılmasına engeldir. Beşer kelamından farklı oluşu, onu ebedi bir mucize kılmıştır²²⁶. Kur'an'da bir nizam ve ahenk vardır. Kur'an'ı dinlerken monotonluk kulağa çarpmaz, devamlı surette değişen ve tazelenen sesler vardır²²⁷. Kur'an nazımının, güzelliğinin yanısıra bir "izzet" ve bir "orijinallik" ihtiva ettiği de bir gerçektir. Kur'an, bunun sayesinde muarızların ve değişiklik yapmak isteyenlerin elinden korunabilmiştir²²⁸.

2.2.3.BEDİR ZAFERİ

²²⁴ Elmalılı, V, 193.

²²⁵ Kılıç Sadık, Mitoloji, Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim, s. 103-118, Nil Yayınları, İzmir, 1993.

²²⁶ Elmalılı, V, 194.

²²⁷ Draz, Muhammed Abdullah, En Mühim Mesaj Kur'an, çev: Suat Yıldırım, s. 124, Işık Yayınları, İzmir, 1994.

²²⁸ A.g.e., s. 129

Bedir Zaferi, İslam tarihindeki mühim dönemeçlerden biridir. Bütün zamanlara hitab eden Kur'an ayetlerinin, saadet asrında meydana gelen bu mühim olaya özellikle işaret etmesi, Kur'an'ın şanına yakışan bir durumdur.

Kureyş kavmi, Hz. Peygamber'e karşı çıkıp zorluk çıkardıklarında Hz. Peygamber, onların Hz. Yusuf zamanındaki kıtlık yılları gibi kıtlığa maruz kalmaları için beddua eder. Bu beddua üzerine Kureyş'de kıtlık başgösterir. Öyle ki, kemikleri yer bir hale gelirler. Bundan ötürüdür ki o günlerde kişi, semaya baktığında açlıktan dolayı, yerle gök arasını kara bir duman bürümüş olarak görüyordu: فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ: “Şimdi sen, semanın apaçık bir duman getireceği günü gözle” (Duhan, 44/10) ayeti bunu ifade eder. Bunun üzerine Hz. Peygamber'e gelip: “Ya Resulallah, Mudar için yağmur iste. Çünkü helak oldular” denir. Hz. Peygamber dua eder, yağmur gelir.

إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ “Biz azabı biraz kaldıracacağız. Ama siz yine döneceksiniz” (Duhan, 44/15) ayeti, bu kıtlık azabının kaldırılışını bildirir. Azab kaldırılınca ise, yine eski küfür durumlarına dönerler.

Bu ayetlerle alakalı bir başka görüş de dumanın kıyamet alametlerinden olduğu ileri sürülerek daha vukua gelmediği söylenilmiştir. Bu görüşünde doğru olabileceği her zaman göz önünde bulunmakla beraber, ayetin siyak ve sibakına baktığımızda birinci görüşün daha muteber ve akla yatkın olduğu kabul edilebilir. Cenab-ı Hak

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ إِنَّا مُنتَقِمُونَ “Büyük bir şiddetle çarpacağımız gün biz kesinlikle intikamımızı alırız” (Duhan, 44/16) ayetiyle neticeyi bildirir. O gün ise, Bedir günüdür²²⁹.

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرُونَ . سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ .
بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَىٰ وَأَمَرُّ .

²²⁹ Buhari, Tefsir, 44/2; Neseî, IV, 128; Merağî, XXV, 122-123; Kutub, V, 3210-3212; Elmalılı, VII, 72; Razi, V, 76.

“Yoksa onlar “biz birbirimize kuvvet veren yenilmez bir topluluğuz” mu diyorlar? Onların topluluğu yakında hezimete uğrayacak, arkalarını dönüp kaçacaklar. Fakat onlara asıl vaad olunan azap, kıyametin azabıdır. Kıyamet günü, daha dehşetli ve daha acıdır.” (Kamer, 54/45-46).

Bu ayetler de pek çok müfessirin kaydettiği gibi, Bedir Savaşı ile alakalıdır²³⁰. Kendilerinin yenilmez bir güç olarak gören o topluluğu hezimete uğrayacağı ve arkalarını dönüp kaçacağı bu ayetlerde haber verilmektedir.

Bedir’den önce bu ayet indirildiğinde Hz. Ömer’in, Hz. Peygamber’e “hangi cemiyetin bozulacağı”nı sormuş, Bedir günü olup Kureyş topluluğu bozulmuştur. Hz. Ömer, Hz. Peygamber’e baktığında onun zırhını giyip, kılıcını çekerek bu ayeti okuduğunu görmüştür²³¹. Bu suretle söz konusu ayetin Bedir günü için bir mucize olduğu anlaşılmıştır.

Aslına bakılacak olursa bu ayetler Hz. Peygamber’in peygamberlik delillerinden biridir. Çünkü ayetler Mekki’dir. Bu ayetler indiğinde Hz. Peygamber’in bir ordusu yoktu. Ona tabi olanlar azınlıkta olup, her tarafta müşriklerin ezasıyla karşı karşıya bulunuyordu.

İşte bu nokta da, yani bu Bedir Zaferi sırasında vukua gelen ve ayetlerle bildirilen bir konuya “gaybi yardımlar” a temas etmekte fayda mülahaza ediyoruz.

Bedir’de iki ordu karşı karşıya geldiğinde gözle görülür bir oransızlık vardı. Müslümanlar üçyüz küsür, müşrikler ise binden fazla idi. Yani oran üçte bir idi. Silah ve mühimmat yönünden de durum bu minvalde idi. Hz. Peygamber kibleye yöneldi ve

²³⁰ Taberi, XXVII, 108; Neseî, IV, 206; Hazin, Alaaddin Ali, Lübabu’t-Tevîl, IV, 206, Matbuatu Amire, h.1318.

²³¹ Elmalılı, VII, 357.

kollasını uzattı. Üzerinde rida ve izarı vardı²³². “Ey yardım dileyenlere yardım eden Allah’ımız! Bize de yardım eyle!” diye yalvarmaya başladı²³³. Hatta Hz. Peygamber dua ederken ellerini o kadar kaldırmış ve dua o kadar uzun sürmüştü ki, omuzundaki ridası düşmüş, Hz. Ebubekir düşen ridayı yerden almış, yeniden Hz. Peygamber’in üzerine koymuş ve ardından, “Ey Allah’ın Resulü! Rabbine niyazın ve münacatın yetişir; O, sana olan vaadini yerine getirecektir” demiştir²³⁴.

Yardım isteme konusunda bir diğer görüş de Tefsir-i Kebir’de Razi tarafından zikredilmiştir. Bu görüşe göre yardım isteme müminler tarafından olmuştur. Çünkü Hz. Peygamber’i yardım istemeye sevkeden sebep, ashap için de söz konusuydu. Hatta ashabin endişe ve korkusu, Hz. Peygamber’inkinden daha fazlaydı.²³⁵

Bu hususta doğruya en yakın olan şudur: Rivayetlerde de geçtiği üzere, Hz. Peygamber dua edip yalvardı; ashap da onun duasına “amin” dediler. Böylece içlerinden (kalben), bu dua hususunda Hz. Peygamber’e tabi olmuş oldular. Bu durumdan yola çıkarak, Hz. Peygamber sesli olarak dua ettiği için, Hz. Peygamber’in dua etmiş olduğu rivayet edildi, ashabin dua ettiği nakledilmedi. İşte bu hususta farklı rivayetleri bu şekilde bağdaştırmak mümkündür.

Bu dua ve niyazdan sonra Allah, yardımını gönderdi. “Hani siz, Rabbinizden yardım istiyordunuz da; “Birbiri ardından bin melek size yardım ediyorum” diyerek duanızı kabul buyurmuştu.” (Enfal, 8/9).

Bedir günü müslümanlara yardım için gönderilen melekler, sayıları, ne şekilde savaşa katıldıkları, savaşta dayanıklılık gösteren müminlere ve yenik müşriklere neler söyledikleri konusunda birçok ayrıntılı rivayet yer almıştır.

²³² İbn Kesir, VI, 478.

²³³ Bursevi, IV, 191.

²³⁴ Elmalılı, IV, 207.

²³⁵ Razi, XI, 262.

Allah aynı zamanda kafirlerin yüreğine korku salacağını, yine müminlere rahmet olmak üzere gökten yağmur yağdıracağını (Enfal, 8/11) bildirmektedir. Meleklerini iman edenlere sebat vermek için, Allah'ın yardım ve desteğiyle gönderildiği (Enfal, 8/12), bu sebat veriş, ya onların kalplerine verdikleri güvenle onları güçlendirmek veya sayılarını arttırmak ya da melek, sahabeden herhangi birisinin gözüne bir insan suretinde görünüp onun kalbine metanet verecek sözler söylemek suretiyle olduğu rivayetlerde geçmektedir²³⁶.

Bedir günü Allah tarafından müşrikler şiddetli bir cezaya çarptırılmış, Kureyş müşrikleri, küçümsedikleri müslümanlar tarafından öldürülmüş, bu ise onlar için ızdırıp verici, müminlerin kalplerine de daha bir su serpici bulunmuştur (Tevbe, 9/14).

“Onları siz öldürmediniz, fakat onları Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, ancak Allah attı (Enfal, 8/17) ayeti hakkında şu rivayet olunmuştur. Kureyş ordusu, Akandal'dan çıkınca, Hz. Peygamber; “İşte Kureyş, gurur ve iftihar ile geldi. Allah'ım bunlar senin Resulünü inkar ediyorlar. Bana verdiğin vaadi senden istiyorum ya Rabbi!” diye etmiş, bu sırada Cebrail gelip, “Bir avuç toprak al, onlara doğru at” demiştir. İki taraf savaşa tutuşunca Hz. Peygamber bir avuç çakıl alıp müşriklerin yüzlerine doğru atmış ve “yüzleri kurusun” buyurmuştur. Bunun üzerine düşman saflarında bütün müşrikler gözleriyle meşgul olmuş, daha sonra bozulmuşlar, müminler de enselerine binmiştir. Bir yandan müşrikler öldürülüyor, bir yanda da esir alıyorlardı. Savaştan sonra müslümanlar “şöyle kestim, şöyle vurdum, böyle esir aldım” diye bazı konuşmalar ve övünmeler içine girmiştir. İşte bu durum üzerine bu ayetin nazil olduğu belirtilir²³⁷.

İşte bu ayet topluluğu Bedir günü Allah tarafından gönderilen gaybi ilahi yardımı dile getirmektedir.

²³⁶ Taberi, VI, 256.

²³⁷ Elmalılı, IV, 212; Razi, XI, 279.

Şüphesiz bu tür gaybi yardım, bazı müfessirlerce sadece Bedir'e has bir durum olduğu ileri sürülmüşse de, Allah'ın bu tür gaybi yardımının başka yerlerde de vuku bulduğunu görmekteyiz.

2.2.4.DOĞU ROMA İMPARATORLUĞUNUN GALİP GELMESİ

Rum suresinin ilk ayetlerinde verilen gaybi bilgiler, Kur'an'ın o zamana nispeten gelecek olan haberleri ihbar etmesi yönünden mucizedir.

Hz. Peygamber'in risaletinden önce Bizans'ta karışıklık baş göstermiş, başta bulunan imparator devrilerek, bir başkası başa geçmişti. Başa geçen yeni imparator, devrik imparatorun yakınlarını öldürtmüş ve Konstantinopol caddelerinde dolaştırmıştı. Bu olay, devrik imparatorun dostu olan İran'ın Sasani Kralı İkinci Hüsrev Perviz'e, Bizans'a saldırması için iyi bir fırsat oldu. Bunun üzerine M.S. 603'de Bizans'a savaş açtı ve birkaç yıl içinde Bizans ordularını peşpeşe yenilgiye uğratarak, Anadolu içlerine kadar girdi. Bu durumu gören Bizans idarecileri, Afrika valisinden yardım istemiş, o da oğlu Heraklyus'u kuvvetli bir ordu ile başkente göndermiş, Heraklyus imparatoru devirerek, yerine geçmiştir.

Fakat imparatorun devrilmesi Sasani hareketini durdurmamış, aksine iş büyümüştü. Savaş, mecusi dininin temsilcisi rolüyle Sasaniler ve hristiyan Bizans arasındaki bir din kavgasına dönüştü²³⁸.

Bu istila tufanı, burada durmamış, Ürdün, Filistin ve tüm Sina Yarımadası'nı geçip Mısır sınırlarına ulaştı. Diğer taraftan bütün Anadolu'yu ele geçirerek İstanbul'un boğaziçi sahillerine kadar gelmişler, Doğu Roma İmparatorluğunun başkenti olan

²³⁸ Mevdudi, IV, 273-274.

Konstantinopol şehrinin karşısında görünmüşler, saltanatlarını Irak, Suriye, Filistin, Mısır ve Anadolu'ya yaymışlardı. İranlılar, girdikleri her yerde ateşgedeler (ateşe tapanların, ateş yaktıkları tapınaklar) meydana getiriyorlar ve böylece hristiyanlığın çıktığı yerlerde ateşperestliği yayıyorlardı. Doğu Roma İmparatorluğu'nun bu yenilgisi karşısında kendisine tabi bulunan birçok vilayetler isyan etmiş, Afrika'daki ülkeler, Avrupa tarafındaki vilayetler, hatta İstanbul'a komşu şehirler, bu devletin egemenliğinden çıkmak istemişler ve çıkmışlardı. Kısaca Doğu roma İmparatorluğu darmadağın olmuş, helak olup yerlere serilmişti²³⁹.

O günlerde Mekke'de daha büyük tarihi sonuçlara yol açacak başka bir çatışma devam ediyordu. Bir tek Allah'a inananlar, Hz. Peygamber'in önderliğinde, Kureyş'in ileri gelenlerinin yönetimindeki müşriklere karşı varolma savaşı veriyorlardı. M.S. 615 yılında bu savaş öyle bir dereceye ulaşmıştı ki, müslümanlardan oldukça büyük bir grup, yurtlarını terkedip o günlerde Bizans'ın müttefiki olan Hristiyan Habeş Krallığına sığınmak zorunda kalmıştı. O günlerde Sasaniler'in Bizanslılar'a karşı zafer kazanması, Mekke'de çok konuşulan bir konu idi. Müşrikler bu olaya çok seviniyor ve müminlerle sürekli alay ediyorlardı²⁴⁰. Müslümanlara; "Siz ve hristiyanlar ehl-i kitapsınız. Biz ve İranlılar ise ümmiyiz. Dostlarımız dostlarınıza galip geldi. Biz de size galip geleceğiz" diyorlardı.²⁴¹ Bunun üzerine Rum suresinin baş kısımları nazil oldu.

فِي آذَانِ الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ

Araplar'ın bulunduğu bölgeye en yakın bir yerde onlar, bu yenilgilerinin ardından birkaç yıl içinde mutlaka galip geleceklerdir. (Rum, 30/3).

Bu sure nazil olduğunda şartlar böyleydi ve bu surede şöyle bir gaybi haber veriliyordu: "Rumlar en yakın bir yerde yenildiler, fakat bu yenilgiden kısa süre sonra zafere ulaşacaklardır. İşte o gün müminler Allah'ın lütfettiği zafere sevineceklerdir" (Rum, 30/3-4). Burada bir değil iki gaybi haber verilmektedir. Birincisi Rumlar zafer

²³⁹ Elmalılı, VI, 236.

²⁴⁰ Taberi, XXI, 16-20; Zemahşeri, III, 466-467.

²⁴¹ Mevdudi, IV, 275.

kazanacaklar, ikincisi aynı zamanda müslümanlar da bir zafer kazanacaklardır.²⁴² Görünür şartlar dahilinde bu iki müjdenin de gerçekleşmesi imkansız bir durumdu. O sırada Rum İmparatorluğu öyle perişan olmuştu ki, iç isyanlarla devlet ihtilale uğramış, ordusu dağılmış, hazinesi boşalmış, İmparator Herakl, İstanbul'u terkederek Kartaca'ya kaçmayı bile kurmuştu. Öbür tarafta Mekke'de ezilen, işkence gören bir avuç müslüman vardı ve bu müjdeden sonra bile müminlerin zafer kazanma şansları yokmuş gibi görünüyordu.

İşte bu şartlar altında Kur'an'ın bu müjdeyi vermesinden sonra bile hiç kimse, Bizans İmparatorluğu'nun tekrar İran'ı yenilgiye uğratacağını hayal bile edemezdi. Hatta değil İran'ı yenmek, hiç kimse bu şartlar altında imparatorluğun hayatını idame ettirebileceğine ihtimal vermiyordu.

Hiz. Ebubekir, bu ayetleri Hiz. Peygamber'den dinledikten sonra, Mekke'de yüksek bir sesle okuyup, müşriklere hitaben; "Rumlar, birkaç sene sonra İranlılar'a muhakkak galebe çalacaklar" demiştir²⁴³.

Müşrikler şaşırılmışlar ve hayretle kalmışlardı. Bu durumu akıllarına sığdıramamışlardı. Bunun üzerine müşriklerin ileri gelenlerinden Ubeyy b. Halef, Hiz. Ebu Bekir'le, Romalılar üç sene içinde zafer kazanması şartıyla on deve üzerinde bahse tutuştu.

Hiz. Ebubekir, bu durumu Hiz. Peygamber'e bildirince Allah'ın Resulü: "Bid' (birkaç) 3 ila 9 yıl arasında bir süredir. Deve sayısını artır ve süreyi uzat" buyurmuştur. Bunun üzerine deve sayısını yüze, süreyi de dokuz yıla çıkardılar²⁴⁴.

²⁴² A.g.e, IV, 275.

²⁴³ Suruç Salih, Peygamberimizin Hayatı, s. 325, İstanbul, Yeni Asya Yayınları, 1981.

²⁴⁴ Bursevi, III, 8.

Ubeyy, Hz. Ebubekir'in Medine'ye hicret etmek üzere Mekke'den çıkmasından endişe duyunca, Hz. Ebubekir'e gelerek bahse bağlı kalmasını istedi. Bunun üzerine Hz. Ebubekir ona oğlu Abdurrahman'ı kefil gösterdi. Öte yandan Ubeyy, Uhud'a çıkmak isteyince Hz. Ebubekir'in oğlu Abdurrahman'da²⁴⁵ da ona gelerek bahse bağlı kalmasını istedi. Ubeyy de ona kefil gösterdi ve sonra Uhud'a çıktı. Nihayet Ubeyy, Hz. Peygamber'in mızrağından almış olduğu bir yara sonucu Uhud'dan döndükten sonra ölmüştür²⁴⁶.

M.S. 622'de Hz. Peygamber, Medine'ye hicret ettiğinde, Bizans İmparatoru gizlice Anadolu'ya geçmiş ve Sasaniler'e saldırarak, onları yenmiş, İran'ın başkentine kadar ulaşılmıştı²⁴⁷.

“Allah'ın zafer vermesiyle müminlerin sevineceği o gün“ hakkında iki ayrı görüş zikredilmiştir. İbn-i Abbas, Sevri, Süddi gibi zatlara göre o gün, Bedir günüdür. İkrime, Zühri, Katade gibi zatlara göre ise Hudeybiye günüdür²⁴⁸.

Tirmizi'nin rivayetine göre Rumlar'ın, İranlılar'a galip gelmesi “Bedir” günü olmuştur. Fakat galibiyetin geniş bir şekilde açıklanması, Hudeybiye sıralarında bilinebildiği bildirilmektedir²⁴⁹.

Bizanslılar'ın İranlılar'ı yendiği ve Allah'ın Bizanslılar'ın galip geleceğine dair vaadi gerçekleştiği gün, Allah'ın ateşperestlere karşı ehl-i kitaba yardımından dolayı müminler sevinir. Çünkü ehl-i kitap, müminlere ateşperestlerden daha yakındır. Bizanslılar'ın İranlılar'a galip geldiği gün, Bedir Savaşı gününe rastlamıştır. İbn-i

²⁴⁵ Bir rivayette Hz. Ebubekir'in oğlu Muhammed olduğu zikredilmektedir.

²⁴⁶ Bursevi, III, 8.

²⁴⁷ Mevdudi, IV, 276.

²⁴⁸ İbn Kesir, III, 426.

²⁴⁹ Yazır, VI, 238.

Abbas: “Bedir günü, hem putperestlerin hem de ateşperestlerin yenilgiye uğradıkları bir gündür”²⁵⁰.

Bütün bu olanlar Hudeybiye sıralarında bilinebildiği ve Hz. Ebubekir de develeri Ubeyy’in kendisinden değil, sonra varislerinden aldığı için bazıları bu ferah gününü, Hudeybiye günü sanmışlardır.

Bu noktadan hareketle, Bizans’ın mağlubiyetten sonra, galibiyete geçeceklerini bildiren bu ayetlerin, günümüzdeki kimi ehl-i kitap mensuplarının, mağlubiyet döneminden sonra galibiyet elde edeceklerine bir işaret olduğunu, ihtiyat kaydıyla söyleyebiliriz²⁵¹. Nitekim hiçbir dini kabul etmeyen Marksist sistem, Avrupa’nın pek çok ülkesini ele geçirmiş iken, 70 yıllık bir hakimiyetten sonra birden çökmeye mahkum olmuştur.

Bu noktayı ifadeden sonra, Yazır’ın dikkat çektiği başka bir mühim noktaya geçmek istiyoruz. Şöyle ki: “Onlar bu yenilgiden sonra galip gelecekler” mealindeki ayetin, Ebu Said-i Hudri’den rivayet edilen şaz kıraatte, meçhul okunmasıyla manası “Onlar galibiyetlerinden sonra mağlup olacaklar” şeklinde olur²⁵².

Gerçekten de, İranlılar’a galip gelen Herakl’in orduları daha kendisi hayatta iken Hz. Ebubekir döneminde Yermuk Savaşı’ndan başlayarak mağlup olmaya başladılar. Hz. Ömer zamanında Şam fethedildi. Sonunda İstanbul fethedildi.

İşte bu çerçeveyi zamanımıza indirgeyebilirsek, günümüz ehl-i kitabının ekonomik sistemlerinin önce Marksizm önünde mağlup oluşu, ardından ise Marksizmin çöküp kapitalizmin hakim görüldüğü şu günlerin ardından, İslam’ın yeni bir zafer dönemini görmeyi rahmet-i ilahiyyeden bekleyebiliriz.

²⁵⁰ Sabuni, II, 472.

²⁵¹ Eren, s. 192.

²⁵² Yazır, VI, 240.

2.2.5. MEKKE’NİN FETHİ

Hız. Peygamber, Allah tarafından risalet vazifesiyle görevlendirilmiş ve bütün insanlığa gönderilmişti. İslam dinini tebliğ vazifesi sırasında müşrikler boş durmamış, Hız. Peygamber ve ona tabi olanlara karşı her türlü eza ve cefayı tatbik etmişler, bu zulüm o dereceye varmıştı ki, müslümanlar hicret etmekten başka çare bulamamışlardı. Kendi öz vatanlarını ve yurtlarını bırakıp, Medine’ye hicret etmişlerdi. Fakat benliklerinde Mekke’ye karşı bir iştiyak, bir hasret, bir özlem vardı. İşte böyle bir durumda iken Allah, Hız. Peygamber’den mahzunluğu kaldıracak ve onun vefatından önce daha evvel çıkmış olduğu meada geri döndürüleceğini (Kasas, 28/85) müjdeleyecekti.

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ
بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

“(Resul’üm) Kur’an’ı sana farz kılan Allah, elbette seni (yine) dönülecek yere döndürecektir. De ki: Rabbim, kimin hidayeti getirdiğini ve kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu en iyi bilendir.” (Kasas, 28/85).

Ayette geçen mead kelimesi, müfessirlerin bu konuda çeşitli fikirler ortaya atmasına sebep olmuştur. Bu kelime ile Mekke’nin kastedildiği ileri sürülmüş, bundan maksadın da Mekke’nin fethi olmuştur. Hız. Peygamber’in Mekke’ye hükümrân olacağı, oradaki kafirleri ezip geçeceği, İslam’ın izzetini ortaya koyup kafirler guruhunu zelil kılacağı için, o günde; Hız. Peygamber için şanı çok büyük olan bir mead (dönüş) vardır²⁵³.

Müfessirler mead kelimesinin Mekke ve dolayısıyla Mekke’nin fethi olduğu konusunda ihtilaf içine girmemişlerdir. Muhakkik alimler, “Bu, onun nübüvvetine delalet eden

²⁵³ Razi, XVII, 571.

şeylerden birisidir. Çünkü bu ifade, gaybdan haber vermiştir. Bu haber de, bildirdiği gibi tahakkuk etmiştir. Binaenaleyh bu, bir mucize olur” demişlerdir²⁵⁴.

Mekke'nin fethi, Fetih suresinde gaybi bir müjde olarak gözükmektedir. “Andolsun ki Allah, elçisinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse siz güven içinde başlarınızı traş etmiş ve kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir. İşte bundan önce size yakın bir fetih verdi.” (Fetih, 48/27).

Hz. Peygamber, henüz Medine'de iken rüyasında Mekke'ye girdiğini, Beytullah'ı tavaf ettiğini görmüş ve bunu ashabına haber vermişti. Hudeybiye senesi yola çıktıklarında içlerinden bir grup rüyanın bu sene gerçekleşeceğinden hiç şüphe etmemişti. Müşriklerle aralarında barış andlaşması olup da bir sonraki sene tekrar gelerek umre yapmak üzere o sen geri döndüklerinde sahabeden bazısının kalplerine bir şüphe girdi ve sonunda bu meseleyi Hz. Ömer'e sordular. Hz. Ömer de Hz. Peygamber'e: “Siz, bizim Beytullah'a gireceğimizi ve onu tavaf edeceğimizi haber vermemiş miydiniz?” sualine, Hz. Peygamber: “Bu sene Beytullah'a varacağını haber vermiş miydim?” buyurmuş, Hz. Ömer de “Hayır” diye cevaplamıştır. Hz. Peygamber: “Öyleyse sen ona varacaksın ve tavaf edeceksin” demiştir²⁵⁵.

İşte böyle bir durumda müslümanlar buruk bir şekilde Medine'ye dönerken Allah, Hz. Peygamber'e Fetih suresini indirmiştir. “Andolsun ki Allah, Resulünün gördüğü rüyanın hak olduğunu tasdik etmiştir. Allah dilerse siz, güven içinde başlarınızı traş etmiş ve saçlarınız kısaltmış olarak korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir. Bundan başka size yakın bir zamanda bir fetih de verecektir” (Fetih, 48/27). Bu gelen ayet üzerine Hz. Peygamber o kadar sevinmiştir ki, dünya ve içindekilerden hiç birinin bu kadar sevimli olmadığını belirtmiştir.

²⁵⁴ A.g.e., XVII, 571.

²⁵⁵ İbn Kesir, IV, 201.

İşte bu, gaybi ifadenin ta kendisidir. “Korkmadan Mescid-i Haram’a gireceksiniz” ifadesi bu durumda onların emniyet içinde olacaklarını, bunun da kuvvet ve irade ile değil, ancak Allah’ın meşiet ve dilemesiyle olacağı buyurulmaktadır.²⁵⁶ Bu; hicretin yedinci senesi Zilkadesinde vuku bulan Umret’ül-Kaza’dır²⁵⁷. Bu umreden bir sene sonra da Mekke’nin fethi gerçekleşmiştir.

Bu ayetin sonunda geçen “Bundan önce yakın bir fetih verdi” ifadesi ise iki şekilde açıklanmıştır:

- 1- Hudeybiye Barışı
- 2- Hayber’in fethi.²⁵⁸

Hız. Peygamber, Zilkade ayında Hudeybiye’den döndüğünde Medine’de Zilhicce ve Muharrem aylarında ikamet etmiş; Safer ayında Hayber’i fethetmek için Medine’den çıkmıştı. Allah, Hayber’in bir kısmının zor kullanılarak, bir kısmının da barış yoluyla fethini nasip etmişti²⁵⁹.

Ayette geçen yakın fetihlerden birisi Hayber’in fethidir. Bir diğeri ise Hudeybiye’dir. Hudeybiye’nin bir fetih olarak görülmesi, onda bulunan maslahat ve ileriye yönelik neticeleri itibariyledir. Biz fethi, Hudeybiye barışı olarak anlıyoruz.

Mekke’nin fethini dile getiren bir diğere ifade Nasr suresidir. “Allah’ın yardımı ve fetih geldiğinde” (Nasr, 110/1) geçen fetihden maksat yalnız Mekke’nin fethidir. Çünkü Arap kabileleri “Eğer o kendi kavmine üstün gelirse peygamberdir” diyerek İslam’a girmek

²⁵⁶ Razi, XX, 180.

²⁵⁷ İbn Kesir, VI, 359.

²⁵⁸ Taberi, XXVI, 108.

²⁵⁹ İbn Kesir, VI, 361; Draz, s. 52.

için Mekke'nin fethini gözlüyorlardı²⁶⁰. Allah, Mekke'nin fethini müyesser kılmıştır. “Ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiklerini görürsün” (Nasr, 110/2). İslam'a girmek için Mekke'nin fethini bekleyenler topluca Allah'ın dinine girdiler. İki yıl geçmeden bütün Arap kabileleri iman üzere birleştiler. Öteki kabileler de İslam'a destek olmuşlardır²⁶¹. “Hemen Rabbini hamdederek tesbih et. Ve O'ndan mağfiret dile. Çünkü o tevbeleri çok kabul edendir” (Nasr, 110/3).

Mekke'nin fethi, İslam adına yeni bir hareketin, yeni bir düşüncenin başlangıç noktasıdır. Müslümanlara yeni bir ufak açması yönünden hadiseye bakıldığında ayrıca önem arz etmektedir. Bu sadece müslümanlar açısından böyle olmakla beraber, dar dairede Arabistan kumistanında yaşayan henüz müslüman olmamış kabileleri, geniş anlamda ise başta Fars ve Rum hükümlerinde bulunan topraklarda yaşayan insanları fazlasıyla ilgilendiriyordu. Allah, göndermiş olduğu ayetlerde bu fethi çok önem vermiş ve bunu da müslümanlara bir müjde olduğunu belirtmişti. Saf suresinde zikredilen ayet de bunu teyit etmektedir. **وَآخِرَىٰ تَحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ** “Ve seveceğiniz bir başka (nimet) daha var; Allah'tan bir muzafferiyet ve yakın bir fetihle müminleri müjdele” (Saf, 61/13). Ayette geçen “yakın bir fetih” ifadesi, dünyada nasip edilen bir fetih olduğu, bunun da karşılığı Mekke'nin fethi ile vukua geldiği ifade edilmiştir²⁶².

Aynı zamanda bu ayette Hz. Peygamber'in hak peygamber olduğuna dair delil vardır. Çünkü O, istikbalde olacak şeylerden haber vermiş ve hadiseler haber verdiği gibi cereyan etmiştir.

Burada belirtmek istediğimiz bir diğer konu da Mekke Fethi'nin bir başlangıç olduğudur. Nitekim Nur suresinin 54 ve 55. ayetlerinde şöyle buyurulmaktadır: “Sizden iman edip salih amel işleyenlere Allah şöyle vaadediyor: Andolsun ki, onlardan önce

²⁶⁰ Havva, X, 429.

²⁶¹ İbn Kesir, VI, 363.

²⁶² Razi, XXI, 468; Bursevi, III, 56; Elmalılı, VIII, 23.

gelenleri yeryüzüne halife kıldığı gibi, onları da arza halife kılacak. Onlar için seçtiği dini kuvvetlendirip, icra imkanı verecek. Onların korku hallerini emniyete çevirecek. Böylece onlar, bana ibadet edecekler. Hiçbir şeyi ortak koşmayacaklar. Kim bundan sonra küfre dönerse, işte onlar, fasıkların ta kendileridir.”

Yine Tevbe suresinin 33, Saf suresinin 9 ve Fetih suresinin 28. ayetlerinde de bu teyid edilmektedir: “O Allah ki, Resulünü bütün dinlere galip gelmesi için hidayet ve hak din ile gönderdi”.

Yazır, bu ayetin Kur’an’da üç ayrı yerde tekrar edilmesine dikkat çekerken, “bu zuhur ve galebe muhtelif devirlere ait olmak üzere bir çok kereler tahakkuk edecektir. Bunun için de, bu dinin ikbal ve idbar zamanları olacak” açıklamasını yapar²⁶³.

Yine bunları teyiden Ahzab suresinin 27. ayetinde de şöyle buyurulmaktadır: “Allah, onların yerlerine, yurtlarına, mallarına ve ayak basmadığınız topraklara mirasçı yaptı. Allah’ın her şeye gücü yeter.” Burada da inananlara büyük bir müjde vardır. Görmedikleri, bilmedikleri topraklar müjdelenmiş, Allah’ın emirlerine itaat ettikleri sürece bunların kendilerine verileceği belirtilmiştir. Bu inananlar için büyük bir lütuftur.

Yukarıdaki ifadelerimizi kuvvetleştirecek bir diğer ayet de yine Fetih suresinde görülmektedir.

وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

“Size henüz güç yetiremediğiniz diğer bazı şeyler de (vaadediyor). Allah, bütün hepsini ilmiyle kuşatır. Allah herşeye hakkıyla kadirdir” (Fetih, 48/21).

²⁶³ Elmalılı, VII, 180.

Müfessirler, güç yetirilmeyecek diğer şeylerden ilk akla gelen maksadın Fars ve Bizans ganimetleri olduğunu ileri sürmüşlerdir²⁶⁴.

Fakat burada “Allah size başka şeyleri de vaadetti” denmesinde şöyle bir mana da akla gelebilmektedir. Allah size elde edeceğiniz pek çok nimetler ile elde edemeyeceğiniz ve kadir olamayacağınız başka nimetler vaadetmiştir. Bu ganimetler ancak, sizden sonra gelecek olan müminler elde edecektir. Allah bu şeyleri, sonraki müminler için muhafaza etmiş, müslümanlar onu elde edinceye değin, onlar yok olmayacaklar, şeklinde açıklamalar yapılmıştır²⁶⁵. Bu da tıpkı bekçilerin, hazineleri kuşatıp koruması, kollaması gibidir. Bu açıdan bakıldığında ayetin ihata ettiği mana; kıyamet gününe kadar gerçekleştirilebilecek her türlü fetih ve ganimettir, şeklindeki ifade akla en yakın ve en doğru olanıdır.

2.2.6.MÜSLÜMANLARIN HAKİMİYETİ

İslam tarihine şöyle bir göz attığımızda; Hz. Peygamber’in, nübüvvetin ilk yıllarında tek tek insanlara dini ve daveti anlatarak İslam’ı yaymaya çalıştığını görürüz. Kendisine bildirileni, bildirilen şekilde yaymaya çalışmış ve müslümanların sayısı ve inananlar ilk yıllarda bu şekilde çoğalmışlardır. Onüç yıllık Mekke dönemi, müslümanların akıl almaz sıkıntılara, zorluklara maruz kaldıkları bir dönemdir. Öyle ki, bazı müminler, bu zorluklar karşısında Hz. Peygamber’e varıp, “Ya Resulallah, Allah’a dua etsen de bize yardım etse, zafer verse” demişler, bunun üzerine Hz. Peygamber şu cevabı vermiştir. “Sizden önceki milletlerde öyle durumlar olmuştu ki, kimi çukura konulup başı testereyle kesiliyor, vücudu ikiye bölünüyor; kimi ise, demir taraklarla taranıp eti kemiğinden ayrılıyordu da, bu onları dinlerinden döndürmüyordu. Allah’a yemin ederim ki, Allah bu işi tamamlayacaktır. Öyle ki, San’a’dan Hadramevt’e giden bir atlı,

²⁶⁴ Razi, XX, 165; Elmalılı, VII, 171.

²⁶⁵ Razi, XX, 165.

Allah'tan ve koyunları hakkında, kurttan başkasından korkmayacaktır. Fakat siz acele ediyorsunuz²⁶⁶.

Medine döneminde müslümanlar, bir derece sıkıntıdan kurtulmuşlardır. Fakat sıkıntı tamamen bitmemiştir. Bunu, şu rivayette açık bir şekilde görmekteyiz. “Hz. Peygamber ve ashabı Medine’ye gelip Ensar onları barındırdığında Araplar, müslümanlara karşı yekvücut olur, bunun üzerine müslümanlar silahlarıyla yatmakta, silahlarıyla kalkmaktadırlar. “Acaba Allah dışında hiçbir şeyden korkmadan, emin bir şekilde geceyi geçireceğimiz günler görecek miyiz?” demektedirler²⁶⁷. İşte onların bu endişelerine mukabil, Allah şu ayeti inzal buyurmuştur.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ
كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ
وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن
كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

“Sizden iman edip salih amel işleyenlere Allah şöyle vaad buyurdu. Andolsun ki, onlardan önce gelenleri yeryüzüne halife kıldığı gibi, onları da arza halife kılacak. Onlar için seçtiği dini kuvvetlendirip, icra imkanı verecek. Onların korku hallerini emniyete çevirecek. Böylece onlar, bana ibadet edecekler. Hiçbir şeyi bana ortak koşmayacaklar. Kim bundan sonra küfre dönerse, işte onlar, fasıkların ta kendileridir.” (Nur, 24/55).

Bu müjdeli ayet, Hz. Peygamber’den sonra hilafete seçilen; Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali’nin hilafet dönemlerine, sahabilerin korku ve zillet halinden iktidar mevkiine gelmelerine bakar. Aynı zamanda Kurtubi’nin de dikkat çektiği gibi, bütün müslümanları şumulü içine almaktadır. Çünkü genel olarak söylenmiş bir hükmü tahsis

²⁶⁶ Buhari, Menakıb, 25.

²⁶⁷ Nisaburi, Ebu Abdullah el-Hakim, Müstedrek, II, 401, Matbu-atu’l-İslamiyye, Beyrut, ts.

etmek, ancak kendisine teslim olmayı gerektiren bir haberle olur. Tefsir usulünde belirtildiği gibi, asıl olan lafzın umumi oluşuna itibar edilmesidir²⁶⁸.

Şüphesiz, ayette müjdelenen “yeryüzüne halife olmak, hükmetmek” meselesi, Seyyid Kutub’un da belirttiği gibi, mücerred bir kahr ve galebe olmayıp, bu hükümlerliliğin ıslah ve tamirde kullanılmasıdır. Bu şekilde insanlık için arzda mukadder olan kemale ulaşmayı temin etmektedir²⁶⁹.

Mevdudi ise, Kuran’da hilafet ve istihlafın üç şekilde kullanıldığını belirterek şöyle sıralar:

- 1) “Allah’ın verdiği yetki ve otoriteyi taşımak”. Bu anlamda, tüm insanlık yeryüzünde Allah’ın halifesidir.
- 2) “Allah’ı, “Hakimiyetin Mutlak ve Yegane Sahibi” kabul ederek, O’nun verdiği güç ve yetkiyi O’nun koyduğu yasalara uygunluk içinde kullanmak”. Bu anlamda, yalnızca dindar ve takva sahibi bir mümin halife olabilir. Çünkü, yalnızca o, hilafetin sorumluluklarını gerçek anlamda yüklenabilir.
- 3) “Yeryüzünde bir ulusun diğerinin yerini alması” bu sıralama da “halef olma”yı ifade eder²⁷⁰.

İnsanlık tarihine baktığımızda, tarihin hemen her devrinde zulme dayanarak ayakta duran pek çok kral, hükümdar görürüz. Firavun ve Nemrud gibiler, bu tip zalim idarecilerin prototipleridirler. Bu açıdan ayetteki müjde, böyle zalimlerin zulmüne son verecek, adil bir şekilde insanları yönetecek kimseler içindir. Başta ilk dört halife olmak üzere, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Osmanlılar gibi İslami idarelerde, bu mananın mazharı olan pek çok Sultan ve tebeası gelmiş; beşeriyete, tarihin altın sayfalarına geçecek adalet tabloları sunmuşlardır.

²⁶⁸ Kurtubi, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, el-Camiu’l-Ahkami’l-Kuran (Tefsiru’l-Kurtubi, XXII, 297-299, Mısır, 1938.

²⁶⁹ Kutub, IV, 2529.

²⁷⁰ Mevdudi, III, 558.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

“O Allah ki, Resulünü bütün dinlere galip gelmesi için hidayet ve hak din ile gönderdi.”
(Tevbe, 9/33; Saf, 61/9; Fetih, 48/28).

İstikbal, bu gaybi haberi Hind okyanusundan, Atlas okyanusuna kadar İslam kılıncının uzamasıyla tasdik etmiştir²⁷¹. Bu gaybi haberin, Hz. Peygamber daha kendi küçük kabilesine tam galip gelememiş bir halde iken verilmesi ise, ayrı bir i'caz nüktesidir.

Elmalılı merhum, bu ayetin Kuran'da üç ayrı surede tekrar edilmesine dikkat çekerken “Bu zuhur ve galebe muhtelif devirlere ait olmak üzere bir çok kereler tahakkuk edecektir. Bunun için de, bu dinin ikbal ve idbar zamanları olacak” açıklamasını yapar²⁷².

Konunun bir tamamlayıcısı olarak, kısaca şu hususu da vurgulamak istiyoruz: Cenab-ı Hak, pek çok ayetiyle müslümanları ümitlendirip şevklerini tazelerken, şu ayetiyle de bir tehlikeye dikkat çeker:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ، فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ
يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ
يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

“Ey iman edenler! İçinizde kim dininden dönerse şunu bilsin: Allah öyle bir kavim getirir ki, Allah onları sever, onlar Allah'ı severler. Müminlere karşı yumuşak, kafirlere karşı şiddetlidirler. Dil uzatanın kınamasından korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah'ın ihsanı boldur, herşeyi bilendir.” (Maide, 5/54).

²⁷¹ Nursi, Lem'alar, s. 30.

²⁷² Elmalılı, VII, 4938.

Bu ayet, “ridde olayı” denen dinden dönme olaylarını vukuundan önce haber vermesi cihetiyle, gaybdan bir ihbardır, Kuran’ın bir mucizesidir. Çünkü, özellikle Hz. Peygamber’in vefatından sonra iman, kalbinde kökleşmemiş bazı kabileler dinden dönmüşlerdir²⁷³.

Bahsinde bulunduğumuz ayetle, “Allah bir kavim getirir” ifadesi de gaybi bir haber taşımaktadır. Yani, dinden dönenlerin yerine, mümtaz sıfatlarla donanmış ve Allah’ın dinine hizmet edecek bir kavim daima bulunmuştur. “Önce Araplar kavimden kavime bu hizmeti yapmışlar, sonra Emevilerin son zamanlarında olduğu gibi, bu hizmet Arap’tan Acem’e geçmiş; İran milleti manen ve maddeten İslam’a pek çok hizmetler etmiş, sonra bunlar da aynı hale gelmiş, bu defa da Allah, Türkler’i göndermiş; Arapların, İranlıların kadrini bilmeyip zayi ettikleri İslam Devletini ele alarak, İstanbul’a ve oradan, dünya kıtalarının her tarafına yaymışlardır²⁷⁴.

2.2.7. YAHUDİLERLE İLGİLİ GAYBİ HABERLER

وَتَرَى كَثِيرًا مِّنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْأَثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ الشُّحْتَ
لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ . لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ
الْأَثْمَ وَأَكْلِهِمُ الشُّحْتَ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ .

“Onlardan çoğunu günaha, haddi aşmakta ve haram yemekte yarışır görürsün. Yaptıkları şeyler ne kadar kötü! Alim ve ruhbanlarının, onları günah söylemelerinden ve haram yemelerinden vazgeçirmeleri gerekmez miydi? İşledikleri sanat ne kadar da kötü” (Maide, 5/62-63).

²⁷³ Kurtubi, VI, 219; Neseî, I, 288; Sabuni, I, 350, Elmalılı, III, 1715.

²⁷⁴ Elmalılı, III, 1719-1720.

Kuran-ı Kerim’de Yahudilerle alakalı pek çok ayet vardır. Bu ayetlerin bir kısmı, onlar içinde meydana gelen ibretli olaylara dikkat çeker. Bir kısmı, bu milletin karakteristik özelliklerini yansıtır. Bir kısmı da, onların akıbetlerini nazara verir. Bu milletle ilgili özelliklerinden bir kısmı, her ne kadar geçmişteki atalarının özellikleri ise de, kalıtım yoluyla evlatlarına da geçmiş gibidir.

Yukarıdaki ayetin üslubu onların alim ve ruhbanlarının bu tarz hareketi sanat haline getirdiklerini göstermektedir²⁷⁵. Eskide ve yenide günaha yarışan, zulümde koşuşan, faiz gibi haram kazancı kendine bir esas yapan bu millet, hep fitne ve kargaşa peşindedir²⁷⁶. “Yeryüzünde hep fesada çalışırlar” (Maide, 5/64) ayetinin belirttiği gibi, işleri güçleri hep fesattır. Islaha hiç yanaşmazlar.

Yahudiler sözlerinde durmadıkları ve daima sözleşmeleri bozdukları için, Allah tarafından başlarına felaket yağdırılmıştır. Ne söylense duymaz, hak ve adalet tanımaz, haksızlık ve zulümden kaçınmaz, Allah’tan korkmaz, ümitsizlikten kurtulmaz bir hal içinde oldukları; kalpleri kalp para gibi bozuk ve düşkün olduğu; kelimeleri şuraya buraya çekerek kelamı (sözü) değiştirdikleri belirtilmiştir. Bu onların öyle bir adeti olmuştu ki, diğerler bir yana, Allah’ın kelamını ve arzularına uymayan ilahi hükümleri bozmuşlar ve değiştirmişlerdir. Nitekim Tevrat’taki “recm” ayetini reisler hakkına “tahmin” yani “kömürle yüz karalamak” diye yorumlamaya kalkmışlardır. Fırsat buldukça kelimeleri başkalaştırmışlar fakat esasta bozgunculuklarını kötü yorum ile yapmışlardır²⁷⁷. “Yahudilerden öyleleri var ki, kelimeleri yerlerinden değiştiriyorlar” (Nisa, 4/46).

Bütün milletler içinde meydana gelen kargaşaların altında çoğu kere Yahudi parmağı vardır. Onlar, kendi çıkarları için dünyayı ateşe veren bir millettir. Bütün milletlere

²⁷⁵ Elmalılı, III, 1727.

²⁷⁶ İbn Kesir, II, 76.

²⁷⁷ Elmalılı, III, 1784.

düşmandırlar. Özellikle müslümanlardan hiç hoşlanmazlar. Bundan dolayı: “İçlerinden pek azı müstesna, sen onlardan hep hıyanet görürsün” (Maide, 5/13). Hıyanet ve zulüm onların ve seleflerinin adeti olmuştur. Onların bu vaziyeti, tarih boyunca hiç değişmemiştir²⁷⁸.

Bahsinde bulunduğumuz ayette “Haine” kelimesinin mevsufunun terkedilmesi, manaya “hain hareket, hain niyet, hain söz, hain bakış...” şeklinde bir zenginlik kazandırmaktadır²⁷⁹.

Başta, bu millete peygamber olarak gönderilen Hz. Musa bu kavimden çok çektiği gibi, Hz. Peygamber de bu milletin çeşitli hainlikleriyle karşılaşmıştır. Bunlar, Hz. Peygamber’le yaptıkları ahidleri hep bozmuşlar; Hendek Harbinde olduğu gibi verdikleri söze aykırı olarak müşrikler safında yer almışlar, daima peygamberin aleyhinde konuşmuşlar, hatta O’nu öldürmeye teşebbüs etmişlerdir²⁸⁰.

Fakat, onların bu hıyaneti cezasız kalmamıştır. Nitekim şu ayet, onlardan bir grubun asr-ı saadetteki akıbetiyle ilgilidir: قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْتٌ لَبُونَ وَتَحْشُرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَيَسُ الْأَمَّادُ
“(Ey Peygamber) inkarcılara de ki: Siz mağlub olacak ve cehenneme sürüleceksiniz. Ne kötü bir yataktır o!” (Al-i İmran, 3/12). Buradaki inkarcılardan murad, Yahudilerdir. Hz. Peygamber, Bedir zaferinden sonra Yahudileri Ben-i Kaynuka pazarında toplar. Taşkın hareketleri durumunda Bedir’deki akıbetin onların da başına geleceğini hatırlatır. Onlar, “Savaş bilmeyen bir topluluğu yendiğine aldanma. Eğer bizimle savaşırsan nasıl insanlar olduğumuzu görürsün” derler. Neticede savaş olur ve belalarını bulurlar²⁸¹.

²⁷⁸ Kutub, II, 859; Sabuni, I, 333; Beydavi, I, 329.

²⁷⁹ Kutub, II, 859.

²⁸⁰ Kurtubi, VI, 116.

²⁸¹ Taberi, III, 192; Meraği, III, 105.

Yahudilerin, asırlara sinmiş ölüm korkusunu dile getiren “Onlar, elleriyle yaptıkları günahlardan dolayı asla ölümü istemeyeceklerdir” (Bakara, 2/95) hükmüyle ilgili olarak Beydavi şu yorumu yapar: “Bu cümle gaybdan bir ihbardır. Cenab-ı Hakk’ın haber verdiği gibi meydana gelmiştir”²⁸². Yahudilerin ölümü istememekle beraber, yaşamaya karşı en hırslı kimseler olduğu da yine bize ayet vasıtasıyla bildirilmektedir. “Muhakkak ki sen onları hayata en hırslı kimseler olarak bulursun” (Bakara, 2/96).

Yeri geldiğinde hayatını vermeye hazır olmayanlar, izzetli bir hayat yaşayamazlar. Daima zillet ve meskenete mahkum olurlar. İşte Yahudi milleti, bu mananın canlı bir şahididir. “Biz onları yeryüzünde birçok ümmetlere böldük” (A’raf, 7/168) ayetinin bildirdiği gibi, bunların iki yakası bir araya gelmemiştir. Dünyanın hemen her milleti ve devletinde azınlık olarak bulunan Yahudiler, ayetin bu gaybi manasını tasdik etmektedir²⁸³.

Şu ayet ise, onların akıbetlerinden haber vermektedir. “Rabbin yeminle bildirdi ki: Muhakkak kıyamet gününe kadar, onlar üzerine en kötü azabı yapacak kimseleri gönderecektir.” (A’raf, 7/167).

Asırlardır devleti olmayan ve adeta “dünya vatandaşı” görünümünde olan bu millet, 1948’de küçük bir devlete sahip olmuştur. Kurulduğu günden beri, bu devletin yaptığı zulümler ortadadır. Yahudilere hitap eden “Eğer (zulme) dönerseniz biz de (sizi cezalandırmaya) döneriz” (İsra, 17/8) hükmü elbette yine caridir. Bu “amel-ceza” kanunu gereğince, yaptıkları zulüm ve ifsadın cezasını çekeceklerdir. Gözleyen için yarın yakındır²⁸⁴.

²⁸² Beydavi, I, 98-99.

²⁸³ Meraği, IX, 99.

²⁸⁴ Kutub, IV, 2214; Sabuni, I, 479.

Zaman en büyük bir müfessirdir. Ayetlerde zikrettiğimiz hususların nasıl tecelli edeceği, zaman içinde ortaya çıkacaktır.

2.3. UZAK GELECEKTE GERÇEKLEŞECEK GAYB HABERLERİ

Kuran nasıl ki nuzülü sırasında ya da Hz. Peygamber'in vefatını müteakip senelerde vukua gelecek gaybi hadiselerle işaret ediyorsa, asırlar sonra vukua gelecek, gaybilikten şuhudiliğe çıkacak bazı hadiselerden de bahsetmektedir. Bunlardan bazıları ilk planda bir ibret vesikası olarak, bazıları ise ilk anlamda bir korkutma ve geri çekme şeklinde açığa çıkan haberler olarak görülmektedir. Bu şekilde verilen haberlerin zamanı geldikçe ortaya çıkması "Dünya ihtiyarladıkça Kuran gençleşiyor" ifadesinde yerini bulmaktadır. Gerçekten de zamanın ve teknolojinin ilerlemesi, her gün yeni bir Kuran mucizesi ile karşı karşıya kalmamızı sağlamaktadır. Böylece Kuran, kendini okumak istemeyenlere bile, kainatın yüzünde bizatihi kendini okutturmaktadır.

Uzak gelecekte gerçekleşecek en önemli gayb haberleri kıyamet ve ahiretle ilgili olanlardır. Biz burada bu konulara ve bunun dışında bir iki meseleye kısaca değinmek istiyoruz. Çünkü, kıyamet ahiret ve bunların haberleri Kuran'da çok geniş bir şekilde ele alındığından burada ancak birer değinme ile geçebiliriz.

2.3.1.YENİ BİR MİLLET

İnsan bu dünyaya bir imtihan için gönderilmiş, yaratılmışların en şerefli olarak vasıflandırılmış, hayra ve şerre kabiliyeti olan yegane varlıktır. İnsana emanet olarak verilen vücut ve akıl nimeti, hasenat ve seyyiatı yerine getirmeye kabiliyetli olmakla beraber nakledicilik ve sebep olma yönünden de fevkalade öneme haiz bir konumda bulunmaktadır. Allah bu durumda bulunan insana bir yol göstermek için resuller

göndermiş ve önlerinde iki yol bulunduğunu, akıl nimeti ve göndermiş olduğu peygamberler sayesinde istikametli yolu bulmalarını istemiştir. Doğru ve istikametli yolun yolcuları Cennetle müjdelenmiş, istikameti şaşırانlar için Cehennem vaadedilmiştir.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا
كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Onlar bir ümmetti; gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız size aittir. Siz onların yaptıklarından sorulmazsınız” (Bakara, 2/141).

İstikameti şaşırانlar ya da Hak yolundan sapanlar bu dünyada dahi ceza ve azapla korkutulmuş ve onların yerine başka milletler gönderilebileceği ifade edilmiştir.

Gelen her ümmet vazifelerini yerine getirecek kadar bu dünyada kalmışlar ve sonra kendilerinden sonra geleceklere yer hazırlamak üzere diğer aleme göçmüşlerdir. Kazandıkları ve kaybettiklerinden her ümmet ve ümmetleri meydana getiren bireyler tek tek sorumludurlar. Ne onların kazandıkları ya da kaybettiklerinden dolayı, daha sonra gelenler bir ceza ya da mükafat, ne de sonra gelenlerin yaptıkları iyilik veya kötülükten dolayı, daha önce gelenler bir karşılık görürler.

Eğer insanoğlu, Allah’a hakkıyla kulluk etmezse, hukuku ibadullah’a dikkat etmezse, bir gün hepsini çepeçevre saracak bir azaba karşı hazırlıklı olmalıdır (Hud, 11/84). Bu ise tek bir kimsenin dahi kurtulamayacağı kıyamet günü ya da bu dünyada o milletin, o kavmin kökünün kazınacağı bir azap günü manasındadır.

Hz. Nuh, çoğu kez ikinci Adem ya da insanoğlunun ikinci babası olarak adlandırılır. Senelerce peygamberlik vazifesi olan tebliği yerine getirmesine rağmen, çok az bir

kimsenin ona tabi olması, bunun üzerine Allah'ın gazabı o kavme inerek Tufan hadisesine sebebiyet vermeleri, bu tufanda inanmayanların yok olması Hz. Nuh'a bu isimlerin verilmesine yol açmıştır. Hz. Nuh gemiye bindiğinde aile fertlerinden başka yanında çok az mümin vardı. Allah bunlara öyle bir selamet ve bereket ihsan buyurmuştur ki, bunlar çoğaldıkça çoğalacaklar ve kendilerinden bir çok ümmetler gelecektir. O anda yeryüzünün Tufan hadisesinden dolayı bitki ve hayvanlardan istifadenin mümkün olmadığını görerek endişeye düşen Hz. Nuh'a Allah, bu şekilde sakinet vermiştir²⁸⁵. Daha sonra Hz. Nuh ve yanındaki ehl-i imandan yeni nesiller meydana gelecek ve bunlar, dünya metaindan paylarına düşeni alacaklar²⁸⁶, kıyamete kadar bu soylardan meydana gelecek insanlar için de bu bereket vaadedilmiş olacaktır. Ama bu nesillerin hepsi de müslüman ve berekete mazhar değillerdir. Aksine onlardan bir kısmı sadece dünyada yaşadıkları sürece rızıklandırılıp, sonra ahirette acı bir azapla cezalandırılacak topluluklara dahil edileceklerdir²⁸⁷.

Hz. Nuh zamanında, ilahi davetten yüz çevirenler Tufan ile cezalandırılmıştır. Hz. Peygamber zamanındaki inananlara ve daha sonra geleceklere karşı da bu emir geçerlidir. Tevbe suresinin 39. ayetiyle, Muhammed suresinin 38. ayeti bu konuyu ele almaktadır. Eğer Allah yolunda birlik olup, seferberlik halinde savaşa katılmayacak olanlarsa, Allah, o işi yapmayacakları şiddetli bir azapla cezalandırır. Yani, o sebeple Allah; başlarına, kolay kolay altından kalkamayacakları acı bir felaket getirir. Yerinize, yurdunuzu sizin elinizden alır, başka bir kavme verir.

Allah'ın bu vaadinin tarih boyunca tekerrür ettiğini ve edeceğini bu ayetlerle öğrenmiş bulunuyoruz. Herhangi bir toplum veya bir kavim bu islamı yüklenmekten vazgeçerse, mutlaka Allah, bir başka kavimle bu işi devam ettirmiş, vazgeçenler zillete, devam edenler ise izzete ve rahmete kavuşmuşlardır.

Kuran aynı zamanda başka milletlerin İslam'a gireceklerini de bildirmektedir. Cum'a suresinin 3. ayeti buna işaret etmektedir. "Henüz kendilerine katılmamış" ifadesinden

²⁸⁵ Elmalılı, IV, 542.

²⁸⁶ Razi, XIII, 43.

²⁸⁷ Bursevi, I, 141.

maksat; Hz. Peygamberin, nübüvvetinin kıyamete kadar süreceğinin i'cazlı bir işaretidir.

İnsan suresi 28. ayetinde geçen “dilediğimiz zaman yerlerine başka benzerlerini getiririz” demekten maksat, onları helak ettikten sonra yerlerine onların benzerlerini getiririz, demektir. Bu ise, onların yerine Allah’a itaat edenleri getirmekle olur. Yeni bir millet, yeni bir kuvvet dememizdeki mana da budur.

2.3.2. YE’CUC – ME’CUC MESELESİ

وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ .. حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ
يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ . وَاقْتَرَبَ
الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي
غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ .

“Helak ettiğimiz bir beldeye, artık (iyi davranış ve makbul çaba) haramdır; çünkü onlar tekrar (hayata, tevbeye) dönmezler. Nihayet Ye’cüc ve Me’cüc (sedleri) açıldığı ve onlar her tepeden akın ettiği zaman; ve gerçek vaad (ölüm, kıyamet) yaklaşınca, birden, inkar edenlerin gözleri donakalır! “Yazıklar olsun bize! (derler), gerçekten biz, bu durumdan habersizmişiz; hatta biz zalim kimselermişiz” (Enbiya, 21/95-97).

Ayet-i kerime’de geçen “Helak ettiğimiz bir belde halkının geri dönüşü imkansızdır” denmesinde, “kafirlerin inkardan sonra tevbe etmeyecekleri ve imana dönmeyecekleri” manası öne çıkmaktadır. Veya ahiret noktasında “Helak ettiğimiz bir topluluğun ceza

görmek üzere Allah'a dönmemesi imkansızdır" tarzında bir yaklaşım sergilemek mümkündür²⁸⁸.

Bu inkar ve tevbe etmemek ne zamana kadar devam edecektir. Bunun cevabı da bir sonraki ayette verilmektedir. Ayetin başındaki edatı "nihayet" anlamına gelebileceği gibi, "şu zamana kadar" manasına da gelebilir. Böyle olunca ayetin manası da şu şekilde olur: "Helak edilmiş olan beldelerin halkı Ye'cüc ve Me'cüc'un önü açılıncaya ve onlar her tepeden akın etmeye başlayıncaya kadar geri dönmezler. Ancak Ye'cüc ve Me'cüc'un önü açıldığı zaman helak olmuş olanlar geri dönerler". Bu duruma göre Ye'cüc ve Me'cüc'un önünün açılması kıyametin alametlerindedir. O zaman ölmüş olanlar dirilirlir²⁸⁹.

Kur'an'da sadece iki yerde geçen Ye'cüc ve Me'cüc kıssası farklı zamanları içermektedir. Kehf suresinde (Kehf, 18/94) Zülkarneyn kıssası anlatılırken Ye'cüc ve Me'cüc'un bozgunculuğundan ve Zülkarneyn'in Allah'ın izniyle diğer kavimlerle ve iki bozguncu kavim arasında yapılan sedden bahsedilir. Bu ayet-i kerimedden yola çıkan müfessirler bu iki kavmin, Türklerden çoğalan²⁹⁰ bir grup olduğunu veya Moğol-Mançur kabileleri için geçerli bir yaklaşım olacağı, ya da kuzeydoğu kavimlerini içine aldığı şeklinde yorumlar getirmektedirler. Nursi, Muhakemat'ında bazı müfessirlerin Ye'cüc ve Me'cüc'un; ademoğullarından bir büyük cemiyet, dünya ve medeniyetin altını üstüne getiren bir taife diye tarif ettiklerini, yine bazılarının; yeryüzünde ya da yeraltında insan veya insandan farklı bir mahluk olduğunu ve kıyamette beşeriyetin çökmesine sebep olacaklarını bildirdikleri iki taife şeklinde tarifleri naklettikleri bildirilmektedir²⁹¹. Bizce Ye'cüc ve Me'cüc'u belirli bir iki kavimle sınırlandırmak Kur'an'ın ifade tarzına uygun olmayacağı kanaatindeyiz. Ye'cüc ve Me'cüc, fesat ve

²⁸⁸ Çelebi İlyas, İtikadi Açıkdan Uzak Ve Yakın Gelecekle İlgili Haberler, s. 116, İstanbul, Kitabevi Yayınları, 1996.

²⁸⁹ Zemahşeri, II, 584.

²⁹⁰ İbn Kesir, IV, 424.

²⁹¹ Nursi, Muhakemat, s. 60.

kin ehli olup, terakki ve medeniyete²⁹², Allah'ın kazası şeklinde nitelenebilecek iki gruptur.

Kitaplarda Ye'cüc ve Me'cüc ile alakalı haber ve rivayetler epeyce fazladır. Biz burada, bu rivayet ve haberlerin doğruluk dereceleri ya da tevillerini inceleyecek değiliz. Fakat, tefsirlerin genelinde Ye'cüc ve Me'cüc'un kıyamete yakın ortaya çıkacakları ve insanları fesadın içine çekecekleri belirtilmektedir.²⁹³

Nasıl ki Zülkarneyn zamanında insanoğlunu fesad ve karışıklığa sebebiyet verdiren başta Mançur ve Moğol kabileleri yanlarına diğer kavimleri de alarak bozgunculuk çıkarmışlar; öyle de, o zamanlarda da bu şekilde dünya bozgunculuk ve bu işi yapanlarla karşı karşıya gelecektir²⁹⁴. Şimdi de komünistlik ve anarşistlik perdesi altında ifsad ve bozgunculuk insanlığı sarmaya başlamıştır. Çünkü bu gibi fikirler hiçbir kayıt ve hürmet tanımazlar. Eğer insanın kalbinden hürmet ve merhamet çıksa; akıl ve zeka, insanlık için gayet dehşetli ve gaddar bir canavar hükmüne geçer. Bu şekildeki bir topluluk ise, siyasetle idare edilmez. Ve anarşistlik fikrinin tam yeri ise; hem mazlum kalabalıklı, hem medeniyette ve hakimiyette geri kalan çapulcu kabileleri olacak²⁹⁵.

Bu Ye'cüc ve Me'cüc meselelerini bitirirken ele alacağımız son nokta, müfessirlerin çoğunun Zülkarneyn zamanındaki Ye'cüc ve Me'cüc ile kıyamete yakın zuhur edecek olan Ye'cüc ve Me'cüc arasında tam bir bütünlük kuramamış olmalarıdır.

Gerçi müfessirler Kehf suresinin 94. ayetinin siyak ve sibakından yola çıkarak Ye'cüc ve Me'cüc'u tarif etmeye çalışmışlar ve konuyu etraflıca ele almışlardır. Fakat bazı yerlerde müvazeneyi zorlamışlar, bu taifenin hakkında ifrata varacak tespitlerde

²⁹² Nursi, Muhakemat, s. 60.

²⁹³ Razi, XVI, 229; İbn Kesir, IV, 425; Kutub, VII, 307; Elmalılı, V, 466.

²⁹⁴ Nursi, Şualar, s. 588.

²⁹⁵ A.g.e, s. 588.

bulunmuşlardır. Şimdi bu kavimlerin nerede olduğu ve bu kadar acaip işleri nasıl yapacakları sorusuna gelmiştir.

Mesela çekirge gibi bir afat, bir mevsim de pek çok kesretle bulunur. Mevsim değiştikçe memleketi fesada veren kesretli, kalabalıklı o taifelerin hakikatları, belirli bazı fertlerde saklanmaktadır. Yine zamanı geldikçe emr-i ilahi ile o sınırlı fertlerden gayet kesretli aynı fesad yine başlar. Güya onların hakikat-ı milliyetleri inceliyor, kopmuyor. Yine mevsimi gelince zuhur ediyor²⁹⁶.

Mesela ateş yanar, biter, kül olur. Fakat küllerin altında köz bulunabilir. Eğer biz ateşi yeniden yakmak istersek, o közleri üfleyerek ateşi eski haline getirebiliriz.

İşte, bir zaman dünyayı karışıklık ve fesad içinde bırakan o taifeler, Allah'ın izniyle mevsimi geldiği zaman aynı o taife, medeniyeti ve beşeriyeti karışıklık içine atacaklardır. Fakat onların hareket tarzı zamanın değişmesi gibi farklı olacaktır.

2.3.3. DABBETÜ'L-ARZ MESELESİ

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ
كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ . وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّنْ يُكَذِّبُ
بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ .

“Onlar hakkındaki söz gerçekleştiği (yaklaştığı) zaman, bunlar için bir “dabbe” çıkarırız ki bu, onlara insanların ayetlerimize kesin bir iman getirmemiş olduklarını söyler. O

²⁹⁶ Nursi, Sözler, s. 345.

gün her ümmetin ayetlerimizi yalan sayanlarından bir cemaati toplayacağız. Artık onlar bir arada tutulup (hesap yerine) sevk edilirler. (Neml, 27/82-83).

Kur'an-ı Kerim'de ve dolayısıyla hadiste müşterek olarak zikredilen gelecekle alakalı haberlerden biri de dabbetü'l-arzdır. Ye'cüc ve Me'cüc konusunda olduğu gibi bu konuda da farklı görüşler ileri sürülmektedir ve kökleri Arapça'da yavaş ve sessizce yürümek, nüfuz ve sirayet etmek manalarına gelmektedir. Hastalığın bedene yayılması, içilen şeyin vücuda sirayet etmesi, elbisenin yıpranması gibi gözle görülemeyen nesnelere için de kullanılır. Dabbetü'l-arz ise kıyamet alameti olarak yerden çıkacağı ifade edilen bir nevi canlı, "erda" adı verilen bir tür ağaç kurdu anlamlarına gelmektedir²⁹⁷.

Bu canlı, ahir zamanda insanların fesadı ve Allah'ın emirlerini terkederek gerçek dini değiştirdikleri sırada çıkacaktır. Allah, onlar için yeryüzünden bir canlı çıkaracaktır²⁹⁸. İbn Ömer'e göre bu hadise, dünyada iyiliği emreden ve kötülüklerden sakındıran hiçbir fert kalmadığı zaman vuku bulacaktır²⁹⁹. Dabbe, tanıdığımızın aksine bir hayvandır ki, çıkması kıyamet vaktine mahsustur³⁰⁰. Bu canlının Mekke'den çıkacağı da, Mekke'den başka bir yerde çıkacağı da söylenegelmiştir³⁰¹. Bu canlı -insanların durumu hakkında- insanlarla konuşacaktır. İbn Abbas'tan gelen bir rivayette, insanları yaralayacağı; bir başka rivayetinde ise; bu dabbenin hem insanlarla konuşacağı hem de yaralayacağı zikredilir³⁰².

Yazar; İbn Mace, İbn Cerir, İbn Munzir ve Beyhaki gibi zatların Ebu Hureyre'den şu hadisi naklettiğini haber verir: "Dabbetü'l-arz, Musa'nın asası, Süleyman'ın mührü

²⁹⁷ Elmalılı, VI, 160.

²⁹⁸ İbn Kesir, V, 255.

²⁹⁹ Mevdudi, IV, 146.

³⁰⁰ Elmalılı, VI, 160.

³⁰¹ İbn Kesir, V, 257.

³⁰² A.g.e., V, 257.

yanında olarak çıkacak, mühür ile müminin yüzünü parlatacak, asa ile kafirin burnunu kırarak, insanlar sofraya toplanacak, mümin ve kafir tanınacak”³⁰³.

Müfessirler bu hadisi ve hadisteki dabbeyi, maddi ve manevi normalin üzerinde bir kuvvet ve saltanat ile ortaya çıkıp büyük bir islam devleti kuracak lider olarak tanımlamışlardır³⁰⁴.

Dabbe çıktığı zaman, insanın yaptığı amellere bedeninin şahitlik edeceği³⁰⁵ zikredilir.

Kur’an ve sahih hadislerin bize bildirdiği vecihle, bu hayvanın çıkması kıyamet alametlerinden biridir. İşte, kıyamet yakınlaşınca Allah bir hayvan çıkaracak, bu hayvan insanlarla konuşacaktır. Halbuki hayvanlar konuşmazlar veya insanlar onların dilinden anlamazlar. Fakat onlar o gün anlayacaklar. Ve onun kıyametin yaklaştığını haber veren harika mucize olduğunu öğrenecekler³⁰⁶.

İlim ehlinden bir çokları dabbenin ortaya çıkması iyilikleri emir ve kötülüklerden men’in terkedildiği vakittir, demişlerdir³⁰⁷.

Nursi ise, dabbetü’l-arz’ın Kur’an’da çok kısa bir işaret ve lisan-ı hak şeklinde kısacak bir ifade de bulunduğuna dikkat çekmiştir. Nasıl ki Firavun’un kavmine “çekirge afatı ve bit belası” ve Kabe tahribine çalışan Ebrehe’ye “ebabil kuşları” musallat olmuştur. İşte bunun gibi, ahir zamanda, insanların iyice yoldan çıkıp, isteyerek isyana, fitneye ve dolayısıyla küfre girmeleri sırasında Allah, insanların akıllarını başlarına getirmek

³⁰³ Elmalılı, VI, 161.

³⁰⁴ A.g.e, VI, 161

³⁰⁵ Bursevi, II, 916.

³⁰⁶ Kutub, VIII, 61.

³⁰⁷ Elmalılı, VI, 162.

hikmetiyle yerden bir hayvan çıkıp musallat olacak ve ortalık karmakarışık bir vaziyet alacaktır³⁰⁸.

Nursi'ye göre, o dabbe bir nevidir. Çünkü, gayet büyük bir tek şahıs olsa, her yerde herkese yetişmez. Demek, dehşetli bir hayvan taifesi olacak. Belki, (Sebe, 34/14) ayetinin işaretiyle, o hayvan, dabbetü'l-arz denilen ağaç kurtlarıdır ki; insanların kemiklerini ağaç gibi kemirecek, insanın cisminde dışından tırnağına kadar yerleşecek. Müminler iman bereketiyle ve sefahat ve kötü hallerden kendilerini çekmeleriyle kurtulmasına işareten ayet, iman hususunda o hayvanı konuşturmuş³⁰⁹.

Müfessirler dabbenin ahir zamanda meydana çıkacak olduğunda müttefik bulunmalarına rağmen, teviller farklılık arz etmiştir. Asrımızda ve son yirmi yılda meydana gelen değişim ve gelişmeler bizlere bazı ipuçları vermektedir. Asrın vebası olarak kabul edilen ve ilim çevrelerince yakın bir gelecekte tedavisi mümkün görülmeyen ve mutlak ölümlü sonuçlanan AIDS hastalığı, bu hastalığın çıkış sebepleri, yeri ve zamanı, yayılış hızı; kıyametin on büyük işaretinden biri sayılan dabbetü'l-arz'ın ayet ve hadislerde belirtilen özellikleriyle karşılaştırdığımızda, aralarında çok büyük benzerlik olduğunu hayretle görmekteyiz. Bu nedenle bu ve benzeri mikroplar dabbetü'l-arz olabilir mi diye düşünmek ihtiyacını hissediyoruz.

Herhangi bir millette, fuhuş fiilleri yaygınlaşırsa onların arasında veba salgını veya – daha önce zikredildiği üzere- geçmişteki dedelerinde bulunmayan bir takım yeni hastalıklar ortaya çıkar. Herpes, Zona ve AIDS benzeri hastalıklar, özellikle fuhuş fiillerinin işlendiği toplumlarda ortaya çıkmış ve aynen hadiste belirtildiği üzere “geçmişteki insanlarda görülmeyen yeni hastalıklar” olarak zuhur etmiştir³¹⁰.

³⁰⁸ Nursi, Şualar, 591.

³⁰⁹ Nursi, Şualar, 592.

³¹⁰ Komisyon, Gerçeğe Doğru I, V, 22.

Daha önce zikrettiğimiz bir hadiste “dabbe, mümine rastlayacak, müminin yüzünü damgaladığında, onun yüzü pırıl pırıl olacak. Kafiri damgalayınca, simsiyah kesilecek” şeklinde bir rivayet kaydedilmişti.

Bu hadisin ilk cümlesi, dabbenin iman edenler için bir tehlike olmayacağını göstermektedir. Zira AIDS’in kavurduğu fuhuş sektöründe, gerçek manada hiçbir müslümanın parmağı yoktur. Dolayısıyla müslümanlar, imanın bereketiyle böyle bir beladan kurtulacak ve doğru yolda olmanın mükafatını görecektir. “Yüzün pırıl pırıl olması“ zaten müslümanların en önemli özelliğidir. Hadisin ikinci cümlesinde, bu bela ile damgalanan kafirin simsiyah kesildiği belirtilmektedir. Bu cümle, gerçek bir tıp mucizesi niteliğindedir. Çünkü AIDS’e yakalanan hastaların dış görünüşü gitgide değişmekte ve o kimselerin yüzü, hadiste beyan edildiği gibi karararak simsiyah kesilmektedir³¹¹.

Yazar; “dabbe kelimesi, bir çürüklüğün etrafa bulaşması gibi, hareketi gözle görülmeyen şeylerde kullanılır” demiştir³¹².

Bu açıklamaya göre, dabbe kelimesinin işaret ettiği mana, “hareketi gözle görülmeyen, yani son derece küçük olan şeylerin insan vücuduna nüfuz ederek yayılması”dır.

Tıp alemi; AIDS virüsünün, kemik iliklerindeki lenfosit merkezlerini tahrip ettiği için, bir ağacı içten kemiren ağaç kurtlarına benzetmiştir. bu noktada, Nursi ile tıp alemi yaklaşım konusunda aynı noktada buluşmaktadır. Fakat ileride tıbbın bu konudaki yeni buluşları da ayetin manasının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Sonuç olarak, Allah mutlaka vaadini yerine getirecek; bu ise müminin imanını artırırken, münkirin ise ya küfrünü azdıracak ya da boyun eğdirecektir.

³¹¹ A.g.e, V, 24.

³¹² Elmalılı, VI, 160.

2.3.4. KIYAMET VE AHİRET

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ
يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسِيهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً ۗ يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Her nefis ölümü tadacaktır” (Ankebut, 29/57).

“Her haberin belli bir vakti vardır. O zaman bileceksiniz” (En’am, 6/68).

“Sana, kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar. De ki: Ona dair bilgi ancak Rabbimin katındadır. Ondan başkası onun vaktini açıklayamaz. O, gökler ve yer için çok büyük bir olaydır. Size de ansızın gelecektir. Sanki onun vaktini biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: Ona dair bilgi, ancak Allah katındadır. Lakin insanların çoğu bunu bilmez” (A’raf, 7/187).

Kıyamet ve ahiret, Kur’an’ın geleceğe yönelik gaybi haberlerinden mühim bir kısmını teşkil eder. Kıyamete dair müstakil kitaplar telif edilecek kadar çok Kuran ve hadis haberlerinin varlığından dolayı, biz burada genel manada bir değerlendirmede bulunacağız.

Bir kısım ayetleriyle ilk yaratılışı bize anlatan Kur’an, bazı ayetleriyle de dünyanın ölümünü ifade eden kıyameti ve dünyanın mukabili olan ahireti anlatır.

Küçük bir alem hükmünde olan insan, ölüme mahkum olduğu gibi, büyük bir insan hükmünde olan alem de ölüme mahkumdur. Evveli olan bir şeyin, elbette bir sonu da

olacaktır. Bu alem ezeli olmadığı gibi, ebedi de değildir. “Her nefis ölümü tadıcıdır” (Ankebut, 29/57) ayetinin sırrıyla, bir gün gelecek kainat da ölümü tadacaktır.

Her an ecelin pençesine yakalanma sıkıntısı yaşayan ve ruhen ebedi bir hayatı isteyen insan için, Kuran’ın ölümden sonraki hayatı müjdeleyen ayetleri en büyük bir haberdur.

İnsan aceleci bir tabiata sahiptir. Kıyamet gibi büyük bir ölümü de hemen görmek ister. Fakat Kuran şu hatırlatmayı yapar. “Her haberin (gerçekleşeceği) belli bir vakti vardır. O zaman bileceksiniz” (En’am, 6/68).

Kuran’ın gaybi haberleri, zamanı geldiğinde birer birer çıktığı gibi, bu en büyük haberi de zamanı geldiğinde çıkacaktır.

A’raf suresinin 187. ayetinde ve daha pek çok ayetlerde kıyametten “saat” olarak bahsetmektedir. “Saat” kelimesinin çağrıştırdığı manayla şunu söyleyebiliriz: Kurulmuş bir saat misali, kıyametin “saati” geldiğinde alem vefat edecektir.

A’raf suresindeki bu ayet, kıyametin ansızın geleceğini bildirmektedir³¹³. Sapaşğlam görülen birinin, aniden kalp sektesinden hayatını kaybetmesi gibi, şü yaşlı dünyamızın da ani bir sekte ile ömrünü tamamlaması, hiç de akıldan uzak değildir.

Hız. Peygamber, kıyametin ne zaman kopacağını bildirmemekle beraber, bir takım alametlerinden haber vermiştir. Hadis kitaplarında “Kitabu’l-fiten ve Alamatu’s-Saa, Kitabu’l-Melahim” bölümlerinde anlatılan bu hadislerden anlaşıldığına göre, yaşlı bir dünyada yaşamaktayız. Zaten Hız. Peygamber’in gönderilmesi, o alametlerin bir

³¹³ Elmalılı, IV, 184.

tanesisidir. Çünkü, ahir zaman peygamberidir. Nitekim, Hz. Peygamber, işaret ve orta parmağını açıp “Ben ve kıyamet bu ikisi gibiyiz³¹⁴” diyerek bu gerçeği dile getirmiştir. Ayrıca, Kuran’ın açık bir ifadesiyle “Kıyamet yaklaştı” (Kamer, 68/1) demesi, bunun en büyük delilidir.

Kuran’ın özellikle son cüzünde yer alan surelerde, kıyametten tablolar çizilir. Buna göre, kıyamet koptuğunda:

“Güneş dürülüp toplanacak, yıldızlar dökülecek, dağlar yerinden ayrılacak, vahşi hayvanlar bir araya toplanacak, denizler alev alev yanacak” (Tekvir, 81/1-6).

“Gök yarılacak, yıldızlar saçılacak, denizler kaynayıp birbirine karışacak, kabirlerin altı üstüne getirilecek” (İnfitar, 82/1-4).

“Yeryüzü, çok şiddetli bir sarsıntıyla sarsılacak. Bütün ağırlıklarını dışarıya atacak, insanlar şaşkın bir şekilde “ne oluyor bu arza” diyecekler” (Zilzal, 99/1-3).

“O gün, süt emziren analar, emzirmeyi unutacak. Her bir hamile çocuğunu düşürecek. O günün şiddetinden, insanlar sarhoş hale gelecekler” (Hacc, 22/2).

Böylece, kıyamet kopacak. Yeni bir alem gelecek. Allah’ın mülkünde bir sayfa kapanırken, yeni bir sayfa açılacak. Kapatılan sayfada “fanilik” mührü varken, yeni açılan sayfaya “ebedilik” damgası vurulacak.

Kıyamet koptuktan sonra “Ahiret Alemi” başlayacak. Kuran’ın yüzlerce ayeti, ahiret alemin bize tasvir eder. Bu ayetlerde, öldükten sonra dirilmenin yanında, ahiretten

³¹⁴ Müslim, Fiten, 132; Tirmizi, Fiten, 139.

tablolar sunulur. İstikametli bir akıl ve nurlanmış bir kalple, Kuran'ın ahiret tasvirlerine bakıldığında, insan kendini oralarda seyrediyor hisseder. Cennet ve cehennem, ikisi de orada yeni sakinlerini bekler.

“(Hesap görülüp) iş bitirilince şeytan dedi: Şüphesiz Allah size gerçek vaadde bulundu. Ben de size vaadde bulundum. Fakat vaadimi yapmadım. Zaten benim size karşı bir gücüm yoktu. Ben sizi sadece davet ettim, siz de icabet ettiniz. O halde beni kınamayın, kendi nefsinizi kınayın. Ne ben sizi kurtarabilirim, ne de siz beni” (İbrahim, 14/22).

“İçlerinden biri dedi: (Dünyada) bir arkadaşım vardı “Sen cidden inananlardan mısın? Biz ölüp (bir avuç) toprak ve (bir yığın) kemik olduğumuzda mı dirilip cezalandırılacağız” derdi. Siz şimdi onun halini biliyor musunuz? (Bizzat kendisi onun haline) muttali oldu ve onu cehennemde ortasında gördü. Dedi: Vallahi, az kalsın beni helak edecektin. Rabbimin nimeti olmasaydı ben de tutuklananlardan olacaktım. İşte bak, biz dünyadaki ilk ölümümüzden başka ölecek değiliz. Azap görecek de değiliz. Böyle bir saadet için, çalışsın çalışanlar” (Saffat, 37/51-61).

İlk zikrettiğimiz ayet, cehennemliklerin halini bizlere tasvir etmekte, ikinci ayet topluluğa da cennetteki huzuru ve rahatı bizlere aksettirmektedir.

Ebediyet diyarından sunduğumuz bu iki tabloda, Kuran'ın ifade tarzı son derece dikkat çekicidir. “Ehl-i Cennetten biri dedi”, “şeytan dedi” şeklinde geçmiş zaman sığısıyla zikredilmesi şunu gösteriyor: Geçmiş ve gelecek bize göredir. Allah için zaman kaydı yoktur. O'nun ilmi, hem hazır zamanı, hem geçmişini, hem de geleceği kuşatmıştır. Bundan dolayı, ilahî mesajında isterse, bize göre binlere sene sonra yaşanacak bir manzarayı, geçmiş zaman kipiyle ifade eder.

Sonuçta, Kuran'ın bir i'caz vechesi olan gayb ve gaybdan haber verme her yönüyle insanlığa örnek olmuş, verilen gayb haberlerinden çıkanlar ve bundan sonra çıkacak olanlar Kuran'ın Allah tarafından geldiğini bizlere ispatlamıştır.

SONUÇ

Gayb, konusu itibariyle çok geniş bir kavramdır. Şehadet ne kadar dar ise, gayb da o derece geniştir. Yaşadığımız zaman ve mekan, şu anda bulunduğumuz an ve yerdir. Görünen o ki, etrafımız gaybla, sırlarla doludur. Zaten insan da, insaniyet itibariyle büyük bir muammadır. Bu muammanın anahtarı da herşeyi yaratan ve bilene mahsustur.

Meydana gelecek olan hemen her şey levh-i mahfuzda yazılıdır. Bu yazılı olma durumu Allah'ın bilgisi dahilindedir. Allah, insanların içinden seçtiği kullarına bazı sırlarını açmış ve bunu ya imtihan vesilesi ya da inananlara bir teşvik olarak ifade etmiştir. Bu ise daha çok indirilen kitap ve suhurlar vasıtasıyla bizlere bildirilmiştir. Bu bildirilme işi ya sarih, ya işaret, ya lafzen, ya imaen, ya da remzen yapılmış, insanlar istidatlarına ve manevi sahada kat ettikleri mesafeye göre manalara ulaşabilmişlerdir.

Biz bu çalışmamızda, Kur'an-ı Kerim'de istikbale dair gayb haberlerini elimizden geldiğince incelemeye çalıştık. Yapılan bu çalışmanın ne kadar geniş olduğu, araştırmalarımızı derinleştirdikçe kendini gösterdi. Bir yüksek lisans tezinin olabilmesi gereken kriterlere uymaya özen göstererek bu çalışmayı sonuçlandırdık.

Bundan sonraki çalışmalarda, konunun çok geniş olmasının nazar-ı dikkate alınmasını temenni ederiz. Gayb haberlerini sadece istikbale dair olarak kısıtlamaya çalışsak da, bunun da yeterli olmadığı aşikardır. Sadece kevnî haberler ya da sarih manada ifade edilen haberler olarak derinlemesine incelenmesinde yarar olduğu ümidindeyiz.

Bu konu, Kur'an-ı Kerim'in sınırlanamayan i'caz yönlerinden bazılarını ortaya çıkardığından; onun, Kur'an'ın i'caz yönlerinden bir yön olduğunu tereddüt etmeden söyleyebiliriz. Bu ise, zaman ihtiyarlandıkça Kur'an'ın gençleştiğinin en açık nişanesidir.

KAYNAKLAR

- ABDUH, Muhammed ve Rıza, Muhammed Reşid, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Hakim (Tefsiru'l-Menar), Daru'ül Menar, Kahire, 1947.
- AÇIKGENÇ, Alpaslan, Bilgi Felsefesi, İnsan Yayınları, İstanbul, 1992.
- AKBULUT, Ahmet, Nübüvvet Meselesi Üzerine, Birleşik Dağıtım, Ankara, 1992.
- ALBAYRAK, Halis, Kur'an'da İnsan-Gayb İlişkisi, Şule Yayınları, İstanbul, 1993.
- ASIM EFENDİ, Kamus Tercümesi, İstanbul, H. 1305.
- ATEŞ, Süleyman, İslam Tasavvufu, Elif Matbaası, Ankara, 1972.
- AYDEMİR, Abdullah, Tefsirde İsrailiyyat, Beyan Yayınları, İstanbul, 1974.
- AZİMABADİ, Ebu't-Tayyib Muhammed Şemsu'l-Hakk, Avnu'l-Ma'bud Şerhu Süneni Ebi Davud, Medine 1968
- BAŞAR, Alaaddin, Nurdan Kelimeler, Zafer Yayınları, İstanbul, 1998.
- BUCAILLE, Maurice, Müsbet İlimler Yönünden Tevrat, İnciller ve Kur'an, Ter. M.Ali Sönmez, DİBY, Ankara 1997
- BUHARİ, Muhammed b. İsmail, Sahihu'l-Buhari, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.
- BURSEVİ, İsmail Hakkı, Ruhü'l-Beyan, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul, H. 1306
- CANAN, İbrahim, Kütüb-i Sitte Muhtasarı, Akçağ Yayıncılık, Ankara, 1994.
- CARREL, Alexis, İnsan Denen Meçhul, Çev. Refik Özdek, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1973.
- CİSRİ, Huseyn, Risalei Hamidiye, Çev. Manastırlı İsmail Hakkı, Bahar Yayınevi, İstanbul, 1968.
- ÇANTAY, Hasan Basri, Kur'an-ı Hakim ve Meali Kerim, İstanbul, 1957.
- ÇELEBİ, İlyas, İtikadi Açından Uzak ve Yakın Gelecekle İlgili Haberler, Kitabevi Yayınları İstanbul 1996
- DİKMEN, Mehmet-Ateş, Bünyamin, Peygamberler Tarihi, Yeni Asya Yayınları İstanbul 1977
- DÖVEN, Şaban, Kur'an'dan Kainata, Yeni Asya Yayınları İstanbul 1993.
- DRAZ, Muhammed, En Mühim Mesaj Kur'an, Çev. Suat Yıldırım, Işık Yayınları, İzmir, 1994.
- EBU DAVUD, Süleyman İbnü'l-Eş'as, Sünenü Ebi Davud, Matbatü's-Saadeh, Mısır, 1950.
- EDİZ, Celal, Gerçeğe Doğru 1, Zafer Yayınları İstanbul 1996

- ELMALILI, Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, sad: Doç. Dr. İsmail Karaçam v.d., Zaman Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- EREN, Şadi, Kur'an'da Gayb Bilgisi, Işık Yayınları, İzmir, 1995.
- ERSÖZ, Ahmed, Ruh Dosyası, Nil Yayınları, İzmir, 1993.
- GAZALİ, Ebu'l-Hamid Muhammed, İhyau Ulumi'd-Din, Çev. Ahmed Serdaroğlu, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1975.
- GÖLCÜK, Şerafettin-TOPRAK Süleyman, Kelam, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1988.
- HAVVA, Said, el-Esas fi't-Tefsir, Matbuatu Mustafa el-Bani, Mısır, 1935.
- HAZİN, Alaaddin Ali, Lübabu't-Te'vil Matbuatu Amire, H.1318.
- IBN ARABİ, Fütuhâtı Mekkiyye, Daru's –Sadr, Beyrut, 1962.
- IBN FARİS, Ebu Huseyn Ahmed b. Faris Zekeriya el-Luğavi, Mücmel-el-Lüğati, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1984
- IBN HALDUN, Mukaddime, Çev. Zakir Kadiri Ugan, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 1989.
- IBN KESİR, Ebu'l Fida İsmail, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1985.
- IBN MACE, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvini, Sünen, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.
- IBN MANZUR, Cemalüddin Muhammed, Lisanü'l-Arab, Daru'l-Hadaratü'l-Arabiyye, Beyrut, H. 1416.
- İSFAHANİ, Rağîf Ebu'l Kasım el-Huseyn, el-Mufredat fi Ğaribi'l Kur'an, Daru'l-Ma'rife, Beyrut, ts.
- İSKENDERANİ, Ataullah, Hikemu'l-Ataiyye, Çev. Saffet YETKİN, M.E.B. Yayınları, Ankara, 1963.
- IZUTSU, Toshihiko, Kur'an'da Allah ve İnsan, Çev. Süleyman ATEŞ, Kevser Yayınları, Ankara, ts.
- KESKİOĞLU, Osman Kur'an Tarihi İslami Neşriyat Yayınları İstanbul 1953
- KILIÇ, Sadık, Mitoloji, Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim, Nil Yayınları, İzmir, 1993.
- KURTUBİ, Ebu Abdullâh Muhammed b. Ahmet, el-Camiu'l-Ahkami'-Kur'an Mısır, 1938.

- KUTUB, Seyyid, Fi Zilali'l-Kur'an, Daru's-Şuruk, Kahire, 1992.
- MERAĞI, Ahmed Mustafa, Tefsiru'l-Meraği, Şirketu Mektebe, Mısır, 1953.
- MEVDUDİ, Ebu'l-Ala, Tefhimu'l -Kur'an, Çev. Muhammed Han Kayani vd, İnsan Yayınları İstanbul 1996
- MİRZAOĞLU, Doğan, Metafizik Alem, Zafer Yayınları, İstanbul, 1998.
- MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyn Müslim İbnü'l-Haccac el-Kuşeyri, el-Camiü's-Sahih, Beyrut, ts.
- NESEFİ, Ebu'l-Berekat, Medariku't-Tenzil ve Hakaiku't-Te'vil, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1984.
- NİSABURİ, Ebu Abdullah el - Hakim, Müstedirek, Matbuatu' l -İslamiyye, Beyrut , ts.
- NURBAKİ, Haluk Kur'an-ı Kerim'de Ayetler ve İlmi Gerçekler, DİB Yayınları Ankara 1996.
- NURSI, Said, Sözler, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986.
- İşaratu'l-Icaz, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986.
- Mektubat, Envar Neşriyat, İstanbul, 1987.
- Şualar, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986.
- Lem'alar, Envar Neşriyat, İstanbul, 1986.
- RAZİ, Fahrudin, et-Tefsiru'l-Kebir, Matbaatü'l-Behiyyeti'l-Mısıryye, Kahire, H. 1357.
- RIZA, Muhammed Reşid, Muhammedî Vahiy, Çev. Salih Özer, Fecr Yayınevi, Ankara, 1991
- ROGO, D. Scott, Parapsikoloji, Çev. Selman Gerçeksever, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1990.
- SABUNİ, Muhammed, Safvetü't-Tefasir, Ensar Yayınları, İstanbul, 1987.
- SURUC, Salih, Peygamberimizin Hayatı, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1981.
- SUYUTİ, Cemaluddin, ed- Dürrü'l- Mensur, el- Mektebetu'l -Haşimiyye, Dimeşk, 1936
- TABBARA, Afif Abdulfettah, Ruhü'd-Dini'l-İslami, Beyrut 1980.
- TABERİ, Muhammed b. Cerir, Camiu'l-Beyan fi Te'vili'l-Kur'an, Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, H.1412.
- TABRESİ, İbnu'l-Hasen, Mecmau'l-Beyan, Tahran, H. 1373.
- TIRMIZI, Ebu İsa Muhammed, Sünen (Sünenu't-Tirmizi), Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

- USTA, Mehmet Ali, Ruhçuluk Nedir, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1986
- VAKKASOĞLU, Vehbi, İslam Dünya Gündeminde Cihan Yayınları İstanbul 1984
- YILDIRIM, Suat, Kur'an-ı Kerim ve Kur'an İlimlerine Giriş, Ensar Yayınları, İstanbul, 1996.
- Kur'an'ın Nuzulinden Sonraki Tarihi Hadiselere Tatbik edilmesi hakkında, Atatürk ÜYİE, Erzurum 1978.
- Kur'an-ı Kerim ve Fenni Keşifler DİBY Ankara 1990.
- Denizlerdeki Su Engeli Konusunda Bir Araştırma, Gerçeğe Doğru 1, Zafer Yayınları İstanbul 1996.
- Fatıha ve En'am Surelerin Tefsiri, Işık Yayınları, İzmir, 1993.
- ZEBİDİ, Muhibbuddin Ebu'l-Feyz Seyyid Muhammed Murteza, Tacu'l-Aruz, Matbaatu'l-Hayriye, Mısır, H.1306.
- ZEMAHŞERİ, Mahmud b. Ömer, el-Keşşaf an Hakaikı Ğavamizi't-Tenzil (Tesiru'l-Keşşaf) Daru'l -Kütübi'l- Arabi, Beyrut, ts.
- ZERKEŞİ, Bedreddin, el-Burhan fi Ulumi'l-Kur'an, Daru'l Ma'rife, Beyrut, 1972.

ÖZGEÇMİŞ

1972 yılında Eskişehir’de doğdu. İlkokulu Eskişehir’de, Kur’an hıfzını Manisa Akhisar’da, Ortaokulu Isparta’da, liseyi Eskişehir’de tamamladı. 1997’de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu.